

"...

I- İPTAL DAVASI ve YÜRÜRLÜĞÜN DURDURULMASI İSTEMİ ile İTİRAZ BAŞVURUSUNUN GEREKÇELERİ

A- Dava dilekçesinin gerekçe bölümü şöyledir:

"1-) 18.06.2014 tarihli ve 6545 sayılı "Türk Ceza Kanunu ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun"un 2577 sayılı "İdari Yargılama Usulü Kanunu"nun 15. maddesinin dördüncü fıkrasını değiştiren 15. maddesinde geçen:

"kararın düzeltilmesi veya ."

Sözcük grubunun (ibâresinin) Anayasaya aykırılığı nedeniyle iptal gerekçesi:

Bu düzenleme ile, 2577 sayılı İdari Yargılama Usulü Kanununun "İlk inceleme üzerine verilecek karar:" kenar başlıklı 15. maddesinin dördüncü fıkrasında yer alan "kararın düzeltilmesi veya temyiz yoluna; tek hâkim kararına karşı ise itiraz yoluna" ibâresi, "ilgisine göre istinaf ya da temyiz yoluna" şeklinde değiştirilmiştir.

Buna göre, 2577 sayılı İdari Yargılama Usulü Kanununun 15. maddesinin dördüncü fıkrası;

"İlk inceleme üzerine Danıştay veya mahkemelerce verilen; bu maddenin 1/a bendinde belirtilen idari yargının görevli olduğu konularda davanın görev ve yetki yönünden reddine ilişkin kararlarla, 1/c bendinde yazılı gerçek hasma tebliğ ve 1/d bendindeki dilekçe red kararları dışında, kararın düzeltilmesi veya temyiz yoluna; tek hakim kararına karşı ise itiraz yoluna başvurulabilir."

Biçiminde iken,

6545 sayılı Kanunun 15. maddesiyle;

"İlk inceleme üzerine Danıştay veya mahkemelerce verilen; bu maddenin 1/a bendinde belirtilen idari yargının görevli olduğu konularda davanın görev ve yetki yönünden reddine ilişkin kararlarla, 1/c bendinde yazılı gerçek hasma tebliğ ve 1/d bendindeki dilekçe red kararları dışında, ilgisine göre istinaf ya da temyiz yoluna başvurulabilir."

Şekline dönüşmekte ve böylece;

6545 sayılı Kanunun 103. maddesinin (b) bendi hükmünce 2577 sayılı Kanunun 54. maddesinin yürürlükten kaldırılmasını öngören (aşağıda, dava dilekçemizin [IV.] Bölümünün [9]. numaralı başlığı altında Anayasaya aykırılığı nedeniyle iptal gerekçelerine yer verdiğimiz) dava konusu düzenleme doğrultusunda, ilk inceleme üzerine Danıştay veya mahkemelerce verilen kararlar hakkında, tarafların "kararın düzeltilmesi" yoluna gidebilme hakkı ortadan kaldırılmak suretiyle, dava konusu ibârenin yer aldığı Kural, yeniden kodifiye edilmektedir (Bu meyânda, yukarıda, 6545 sayılı Kanunun 15. maddesi ile 2577 sayılı İdari Yargılama Usulü Kanununun 15. maddesinin dördüncü fıkrasında madde metninden çıkarılan ve değiştirilen ibâreler içerisinde yer alan dava konusu ibâre, tarafımızdan "koyu" ve "italik" yazılmıştır. Bu bapta dava konusu yaptığımız ibâre, 6545 sayılı Kanunun 15. maddesi ile 2577 sayılı Kanunun

15. maddesinin dördüncü fıkrasında yapılan değişiklikle anılan fıkra hükmünden çıkartılan "kararın düzeltilmesi veya ." ibâresine münhasırdır).

Şüphesiz, dava dilekçemizin işbu bölümünde dava konusu yaptığımız ibârenin, -aşağıda, dava dilekçemizin (IV). Bölümünün (9) numaralı başlığı altında Anayasaya aykırılığı nedeniyle iptal gerekçelerini açıklamaya çalıştığımız- 2577 sayılı Kanunun "Kararın düzeltilmesi" kenar başlıklı 54. maddesini yürürlükten kaldıran 6545 sayılı Kanunun 103. maddesinin (b) bendinde yer alan dava konusu ". ve 54 üncü ." ibâresi hakkında ileri sürdüğümüz Anayasaya aykırılığı nedeniyle iptal gerekçelerinin, bu bapta dava konusu yaptığımız ibâreden ayrı düşünülebilmesi ve değerlendirilebilmesi mümkün değildir. Zirâ, 6545 sayılı Kanunun 103. maddesinin (b) bendinde yer alan ve 2577 sayılı Kanunun "Kararın düzeltilmesi:" kenar başlıklı 54. maddesinin yürürlükten kaldırılmasına ilişkin düzenleme hakkında Yüksek Mahkemenizce verilecek olası bir iptal Kararı, 6545 sayılı Kanun hükümleri uyarınca 2577 sayılı Kanunda yapılan "Kararın düzeltilmesi" ile ilgili diğer değişiklikleri de etkileyecek mâhiyettedir. Bu bakımdan, 2577 sayılı Kanunun "Kararın düzeltilmesi" kenar başlıklı 54. maddesini yürürlükten kaldıran 6545 sayılı Kanunun 103. maddesinin (b) bendinde yer alan dava konusu ". ve 54 üncü ." ibâresi hakkında -aşağıda, dava dilekçemizin (IV). Bölümünün (9) numaralı başlığı altında- ileri sürdüğümüz Anayasaya aykırılığı nedeniyle -bütün- iptal gerekçelerini, dava dilekçemizin iş bu bölümünde dava konusu yaptığımız "kararın düzeltilmesi veya ." ibâresi hakkında da aynen tekrar ediyoruz.

Aşağıda, dava dilekçemizin (IV). Bölümünün (9) numaralı başlığı altında Anayasaya aykırılığı nedeniyle iptal gerekçelerini açıklamaya çalıştığımız üzere, 2577 sayılı "İdari Yargılama Usulü Kanunu"nın "Kararın düzeltilmesi:" kenar başlıklı 54. maddesi, 6545 sayılı Kanunun yayımı tarihinde (28.6.2014 tarihinde) yürürlükten kaldırılmıştır. Buna göre; 6545 sayılı Kanunun 103. maddesinin (b) bendi ile yürürlükten kaldırılan 2577 sayılı Kanunun 54. maddesinin birinci fıkrası uyarınca;

Danıştay dava daireleri ve İdari veya Vergi Dava Daireleri Kurullarının temyiz üzerine verdikleri kararlar ile bölge idare mahkemelerinin itiraz üzerine verdikleri kararlar hakkında, taraflar,

- a) Kararın esasına etkisi olan iddia ve itirazların, kararda karşılanmamış olması,*
- b) Bir kararda birbirine aykırı hükümler bulunması,*
- c) Kararın usul ve kanuna aykırı bulunması,*
- d) Hükmün esasını etkileyen belgelerde hile ve sahtekarlığın ortaya çıkmış olması,*

Hâlleri tahakkuk etse dahî, bundan böyle, kararın düzeltilmesini isteme yoluna gidemeyeceklerdir. İşte, bu yasal düzenlemenin zorunlu ve kaçınılmaz bir uzantısı olarak, yasakoyucu, bu kez, ilk inceleme üzerine Danıştay veya mahkemelerce verilen kararlar hakkında gidilebilecek kanun yolları bakımından, 2577 sayılı Kanunun 15. maddesinin dördüncü fıkrasında yer alan "kararın düzeltilmesi veya temyiz yoluna; tek hâkim kararına karşı ise itiraz yoluna" ibâresini, "kararın düzeltilmesi" yolunu kapatır biçimde, sâdece, "ilgisine göre istinaf ya da temyiz yoluna" gidilebilme şeklinde değiştirmektedir.

Anayasanın "Hak arama hürriyeti" kenar başlıklı 36. maddesinin birinci fıkrasında "Herkes, meşrû vasıta ve yollardan faydalanmak suretiyle yargı mercileri önünde davacı veya

davalı olarak iddia ve savunma ile adil yargılanma hakkına sahiptir." denilmekle, herkesin gerekli araç ve yollardan yararlanarak yargı organları önünde davacı ya da davalı olarak iddia ve savunma hakkına sahip olduğu belirtilmektedir. Buna göre, hak arama özgürlüğünün en önemli iki ögesini oluşturan iddia ve savunma haklarının kısıtlanması, bu hakların noksansız kullanımının ve âdil yargılanma hakkının engellenmesi, Anayasanın 36. maddesine aykırılık oluşturur.

Zirâ, 6545 sayılı Kanunun 103. maddesinin (b) bendinde öngörülen ve Danıştay dava daireleri ve İdari veya Vergi Dava Daireleri Kurullarının temyiz üzerine verdikleri kararlar ile bölge idare mahkemelerinin itiraz üzerine verdikleri kararlar hakkında, tarafların, kararın düzeltilmesini isteme haklarının ortadan kaldırılması biçiminde tezâhür eden bu yasal düzenlemenin zorunlu bir yansıması olarak ilk inceleme üzerine Danıştay veya idare ve vergi mahkemelerince verilen kararlara karşı, taraflara (az yukarıda açıklanmaya çalışılan) "karar düzeltme / tashihi karar" yolunu kapatmak, bu tür uyuşmazlıkların taraflarını "hak arama hürriyeti"nden ve dolayısı ile, "hak arama hürriyeti"nin doğal bir yansıması olan "âdil yargılanma hakkı"ndan mahrum etmek anlamına gelmektedir. Başka bir ifade ile, davanın taraflarından "kararın düzeltilmesi" yolunun esirgenmesi, demokratik toplumların en temel değerlerinden olan "hak arama hürriyeti" ile "âdil yargılanma hakkı"na yönelik ağır bir müdâhale anlamı taşımaktadır. Bu da, şüphesiz, "hak arama hürriyeti"ni ve "âdil yargılanma hakkı"nı güvence altına alan Anayasanın 36. maddesinin ihlâli sonucunu doğurmaktadır.

Bu itibarla, 2577 sayılı Kanunun 15. maddesinin dördüncü fıkrasında 6545 sayılı Kanunun 15. maddesi ile değiştirilen dava konusu ibârenin yer aldığı Kural'da, aynı maddenin 1/a, 1/c ve 1/d bentlerine yapılan atıflar nedeniyle, İlk inceleme üzerine Danıştay veya mahkemelerce verilen; bu maddenin (2577 sayılı Kanunun 15. maddesinin) 1/a bendinde belirtilen (görev ve yetki konusunda idarî yargının görevli olduğu konularda görevli veya yetkili olmayan mahkemeye açılan davanın görev veya yetki yönünden reddedilerek dava dosyasının görevli veya yetkili mahkemeye gönderilmesine ilişkin kararlar), 1/c bendinde yazılı (husûmet yönünden davanın hasım gösterilmeden veya yanlış hasım gösterilerek açılması halinde, dava dilekçesinin tespit edilecek gerçek hasma tebliğine ilişkin kararlar) ve 1/d bendindeki (idarî davaya konu olacak kesin ve yürütülmesi gereken bir işlem olup olmadığı konusunda) dilekçe red kararları dışında, bundan böyle, ilgisine göre -yalnızca- istinaf ya da temyiz yoluna başvurulabilecektir. Başka bir deyişle (dava konusu ibârenin yer aldığı), 6545 sayılı Kanunun 15. maddesi ile 2577 sayılı Kanunun 15. maddesinin dördüncü fıkrasında yapılan değişiklik nedeniyle, ilk inceleme üzerine Danıştay veya idare ve vergi mahkemelerince verilen kararlara karşı "kararın düzeltilmesi" yoluna gidilemeyecektir. Anılan kararlara karşı "kararın düzeltilmesi" yoluna gidilememesi, tarafların, bu tür kararlar yönünden "kararın düzeltilmesi"ni isteme haklarını ortadan kaldırdığından, "hak arama özgürlüğü"nü sınırlamakta ve dolayısı ile Anayasanın 36. maddesine aykırılık oluşturmaktadır.

Diğer yandan, Anayasanın "Temel hak ve hürriyetlerin sınırlanması" kenar başlıklı 13. maddesinde, "Temel hak ve hürriyetler, özlerine dokunulmaksızın yalnızca Anayasanın ilgili maddelerinde belirtilen sebeplere bağlı olarak ve ancak kanunla sınırlanabilir. Bu sınırlamalar, Anayasanın sözüne ve ruhuna, demokratik toplum düzeninin ve lâik Cumhuriyetin gereklerine ve ölçülülük ilkesine aykırı olamaz." denilmektedir.

Dava konusu ibârenin yer aldığı, 2577 sayılı Kanunun 15. maddesinin dördüncü fıkrasında 6545 sayılı Kanunun 15. maddesi ile yapılan değişiklik, ilk inceleme üzerine Danıştay veya idare ve vergi mahkemelerince verilen kararlar yönünden, tarafların, kararın düzeltilmesini isteme haklarını ortadan kaldırarak hak arama hürriyetinin özüne dokunması ve

idarî yargıda karar düzeltme yoluna gidememek suretiyle hak arama hürriyetinin kullanımını imkânsız hâle getirmesi nedeniyle, demokratik toplum düzeninin gerekleriyle bağdaşmadığından, mezkûr düzenleme, Anayasanın 13. maddesine uygun bir sınırlama olarak kabûl edilemez.

Anayasanın 36. maddesinde "Hak arama hürriyeti" Anayasamız tarafından teminat altına alındığına göre, "kararın düzeltilmesi" yoluna başvurma, "hak arama hürriyeti" kapsamında davanın taraflarına tanınan bir "hak" olduğu âşikârdır. "Kararın düzeltilmesi" yoluna başvurmak suretiyle "hak arama hürriyeti"nin kullanılması da "hukuk devleti" ilkesinin bir gereğidir.

Bu meyânda, Anayasamızda teminat altına alınan "hak arama hürriyeti" ile "âdil yargılanma hakkı" hakkının özüne dokunacak her türlü sınırlama ya da kısıtlamanın Anayasanın "Cumhuriyetin nitelikleri" kenar başlıklı 2. maddesinde tanımlanan "hukuk devleti" ilkesini de zedeleyeceği âşikârdır. Zirâ, Anayasanın 2. maddesinde; "Türkiye Cumhuriyeti, toplumun huzuru, millî dayanışma ve adalet anlayışı içinde, insan haklarına saygılı, Atatürk milliyetçiliğine bağlı, başlangıçta belirtilen temel ilkelere dayanan, demokratik, laik ve sosyal bir hukuk Devletidir." denilmiştir.

Aşağıda, dava dilekçemizin (IV). Bölümünün (9) numaralı başlığı altında Anayasaya aykırılığı nedeniyle iptal gerekçelerine yer verdiğimiz 6545 sayılı Kanunun 103. maddesinin (b) bendi hükmünce 2577 sayılı Kanunun 54. maddesinin yürürlükten kaldırılmasını öngören dava konusu düzenlemeye koşut biçimde kodifiye edilen, ilk inceleme üzerine Danıştay veya idare ve vergi mahkemelerince verilen kararlar hakkında, tarafların, "kararın düzeltilmesi" yoluna gidebilme hakkını ortadan kaldıran 2577 sayılı Kanunun 15. maddesinin dördüncü fıkrasında 6545 sayılı Kanunun 15. maddesi ile yapılan değişiklik, kararın düzeltilmesini istemek suretiyle bir hakkın elde edilmesini zorlaştırdığından, Anayasamızın 2. maddesinde ifadesini bulan "hukuk devleti" ilkesine açıkça aykırıdır.

Açıklamaya çalıştığımız sebeplerle, ilk inceleme üzerine Danıştay veya idare ve vergi mahkemelerince verilen kararlar hakkında, tarafların, "kararın düzeltilmesi"ni isteme hakkını engelleyen 6545 sayılı Kanunun 15. maddesi uyarınca 2577 sayılı Kanunun 15. maddesinin dördüncü fıkrasında yapılan değişiklikte geçen "kararın düzeltilmesi veya ." ibâresi, Anayasanın 2., 13. ve 36. maddelerine aykırıdır. İptali gerekir.

Şüphesiz, anılan Kural'da yer alan "kararın düzeltilmesi veya ." sözcük grubunun (ibâresinin), 6545 sayılı Kanunun 103. maddesinin (b) bendi ile yürürlükten kaldırılan 2577 sayılı Kanunun "Kararın düzeltilmesi:" kenar başlıklı 54. maddesi hükmünden ayrı düşünülebilmesi mümkün değildir. Bu itibarla, 6545 sayılı Kanunun 103. maddesinin (b) bendi ile yürürlükten kaldırılan 2577 sayılı Kanunun "Kararın düzeltilmesi:" kenar başlıklı 54. maddesinin yürürlükten kaldırılmasına ilişkin olarak -aşağıda, dava dilekçemizin (IV). Bölümünün (9) numaralı başlığı altında ileri sürdüğümüz bütün Anayasaya aykırılığı nedeniyle iptal gerekçelerini açıklamaya çalıştığımız, 6545 sayılı Kanunun 15. maddesi uyarınca 2577 sayılı Kanunun 15. maddesinin dördüncü fıkrasında yapılan değişiklikte geçen "kararın düzeltilmesi veya ." ibâresi hakkında da geçerli olup, Kural'da yer alan bu ibâreye de sirâyet etmekte ve anılan bu düzenlemenin de (yâni, 6545 sayılı Kanunun 15. maddesi uyarınca 2577 sayılı Kanunun 15. maddesinin dördüncü fıkrasında yapılan dava konusu ibârenin yer aldığı değişikliğin de) -kaçınılmaz bir biçimde- sakatlanması ve -yine, dava dilekçemizin işbu (IV). Bölümünün (1) numaralı başlığı altında ileri sürdüğümüz bütün iptal gerekçelerine binâen-

Anayasanın 2., 13. ve 36. maddelerine aykırılığı sonucunu doğurmaktadır. Zirâ, 6545 sayılı Kanunun 103. maddesinin (b) bendi ile yürürlükten kaldırılan 2577 sayılı Kanunun "Kararın düzeltilmesi:" kenar başlıklı 54. maddesi ile, bu bapta Anayasaya aykırılığı nedeniyle iptal gerekçeleri açıklanmaya çalışılan 6545 sayılı Kanunun 15. maddesinde yer alan dava konusu ibâre arasında -âdetâ- "organik" bir bağ mevcuttur; az yukarıda da değinildiği gibi, dava konusu yapılan ibâre, 2577 sayılı Kanunun mülgâ 54. maddesinin zorunlu bir uzantısı mâhiyetindedir.

Diğer yandan -yüksek malûmları olduğu üzere-, 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanunun "Dosya üzerinden inceleme ve gerekçeyle bağlı olmama" başlığını taşıyan 43. maddesinin (4) numaralı fıkrası aynen şu hükmü âmirdir:

"Başvuru, kanunun, kanun hükmünde kararnamenin veya Türkiye Büyük Millet Meclisi İçtüzüğü'nün sadece belirli madde veya hükümleri aleyhine yapılmış olup da, bu madde veya hükümlerin iptali kanunun, kanun hükmünde kararnamenin veya Türkiye Büyük Millet Meclisi İçtüzüğü'nün diğer bazı hükümlerinin veya tamamının uygulanamaması sonucunu doğuruyorsa, keyfiyeti gerekçesinde belirtmek şartıyla Mahkeme, uygulama kabiliyeti kalmayan kanunun, kanun hükmünde kararnamenin veya Türkiye Büyük Millet Meclisi İçtüzüğü'nün bahis konusu öteki hükümlerinin veya tümünün iptaline karar verebilir."

6545 sayılı Kanunun 103. maddesinin (b) bendi ile yürürlükten kaldırılan 2577 sayılı Kanunun "Kararın düzeltilmesi:" kenar başlıklı 54. maddesinin ilgâ olunmasına ilişkin 6545 sayılı Kanunun 103. maddesinin (b) bendinde yer alan ". ve 54 üncü ." ibâresi hakkında, Yüksek Mahkemenizce verilecek olası bir iptal kararı, 6545 sayılı Kanunun 15. maddesinde geçen dava konusu "kararın düzeltilmesi veya ." ibâresinin de (yâni, ilk inceleme üzerine Danıştay veya idare ve vergi mahkemelerince verilen kararlar hakkında, tarafların, "kararın düzeltilmesi"ni isteme hakkını engelleyen 6545 sayılı Kanunun 15. maddesinde öngörülen dava konusu düzenlemenin de) uygulanamaması sonucunu doğuracaktır.

Bu durumda, -şüphesiz, takdir Yüksek Mahkemenize ait olmak üzere- aşağıda, dava dilekçemizin (IV). Bölümünün (9) numaralı başlığı altında dava konusu yapılan, 6545 sayılı Kanunun 103. maddesinin (b) bendinde yer alan ". ve 54 üncü ." ibâresinin Yüksek Mahkemenizce, iptal başvurumuz doğrultusunda iptali hâlinde, 6545 sayılı Kanunun 15. maddesinde yer alan ve uygulama kabiliyeti kalmayan dava konusu "kararın düzeltilmesi veya ." ibâresinin de (6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanunun 43. maddesinin dördüncü fıkrası hükmünce) iptaline karar verilmesi gerekmektedir.

2-) 18.06.2014 tarihli ve 6545 sayılı "Türk Ceza Kanunu ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun"un 18. maddesi ile 2577 sayılı "İdari Yargılama Usulü Kanunu"nun 20. maddesinden sonra gelmek üzere eklenen 20/A maddesinde öngörülen Kuralın Anayasaya aykırılığı nedeniyle iptal gerekçesi:

A- Dava Konusu Kuralın Anlam ve Kapsamı

Bu düzenleme ile, İdarî Yargılama Hukukumuzda "İvedi Yargılama Usûlü" adı altında yeni ve istisnâi bir muhâkeme yöntemi getirilmektedir. 6545 sayılı Kanunun 18. maddesi ile 2577 sayılı Kanunun 20. maddesinden sonra gelmek üzere eklenen "İvedi yargılama usulü" kenar başlıklı 20/A maddesinin birinci fıkrasında, anılan yargılama yönteminin hangi işlemlerden doğan uyuşmazlıklarda uygulanacağı hükme bağlanmıştır. Buna göre, İvedi yargılama usulü aşağıda sayılan işlemlerden doğan uyuşmazlıklar hakkında uygulanır:

- a) İhaleden yasaklama kararları hariç, ihale işlemlerinden,
 - b) Acele kamulaştırma işlemlerinden,
 - c) Özelleştirme Yüksek Kurulu kararlarından,
 - d) 12/3/1982 tarihli ve 2634 sayılı Turizmi Teşvik Kanunu uyarınca yapılan satış, tahsis ve kiralama işlemlerinden,
 - e) 9/8/1983 tarihli ve 2872 sayılı Çevre Kanunu uyarınca, idari yaptırım kararları hariç, çevresel etki değerlendirmesi (ÇED) sonucu alınan kararlardan,
 - f) 16/5/2012 tarihli ve 6306 sayılı Afet Riski Altındaki Alanların Dönüştürülmesi Hakkında Kanun uyarınca alınan Bakanlar Kurulu kararlarından,
- Doğan uyuşmazlıklar hakkında, bundan böyle "İvedi yargılama usûlü" adı verilen yeni ve istisnâî bir muhâkeme yöntemi uygulanacaktır.

"İvedi yargılama usûlü"nün ne anlama geldiği ve kapsamına aldığı uyuşmazlıklarda nasıl bir yargılama rejimi getirdiği ise, 6545 sayılı Kanunun 18. maddesi ile 2577 sayılı Kanunun 20. maddesinden sonra gelmek üzere eklenen "İvedi yargılama usulü" kenar başlıklı 20/A maddesinin ikinci fıkrasında açıklanmaktadır. Buna göre; ihaleden yasaklama kararları hariç, ihale işlemlerinden, acele kamulaştırma işlemlerinden, özelleştirme Yüksek Kurulu kararlarından, 2634 sayılı Turizmi Teşvik Kanunu uyarınca yapılan satış, tahsis ve kiralama işlemlerinden, 2872 sayılı Çevre Kanunu uyarınca, idari yaptırım kararları hariç, çevresel etki değerlendirmesi (ÇED) sonucu alınan kararlardan, 6306 sayılı Afet Riski Altındaki Alanların Dönüştürülmesi Hakkında Kanun uyarınca alınan Bakanlar Kurulu kararlarından kaynaklanan uyuşmazlıklar hakkında uygulanacağı öngörülen "İvedi yargılama usûlü"nde:

- a) 2577 sayılı Kanunun 7. maddesinin birinci fıkrasına göre idare mahkemelerinde altmış gün olan dava açma süresi otuz güne düşürülmüştür.
- b) 2577 sayılı Kanunun "İlgililer tarafından idari dava açılmadan önce, idari işlemin kaldırılması, geri alınması değiştirilmesi veya yeni bir işlem yapılması üst makamdan, üst makam yoksa işlemi yapmış olan makamdan, idari dava açma süresi içinde istenebilmesini" öngören "Üst makamlara başvurma" başlıklı 11. maddesi hükümleri uygulanmayacaktır.
- c) Yedi gün içinde ilk inceleme yapılacak ve dava dilekçesi ile ekleri tebliğe çıkarılacaktır.
- d) Savunma süresi dava dilekçesinin tebliğinden itibaren on beş gün olup, bu süre bir defaya mahsus olmak üzere en fazla on beş gün uzatılabilecek; savunmanın verilmesi veya savunma verme süresinin geçmesiyle de dosya tekemmül etmiş sayılacaktır.
- e) "İvedi yargılama usûlü"ne tâbi olan uyuşmazlıklarda yürütmenin durdurulması talebine ilişkin olarak verilecek kararlara itiraz edilemeyecektir.
- f) Bu davalar dosyanın tekemmülünden itibaren en geç bir ay içinde karara bağlanacak; ara kararı verilmesi, keşif, bilirkişi incelemesi ya da duruşma yapılması gibi işlemler ivedilikle sonuçlandırılacaktır.

g) Verilen nihâî kararlara karşı tebliğ tarihinden itibaren on beş gün içinde temyiz yoluna başvurulabilecektir.

h) Temyiz dilekçeleri üç gün içinde incelenecek ve tebliğe çıkarılacaktır. Kezâ, 2577 sayılı Kanunun, Danıştay dava dairelerinin nihâî kararları ile bölge idare mahkemelerinin verdikleri kararlara karşı Danıştay'da yapılacak olan temyiz şekli ve yöntemini düzenleyen "Temyiz dilekçesi" başlıklı 48. maddesinin, 6545 sayılı Kanunun 18. maddesi ile 2577 sayılı Kanunun 20. maddesinden sonra gelmek üzere eklenen "İvedi yargılama usulü" kenar başlıklı 20/A maddesinin bu maddeye aykırı olmayan hükümleri kıyasen uygulanacaktır.

i) Temyiz dilekçelerine cevap verme süresi on beş gün olarak belirlenmiştir.

i) Danıştay, evrak üzerinde yaptığı inceleme sonunda, maddî vâkıâlar hakkında edinilen bilgiyi yeterli görürse veya temyiz, sadece hukukî noktalara ilişkin ise yahut temyiz olunan karardaki maddî yanlışlıkların düzeltilmesi mümkün ise işin esası hakkında karar verebilecek; aksi hâlde, gerekli inceleme ve tahkikatı kendisi yaparak esas hakkında yeniden karar verecektir. Ancak, ilk inceleme üzerine verilen kararlara karşı yapılan temyizi haklı bulduğu hâllerde kararı bozmakla birlikte dosyayı geri gönderecektir. Danıştay'ın, temyiz üzerine verdiği kararlar kesin olacaktır.

j) Temyiz istemi en geç iki ay içinde karara bağlanacak ve kararlar, en geç bir ay içinde tebliğe çıkarılacaktır.

Görüldüğü gibi, 6545 sayılı Kanunun 18. maddesi ile 2577 sayılı Kanunun 20. maddesinden sonra gelmek üzere eklenen "İvedi yargılama usulü" kenar başlıklı 20/A maddesinin birinci ve ikinci fıkraları hükümleri bir bütün (kül) hâlinde değerlendirildiğinde, ihaleden yasaklama kararları hariç, ihale işlemlerinden, acele kamulaştırma işlemlerinden, özelleştirme Yüksek Kurulu kararlarından, 2634 sayılı Turizmi Teşvik Kanunu uyarınca yapılan satış, tahsis ve kiralama işlemlerinden, 2872 sayılı Çevre Kanunu uyarınca, idarî yaptırım kararları hariç, çevresel etki değerlendirmesi (ÇED) sonucu alınan kararlardan, 6306 sayılı Afet Riski Altındaki Alanların Dönüştürülmesi Hakkında Kanun uyarınca alınan Bakanlar Kurulu kararlarından kaynaklanan uyuşmazlıklar hakkında uygulanacağı öngörülen "İvedi yargılama usulü"nde, dava açma, açılan dava üzerine Danıştay, bölge idare veya idare mahkemesinin ilk inceleme, savunma, dosyaların tekemmülünden itibaren karara bağlama, temyiz yoluna başvurma, temyiz dilekçelerini inceleme ve tebliğe çıkarma, temyiz dilekçelerine cevap verme ve temyiz istemini karara bağlama ve kararın tebliğe çıkarılma süreleri kısaltılmakta; dava açanın, idarenin savunmasına karşı cevap hakkı tamamen ortadan kaldırılmaktadır.

Bunun yanında, "İvedi yargılama usulü"nde, 2577 sayılı Kanunun 11. maddesinde hükme bağlanan "Üst makamlara başvurma" yolu kapatılmaktadır. Nitekim, 6545 sayılı Kanunun 18. maddesi ile 2577 sayılı Kanunun 20. maddesinden sonra gelmek üzere eklenen 20/A maddesinin ikinci fıkrasının (b) bendinde, 2577 sayılı Kanunun 11. maddesinin uygulanamayacağı Kural'ı getirilmekle, ivedi yargılama usulüne tâbi uyuşmazlıklarda, ilgililer, dava açmadan önce, idarî işlemin kaldırılması, geri alınması, değiştirilmesi veya yeni bir işlem yapılmasını üst makamdan, üst makam yoksa işlemi yapmış olan makamdan, idarî dava açma süresi içerisinde isteyemeyecektir.

Zirâ, 2577 sayılı İdari Yargılama Usulü Kanunu'nun "Üst makamlara başvurma:" kenar başlıklı 11. maddesi,

"1. İlgililer tarafından idari dava açılmadan önce, idari işlemin kaldırılması, geri alınması değiştirilmesi veya yeni bir işlem yapılması üst makamdan, üst makam yoksa işlemi yapmış olan makamdan, idari dava açma süresi içinde istenebilir. Bu başvurma, işlemeye başlamış olan idari dava açma süresini durdurur.

2. Altmış gün içinde bir cevap verilmezse istek reddedilmiş sayılır.

3. İsteğin reddedilmesi veya reddedilmiş sayılması halinde dava açma süresi yeniden işlemeye başlar ve başvurma tarihine kadar geçmiş süre de hesaba katılır."

Hükmünü âmirdir.

Buna göre, ilgililer, ihaleden yasaklama kararları hariç, ihale işlemlerinden, acele kamulaştırma işlemlerinden, özelleştirme Yüksek Kurulu kararlarından, 2634 sayılı Turizmi Teşvik Kanunu uyarınca yapılan satış, tahsis ve kiralama işlemlerinden, 2872 sayılı Çevre Kanunu uyarınca, idarî yaptırım kararları hariç, çevresel etki değerlendirmesi (ÇED) sonucu alınan kararlardan, 6306 sayılı Afet Riski Altındaki Alanların Dönüştürülmesi Hakkında Kanun uyarınca alınan Bakanlar Kurulu kararlarından kaynaklanan uyuşmazlıklar hakkında, idarî dava açmadan önce, esâsa ya da usûle yönelik açık bir hukuka aykırılık belirlemiş olsalar dahî, idarî işlemin kaldırılması, geri alınması, değiştirilmesi veya yeni bir işlem yapılmasını üst makamdan, üst makam yoksa işlemi yapmış olan makamdan, idarî dava açma süresi içinde isteyemeyecektir. İdarî işlemdeki hukuka aykırılık, telâfisi güç veya imkânsız zararlara yol açabilecek nitelikte olsa bile, ilgililer, idarî işlemin kaldırılması, geri alınması, değiştirilmesi veya yeni bir işlem yapılmasını üst makamdan, üst makam yoksa işlemi yapmış olan makamdan talep edemeyecektir. Sözelimi, koordinat hatası yapılarak acele kamulaştırma konusu yapılması düşünülmeyen bir alan, sehven acele kamulaştırma konusu yapılsa dahî, ilgililer, bu yanlış idarî işlemin kaldırılmasını, geri alınmasını, değiştirilmesini veya yeni bir işlem yapılmasını üst makamdan, üst makam yoksa işlemi yapmış olan makamdan isteyemeyecekler; dava açmaya zorlanacaklardır Başka bir deyişle, idarî dava açılmadan önce, idarî işlemin kaldırılması, geri alınması, değiştirilmesi veya yeni bir işlem yapılması için üst makamdan, üst makam yoksa işlemi yapmış olan makamdan, idarî dava açma süresi içinde talepte bulunma hakkı ortadan kaldırılmaktadır (Ömer Aykul, "Danıştay Kanunu ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair kanun Tasarısı Hakkında İnceleme", Türkiye Barolar Birliği Dergisi, Yıl:2014 [111], sh.489).

Diğer yandan, 6545 sayılı Kanunun 18. maddesi ile 2577 sayılı Kanunun 20. maddesinden sonra gelmek üzere eklenen 20/A maddesinin ikinci fıkrasının (e) bendinde, yürütmenin durdurulması talebine ilişkin olarak verilecek kararlara itiraz edilemeyeceği hükme bağlanmaktadır. Buna göre, 6545 sayılı Kanunun 18. maddesi ile 2577 sayılı Kanunun 20. maddesinden sonra gelmek üzere eklenen "İvedi yargılama usulü" kenar başlıklı 20/A maddesinin birinci ve ikinci fıkraları hükümleri bir bütün (köl) hâlinde değerlendirildiğinde, ihaleden yasaklama kararları hariç, ihale işlemlerinden, acele kamulaştırma işlemlerinden, özelleştirme Yüksek Kurulu kararlarından, 2634 sayılı Turizmi Teşvik Kanunu uyarınca yapılan satış, tahsis ve kiralama işlemlerinden, 2872 sayılı Çevre Kanunu uyarınca, idarî yaptırım kararları hariç, çevresel etki değerlendirmesi (ÇED) sonucu alınan kararlardan, 6306 sayılı Afet Riski Altındaki Alanların Dönüştürülmesi Hakkında Kanun uyarınca alınan Bakanlar Kurulu kararlarından kaynaklanan uyuşmazlıklar hakkında yürütmenin durdurulması talebine ilişkin olarak verilecek kararlara itiraz edilemeyecektir.

B- Dava Konusu Kuralın Anayasaya Aykırılık Sorunu

aa-) 6545 sayılı Kanunun 18. maddesi ile 2577 sayılı Kanunun 20. maddesinden sonra gelmek üzere eklenen 20/A maddesinin ikinci fıkrasının (a), (c), (d), (f), (g), (h), (ı) ve (j) bentlerinin Anayasaya aykırılıkları nedeniyle iptal gerekçesi:

Az yukarıda da açıklandığı üzere, "İvedi yargılama usûlü"nde, 6545 sayılı Kanunun 18. maddesi ile 2577 sayılı Kanunun 20. maddesinden sonra gelmek üzere eklenen 20/A maddesinin ikinci fıkrasının,

(a) bendi uyarınca, 2577 sayılı Kanunun 7. maddesinin birinci fıkrasına göre idare mahkemelerinde altmış gün olan dava açma süresi otuz güne düşürülmüş,

(c) bendi uyarınca, 2577 sayılı Kanunun 14. maddesinin dördüncü fıkrasının son cümlesi hükmünce onbeş gün olan ilk inceleme süresi yerine, yedi gün içinde ilk inceleme yapılacağı ve dava dilekçesi ile eklerinin tebliğe çıkarılacağı öngörülmüş,

(d) bendi uyarınca, 2577 sayılı Kanunun 16. maddesinin üçüncü fıkrasının birinci cümlesi hükmünce otuz gün olan savunma (cevap) süresi on beş güne düşürülmüş, bu sürenin bir defaya mahsus olmak üzere en fazla on beş gün uzatılabileceği; savunmanın verilmesi veya savunma verme süresinin geçmesiyle de dosyanın tekemmül etmiş sayılacağı hükme bağlanmış, anılan madde hükmünce davanın taraflarına tanınan, davacının savunmaya karşı ikinci dilekçe verme ve davalının da davacının ikinci dilekçesine karşı ikinci savunma yapma hakkı ortadan kaldırılmış,

(f) bendi uyarınca, 2577 sayılı Kanunun 20. maddesinin beşinci fıkrasının son cümlesi hükmünce dosyaların tekemmülüнден itibaren en geç altı ay içinde sonuçlandırılacağı Kural'a bağlanmış iken, ivedi yargılama usûlüne tâbi uyuşmazlıklarda dosyanın tekemmülüнден itibaren en geç bir ay içinde karara bağlanacağı; ara kararı verilmesi, keşif, bilirkişi incelemesi ya da duruşma yapılması gibi işlemlerin de ivedilikle sonuçlandırılacağı öngörülmüş,

(g) bendi uyarınca, 2577 sayılı Kanunun 46. maddesinin birinci fıkrası hükmünce temyiz süresi kararın tebliğinden itibaren otuz gün iken, ivedi yargılama usûlüne tâbi uyuşmazlıklarda temyiz süresi verilen nihaî kararlara karşı tebliğ tarihinden itibaren on beş güne düşürülmüş,

(h) bendi uyarınca, ivedi yargılama usûlüne tâbi uyuşmazlıklarda temyiz dilekçelerinin, ilgisine göre Danıştay veya bölge idare mahkemesince üç gün içinde inceleneyeceği ve karşı tarafa tebliğe çıkarılacağı ve kezâ, 2577 sayılı Kanunun, Danıştay dava dairelerinin nihâi kararları ile bölge idare mahkemelerinin verdikleri kararlara karşı Danıştay'da yapılacak olan temyizın şeklini ve yöntemini düzenleyen "Temyiz dilekçesi" başlıklı 48. maddesinin, 6545 sayılı Kanunun 18. maddesi ile 2577 sayılı Kanunun 20. maddesinden sonra gelmek üzere eklenen "İvedi yargılama usulü" kenar başlıklı 20/A maddesinin bu maddeye aykırı olmayan hükümlerinin kıyasen uygulanacağı Kural'a bağlanmış,

(ı) bendi uyarınca, 2577 sayılı Kanunun 48. maddesinin üçüncü fıkrasının ikinci cümlesi hükmünce karşı tarafın tebliğ tarihini izleyen otuz gün içinde cevap verebilme süresi, ivedi yargılama usûlüne tâbi uyuşmazlıklarda on beş gün olarak belirlenmiş,

(j) bendi uyarınca, 2577 sayılı Kanunun 46. ve devamı maddeleri hükümlerinde temyiz isteminin Danıştay'ca karara bağlanması konusunda herhangi bir âzamî süre öngörülmemiş iken, ivedi yargılama usûlüne tâbi uyuşmazlıklar sonucunda verilecek kararlara karşı temyiz

isteminin en geç iki ay içinde karara bağlanması ve kararların, en geç bir ay içinde tebliğe çıkarılması,

Hükme bağlanmıştır.

Görüldüğü gibi, 6545 sayılı Kanunun 18. maddesi ile 2577 sayılı Kanunun 20. maddesinden sonra gelmek üzere eklenen "İvedi yargılama usulü" kenar başlıklı 20/A maddesinin birinci fıkrası ile ikinci fıkrasının, bu bapta Anayasaya aykırılıkları nedeniyle iptal gerekçeleri açıklamaya çalışılan (a), (c), (d), (f), (g), (h), (ı) ve (j) bentleri hükümleri bir bütün (kül) hâlinde değerlendirildiğinde, ihaleden yasaklama kararları hariç, ihale işlemlerinden, acele kamulaştırma işlemlerinden, özelleştirme Yüksek Kurulu kararlarından, 2634 sayılı Turizmi Teşvik Kanunu uyarınca yapılan satış, tahsis ve kiralama işlemlerinden, 2872 sayılı Çevre Kanunu uyarınca, idarî yaptırım kararları hariç, çevresel etki değerlendirmesi sonucu alınan kararlardan, 6306 sayılı Afet Riski Altındaki Alanların Dönüştürülmesi Hakkında Kanun uyarınca alınan Bakanlar Kurulu kararlarından kaynaklanan uyuşmazlıklar hakkında uygulanacak olan "İvedi yargılama usulü"nde, dava açma [(a) bendi], açılan dava üzerine Danıştay, bölge idare veya idare mahkemesinin ilk inceleme, dava dilekçesi ile eklerini tebliğe çıkarma [(c) bendi], savunma [(d) bendi], dosyaların tekemmülünden itibaren karara bağlama [(f) bendi], temyiz yoluna başvurma [(g) bendi], temyiz dilekçelerini inceleme ve tebliğe çıkarma [(h) bendi], temyiz dilekçelerine cevap verme [(ı) bendi] ve temyiz istemini karara bağlama ve kararın tebliğe çıkarma [(j) bendi] süreleri kısaltılmakta ve dahası, dava açanın, idarenin savunmasına karşı cevap hakkı tamamen ortadan kaldırılmaktadır.

İdarî yargının amacı, idarenin işlem ve eylemlerinin hukuka uygunluğunu denetlemek, yürütmenin hukuk devleti sınırları içerisinde kalmasını sağlamak ve idare karşısında zayıf olan yurttaşların hukukunu güvence altına almak iken, 6545 sayılı Kanunun 18. maddesi ile 2577 sayılı Kanunun 20. maddesinden sonra gelmek üzere eklenen 20/A maddesinin ikinci fıkrasının, bu bapta Anayasaya aykırılıkları nedeniyle iptal gerekçeleri açıklamaya çalışılan (a), (c), (d), (f), (g), (h), (ı) ve (j) bentleri hükümleri bir bütün (kül) hâlinde değerlendirildiğinde, bu düzenlemeler, tam aksine, yürütmeyi güçlendiren, yürütme karşısındaki yurttaş haklarını daraltan düzenlemeler olarak karşımıza çıkmaktadır (Dilek Taşören, "Danıştay Kanunu ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Tasarısının Değerlendirilmesi", İstanbul Barosu Dergisi, Cilt:88, Sayı:1, Yıl:2014, sh.693). Dolayısı ile, "ivedi yargılama usulü", yurttaşların haklarını genişleten değil, aksine, "hak arama hürriyeti"ni ve "âdil yargılanma hakkı"nı daraltan, birey hukukunu idare karşısında zayıflatan, son derece sakıncalı bir düzenleme şekli olarak belirmektedir (Taşören, a.g.m., sh.694).

6545 sayılı Kanunun 18. maddesi ile 2577 sayılı Kanunun 20. maddesinden sonra gelmek üzere eklenen 20/A maddesinin ikinci fıkrasının, bu bapta Anayasaya aykırılıkları nedeniyle iptal gerekçeleri açıklamaya çalışılan (a), (c), (d), (f), (g), (h), (ı) ve (j) bentleri hükümleri bir bütün (kül) hâlinde değerlendirildiğinde, özellikle ihale, turizm, acele kamulaştırma, özelleştirme, çevre hukuku ve şehircilik hukuku ile ilgili konularda, idarenin (yürütmenin) hukuka uymasının değil, bilâkis, hukukun idareye (yürütmeye) uydurulmasının öngörüldüğü âşikârdır.

İhale işlemlerinden, acele kamulaştırma işlemlerinden, özelleştirme Yüksek Kurulu kararlarından, 2634 sayılı Turizmi Teşvik Kanunu uyarınca yapılan satış, tahsis ve kiralama işlemlerinden, 2872 sayılı Çevre Kanunu uyarınca, çevresel etki değerlendirmesi sonucu alınan kararlardan, 6306 sayılı Afet Riski Altındaki Alanların Dönüştürülmesi Hakkında Kanun uyarınca alınan Bakanlar Kurulu kararlarından kaynaklanan işlemlerin, diğer kanunlara göre

tesis edilen idarî işlemlerden herhangi bir farkı bulunmamaktadır. Zirâ, genellikle her idarî işlemin kamu düzeni ile doğrudan veya dolaylı bir şekilde ilgisi vardır. Bu itibarla, idarî işlemler aleyhine idarî yargı mercilerinde açılacak idarî davalarda da (6545 sayılı Kanunun 18. maddesi ile 2577 sayılı Kanunun 20. maddesinden sonra gelmek üzere eklenen 20/A maddesinin birinci fıkrasında sayılan işlem ve kararlardan kaynaklansın ya da kaynaklansın), Anayasanın 2. maddesinde ifadesini bulan "hukuk devleti" ilkesi, 36. maddesinde somutlaşan "hak arama hürriyeti" ile "âdil yargılanma hakkı" ve 125. maddesinde hükme bağlanan "idarenin her türlü işlem ve eylemlerine karşı yargı yolunun açık olduğu" ilkesi, her uyuşmazlığın çözümünde gözetilmelidir.

"Âdil yargılanma hakkı"nı düzenleyen Anayasanın "Hak arama hürriyeti" kenar başlıklı 36. maddesinin birinci fıkrasında, "Herkes, meşrû vasıta ve yollardan faydalanmak suretiyle yargı mercileri önünde davacı veya davalı olarak iddia ve savunma ile adil yargılanma hakkına sahiptir." denilmektedir.

Anılan madde ile güvence altına alınan dava yoluyla hak arama özgürlüğü (yargı mercileri önünde davacı veya davalı olarak iddia ve savunma hakkı), bir temel hak niteliği taşımasının ötesinde, diğer temel hak ve özgürlüklerden gereken şekilde yararlanılmasını ve bunların korunmasını sağlayan en etkili güvencelerden birini oluşturmaktadır. Kişinin uğradığı bir haksızlığa veya zarara karşı kendisini savunabilmesinin ya da mâruz kaldığı haksız bir işlem veya uygulamaya karşı haklılığını ileri sürüp kanıtlayabilmesinin / zararını giderebilmesinin en etkili ve güvenceli yolu, yargı mercileri önünde dava hakkını kullanabilmesidir. Kişilere yargı mercileri önünde dava hakkı tanınması, âdil yargılamanın ön koşulunu oluşturur.

Hak arama özgürlüğü bakımından kişilerin idareye karşı sahip oldukları en etkili yargısal koruma mekanizması, idarî işlemin ya da kararın kaldırılması, geri alınması, değiştirilmesi ya da yeni bir işlem yapılması amacıyla idareye karşı açtıkları idarî davalardır. İdarî davalarda, idarî işlemin hukuk kurallarına aykırılığının belirlenmesi hâlinde iptali yoluna gidilmekte ve bunun sonucunda idarenin hukuka bağlılığı ve hukuk düzeninin korunması sağlanmaktadır. Genel ilke, iptal kararlarının geriye yürütülmesi ve iptal edilen işlemi başından itibaren ortadan kaldırması, bu işlem ve ona dayanan sonuçlar hiç mevcut olmamış gibi kabûl edilmesi olmakla birlikte, bu ilke, idarî işlemin iptal kararına kadar mevcûdiyetine ve etki doğurmasına engel değildir.

İdarî yargıda açılan davalarda yargılamanın hangi aşamasında olursa olsun "ivedi yargılama usûlü" adı altında dava açma, ilk inceleme, savunma yapma ve temyiz sürelerinin kısaltılması; savunmanın verilmesi veya savunma süresinin geçmesiyle dosyanın tekemmül etmiş sayılması; dosyanın tekemmülünden itibaren en geç bir ay içinde karara bağlama ve temyiz dilekçelerini üç gün içinde inceleme zorunluluğunun getirilmesi; temyiz dilekçelerine cevap verme süresinin on beş gün ve temyiz isteminin karara bağlanmasının da en geç iki aylık bir süre ile sınırlanması ve idarenin savunmasına karşı davacının cevap hakkının ortadan kaldırılması biçiminde tezâhür eden bir yargılama yönteminin, âdil olmayacağı ve kamu düzenini korumayacağı açıktır. Kamu düzeni, hukukun dışlandığı, yargının etkisiz kaldığı yerde daha çok bozulur. İdarî davalarda yargılama yöntemlerini belirlemek, kanunkoyucunun anayasal sınırlar içerisinde takdir hakkı kapsamında kalmakta ise de, bu yetki sınırsız değildir. Kanunkoyucu tarafından kamu düzeni gerekçesine dayanılarak böyle bir düzenleme yapılabilmesi için önemli, genel kabûl görmüş, somut nedenlerin varlığı gerekir.

Devletin her türlü işleminde hukuka bağlılık esasına dayanan ve bunu yargı denetimi yolu ile gerçekleştiren "Hukuk devleti" ilkesi, bugün ulaştığı noktada, kişiye tanıdığı, sınırları

genişletilmiş özgürlüklerle onun haklarını öne çıkaran, devleti ise bu hakları korumakla yükümlü tutan bir nitelik kazanmıştır. Anayasanın 36. maddesinde düzenlenen "hak arama özgürlüğü" ile "âdil yargılanma hakkı", "hukuk devleti" ilkesinin doğal bir sonucu olduğu kadar, onu gerçekleştirmenin de aracıdır.

6545 sayılı Kanunun 18. maddesi ile 2577 sayılı Kanunun 20. maddesinden sonra gelmek üzere eklenen 20/A maddesinin birinci fıkrası ile ikinci fıkrasının, bu bölümde Anayasaya aykırılıkları nedeniyle iptal gerekçeleri açıklamaya çalışılan (a), (c), (d), (f), (g), (h), (i) ve (j) bentleri hükümleri bir bütün (kül) hâlinde değerlendirildiğinde (ihaleden yasaklama kararları hariç), ihale işlemlerinden, acele kamulaştırma işlemlerinden, özelleştirme Yüksek Kurulu kararlarından, 2634 sayılı Turizmi Teşvik Kanunu uyarınca yapılan satış, tahsis ve kiralama işlemlerinden, 2872 sayılı Çevre Kanunu uyarınca (idarî yaptırım kararları hariç), çevresel etki değerlendirmesi sonucu alınan kararlardan, 6306 sayılı Afet Riski Altındaki Alanların Dönüştürülmesi Hakkında Kanun uyarınca alınan Bakanlar Kurulu kararlarından kaynaklanan uyuşmazlıklar hakkında uygulanacak olan "İvedi yargılama usûlü"nde, dava açma, açılan dava üzerine ilk inceleme, dava dilekçesi ile eklerini tebliğe çıkarma, savunma, dosyaların tekemmülünden itibaren karara bağlama, temyiz yoluna başvurma, temyiz dilekçelerini inceleme ve tebliğe çıkarma, temyiz dilekçelerine cevap verme ve temyiz istemini karara bağlama ve kararın tebliğe çıkarma sürelerinin kısaltılması ve davacının, idarenin savunmasına karşı cevap hakkının ortadan kaldırılması, demokratik toplumların en temel değerlerinden olan "hak arama hürriyeti" ile "âdil yargılanma hakkı"na yönelik ağır bir müdâhale anlamına gelmektedir. "İvedi yargılama usûlü" adı altında yapılan düzenlemelerin, idarî yargılama usûlü sürecini hızlandırma amacını çokça aşan, iddia, savunma ve âdil yargılanma hakkını ihlâl eden bir anlayışı barındırmaktadır (Özlüer, a.g.m., sh.3). Öyle ise, 6545 sayılı Kanunun 18. maddesi ile 2577 sayılı Kanunun 20. maddesinden sonra gelmek üzere eklenen 20/A maddesinin birinci fıkrası ile ikinci fıkrasının, bu bapta Anayasaya aykırılıkları nedeniyle iptal gerekçeleri açıklamaya çalışılan (a), (c), (d), (f), (g), (h), (i) ve (j) bentleri hükümleri bir bütün (kül) hâlinde değerlendirildiğinde, Anayasanın 36. maddesinde teminat altına alınan "hak arama hürriyeti" ile "âdil yargılanma hakkı"nı ihlâl edici mâhiyettedir.

Anayasamızda ayrı ayrı teminat altına alınan "hak arama hürriyeti" ile "âdil yargılanma hakkı"nın özüne dokunacak her türlü sınırlama ya da kısıtlamanın Anayasanın "Cumhuriyetin nitelikleri" kenar başlıklı 2. maddesinde tanımlanan "hukuk devleti" ilkesini de zedeleyeceği âşikârdır. Zirâ, Anayasanın 2. maddesinde; "Türkiye Cumhuriyeti, toplumun huzuru, millî dayanışma ve adalet anlayışı içinde, insan haklarına saygılı, Atatürk milliyetçiliğine bağlı, başlangıçta belirtilen temel ilkelere dayanan, demokratik, lâik ve sosyal bir hukuk Devletidir." denilmiştir. "Anayasanın 2. maddesinde Cumhuriyetin nitelikleri arasında sayılan hukuk devleti, insan haklarına dayanan, bu hak ve özgürlükleri koruyup güçlendiren, eylem ve işlemleri hukuka uygun olan, her alanda adaletli bir hukuk düzeni kurup, bunu geliştirerek sürdüren, hukuk güvenliğini gerçekleştiren, Anayasaya aykırı tutum ve davranışlardan kaçınan, hukuku tüm devlet organlarına egemen kılan, yargı denetimine açık, yasaların üstünde Anayasanın ve yasakoyucunun da bozamayacağı temel hukuk ilkeleri bulunduğu bilincinde olan devlettir. Bu bağlamda, hukuk devletinde yasakoyucu, yasaların yalnız Anayasaya değil, evrensel hukuk ilkelerine de uygun olmasını sağlamakla yükümlüdür." (Anayasa Mahkemesi'nin 4.5.2005 gün ve Esas:2004/4, Karar:2005/25 sayılı Kararı).

Bu itibarla, 6545 sayılı Kanunun 18. maddesi ile 2577 sayılı Kanunun 20. maddesinden sonra gelmek üzere eklenen 20/A ikinci fıkrasının bu bapta Anayasaya aykırılıkları nedeniyle iptal gerekçeleri açıklamaya çalışılan (a), (c), (d), (f), (g), (h), (i) ve (j) bentleri hükümlerinde

öngörülen ve az yukarıda açıklandığı veçhile "hak arama hürriyeti" ile "âdil yargılanma hakkı"nı kısıtlamaya ve bu hürriyetlerin kullanımını zorlaştırmaya yönelik düzenleme, Anayasanın "hukuk devleti" ilkesini benimseyen 2. maddesi hükmüne de aykırıdır.

Diğer yandan, Anayasanın 125. maddesinin birinci fıkrasında, "İdarenin her türlü eylem ve işlemlerine karşı yargı yolu açıktır." denilerek etkin bir yargı denetimi amaçlanmıştır. Çünkü, yargı denetimi, bir hukuk devletinin "olmazsa olmaz" koşuludur. Bu kural, idarenin, kamu hukuku ya da özel hukuk alanına giren tüm eylem ve işlemlerini kapsamaktadır.

Anayasanın 125. maddesinin gerekçesinde, yönetimde hukuka uygunluğu sağlamanın en etkin yolunun yargısal denetim olduğu belirtilmiştir. Devletin tüm işlemlerinde hukuka uygunluğunun sağlanması, eksiksiz bir yargı denetimine bağlı tutulmasını gerekli kılar.

Ne var ki, 6545 sayılı Kanunun 18. maddesi ile 2577 sayılı Kanunun 20. maddesinden sonra gelmek üzere eklenen 20/A maddesinin birinci fıkrası ile ikinci fıkrasının bu bapta Anayasaya aykırılıkları nedeniyle iptal gerekçeleri açıklamaya çalışılan (a), (c), (d), (f), (g), (h), (ı) ve (j) bentleri hükümleri bir bütün (kül) hâlinde değerlendirildiğinde, bu bentlerde öngörülen ve yukarıdan beri anlamı, kapsamı ve Anayasaya aykırılıkları nedeniyle iptal gerekçeleri açıklanmaya çalışılan düzenlemeler ile Anayasanın 125. maddesinin birinci fıkrasında idarenin her türlü eylem ve işlemlerine karşı "açık" olduğu belirtilen yargı yolu, getirilen istisnalarla daraltılmaktadır. Nitekim, 6545 sayılı Kanunun 18. maddesi ile 2577 sayılı Kanunun 20. maddesinden sonra gelmek üzere eklenen 20/A maddesinin birinci fıkrası ile ikinci fıkrasının, bu bölümde Anayasaya aykırılıkları nedeniyle iptal gerekçeleri açıklamaya çalışılan (a), (c), (d), (f), (g), (h), (ı) ve (j) bentleri hükümleri bir bütün (kül) hâlinde değerlendirildiğinde (ihaleden yasaklama kararları hariç), ihale işlemlerinden, acele kamulaştırma işlemlerinden, özelleştirme Yüksek Kurulu kararlarından, 2634 sayılı Turizmi Teşvik Kanunu uyarınca yapılan satış, tahsis ve kiralama işlemlerinden, 2872 sayılı Çevre Kanunu uyarınca (idari yaptırım kararları hariç), çevresel etki değerlendirmesi sonucu alınan kararlardan, 6306 sayılı Afet Riski Altındaki Alanların Dönüştürülmesi Hakkında Kanun uyarınca alınan Bakanlar Kurulu kararlarından kaynaklanan uyuşmazlıklar hakkında uygulanacak olan "İvedi yargılama usûlü"nde, dava açma, açılan dava üzerine ilk inceleme, dava dilekçesi ile eklerini tebliğe çıkarma, savunma, dosyaların tekemmülünden itibaren karara bağlama, temyiz yoluna başvurma, temyiz dilekçelerini inceleme ve tebliğe çıkarma, temyiz dilekçelerine cevap verme ve temyiz istemini karara bağlama ve kararın tebliğe çıkarma sürelerinin kısaltılması ve davacının, idarenin savunmasına karşı cevap hakkının ortadan kaldırılması, hep, Anayasanın 125. maddesinin birinci fıkrasında idarenin her türlü eylem ve işlemlerine karşı "açık" olduğu belirtilen yargı yolunun "daraltılması"; her türlü eylem ve işlemlerini re'sen yerine getirebilme ve bunu sağlamak için gerektiğinde kamu gücünü kullanabilme ayrıcalığına sahip idare karşısında zayıf olan bireyin (yurttaşın) haklarının "zayıflatılması" anlamına gelmektedir.

Başka bir deyişle, idarenin, 6545 sayılı Kanunun 18. maddesi ile 2577 sayılı Kanunun 20. maddesinden sonra gelmek üzere eklenen 20/A maddesinin birinci fıkrasında öngörüldüğü üzere, (ihaleden yasaklama kararları hariç), ihale işlemlerinden, acele kamulaştırma işlemlerinden, özelleştirme Yüksek Kurulu kararlarından, 2634 sayılı Turizmi Teşvik Kanunu uyarınca yapılan satış, tahsis ve kiralama işlemlerinden, 2872 sayılı Çevre Kanunu uyarınca (idari yaptırım kararları hariç), çevresel etki değerlendirmesi sonucu alınan kararlardan, 6306 sayılı Afet Riski Altındaki Alanların Dönüştürülmesi Hakkında Kanun uyarınca alınan Bakanlar Kurulu kararlarından kaynaklanan eylem ve işlemlere karşı yargı yolu yine açık olmakla birlikte, bu eylem ve işlemlerden kaynaklanan uyuşmazlıklarda 6545 sayılı Kanunun

18. maddesi ile 2577 sayılı Kanunun 20. maddesinden sonra gelmek üzere eklenen 20/A maddesinin ikinci fıkrasının bu bölümde dava konusu yapılan (a), (c), (d), (f), (g), (h), (ı) ve (j) bentlerinde "ivedi yargılama usûlü" adı altında öngörülen dava açma, açılan dava üzerine ilk inceleme, dava dilekçesi ile eklerini tebliğe çıkarma, savunma, dosyaların tekemmülünden itibaren karara bağlama, temyiz yoluna başvurma, temyiz dilekçelerini inceleme ve tebliğe çıkarma, temyiz dilekçelerine cevap verme ve temyiz istemini karara bağlama ve kararın tebliğe çıkarma sürelerinin kısaltılması ve davacının, idarenin savunmasına karşı cevap hakkının ortadan kaldırılması, Anayasamızın 125. maddesinin birinci fıkrasının birinci tümcesinde yer alan ve idarenin her türlü eylem ve işlemlerine karşı "açık" olduğu belirtilen "yargı yolu"nun "hak arama hürriyeti" çerçevesinde hakkını arayan bireyin aleyhine, ama idarenin lehine, "kapatılması" anlamına gelmektedir. Anayasanın, "İdarenin her türlü eylem ve işlemlerine karşı yargı yolunun açık olduğu" ilkesini vurgulayan 125. maddesi hükmünü "ivedi yargılama usûlü"ne tâbi işlemler açısından işlevsiz kılacak böyle bir düzenlemenin, Anayasanın "Yargı yolu" kenar başlıklı 125. maddesinin birinci fıkrasının birinci tümcesinde öngörülen Kural ile bağdaşabilmesi mümkün değildir (Özlür, a.g.m., sh.3).

Bütün bu açıklamaya çalıştığımız sebeplerle, 6545 sayılı Kanunun 18. maddesi ile 2577 sayılı Kanunun 20. maddesinden sonra gelmek üzere eklenen 20/A maddesinin ikinci fıkrasının bu bölümde dava konusu yapılan (a), (c), (d), (f), (g), (h), (ı) ve (j) bentlerinde öngörülen dava konusu düzenlemeler, Anayasanın 2., 36. ve 125. maddelerine açıkça aykırıdır. İptalleri gerekir.

6545 sayılı Kanunun 18. maddesi ile 2577 sayılı Kanunun 20. maddesinden sonra gelmek üzere eklenen 20/A maddesinin ikinci fıkrasının bu bölümde dava konusu yapılan (c) bendinde geçen, "Yedi gün içinde ilk inceleme yapılır ." ibâresinden sonra gelen ". ve dava dilekçesi ile ekleri tebliğe çıkarılır."; (d) bendinde geçen, "Savunma süresi dava dilekçesinin tebliğinden itibaren on beş gün olup, ." ibâresinden sonra gelen ". bu süre bir defaya mahsus olmak üzere en fazla on beş gün uzatılabilir. Savunmanın verilmesi veya savunma süresinin geçmesiyle dosya tekemmül etmiş sayılır."; (f) bendinin ikinci tümcesini oluşturan, "Ara kararı verilmesi, keşif, bilirkişi incelemesi ya da duruşma yapılması gibi işlemler ivedilikle sonuçlandırılır."; (h) bendinde geçen, "Temyiz dilekçeleri üç gün içinde incelenir ." ibâresinden sonra gelen ". ve tebliğe çıkarılır. Bu Kanunun 48 inci maddesinin bu maddeye aykırı olmayan hükümleri kıyasen uygulanır." ve (j) bendinin ikinci tümcesini oluşturan, "Karar en geç bir ay içinde tebliğe çıkarılır." tümce ve ibârelerinin Anayasaya aykırılıkları nedeniyle iptal gerekçelerine gelince:

Kuşkusuz, 6545 sayılı Kanunun 18. maddesi ile 2577 sayılı Kanunun 20. maddesinden sonra gelmek üzere eklenen 20/A maddesinin ikinci fıkrasının bu bölümde dava konusu yapılan (a), (c), (d), (f), (g), (h), (ı) ve (j) bentlerinde öngörülen dava konusu düzenlemeler hakkında ileri sürdüğümüz Anayasaya aykırılıkları nedeniyle iptal gerekçeleri, aynı bentlerin tamamına şâmil olup, Kural'ın (c) bendinde geçen, "Yedi gün içinde ilk inceleme yapılır ." ibâresinden sonra gelen ". ve dava dilekçesi ile ekleri tebliğe çıkarılır."; (d) bendinde geçen, "Savunma süresi dava dilekçesinin tebliğinden itibaren on beş gün olup, ." ibâresinden sonra gelen ". bu süre bir defaya mahsus olmak üzere en fazla on beş gün uzatılabilir. Savunmanın verilmesi veya savunma süresinin geçmesiyle dosya tekemmül etmiş sayılır."; (f) bendinin ikinci tümcesini oluşturan, "Ara kararı verilmesi, keşif, bilirkişi incelemesi ya da duruşma yapılması gibi işlemler ivedilikle sonuçlandırılır."; (h) bendinde geçen, "Temyiz dilekçeleri üç gün içinde incelenir ." ibâresinden sonra gelen ". ve tebliğe çıkarılır. Bu Kanunun 48 inci maddesinin bu maddeye aykırı olmayan hükümleri kıyasen uygulanır." ve (j) bendinin ikinci tümcesini oluşturan, "Karar en geç bir ay içinde tebliğe çıkarılır." tümce ve ibârelerine de sirâyet etmekte

ve anılan bu tümce ve ibârelerin de -kaçınılmaz bir biçimde- sakatlanması ve Anayasaya aykırılığı sonucunu doğurmaktadır.

Şüphesiz, bu bapta ileri sürdüğümüz bütün Anayasaya aykırılık gerekçeleri, dava konusu Kural'ın (c) bendinde yer alan ". ve dava dilekçesi ile ekleri tebliğe çıkarılır."; (d) bendinde yer alan ". bu süre bir defaya mahsus olmak üzere en fazla on beş gün uzatılabilir. Savunmanın verilmesi veya savunma süresinin geçmesiyle dosya tekemmül etmiş sayılır."; (f) bendinin ikinci tümcesini oluşturan, "Ara kararı verilmesi, keşif, bilirkişi incelemesi ya da duruşma yapılması gibi işlemler ivedilikle sonuçlandırılır."; (h) bendinde yer alan ". ve tebliğe çıkarılır. Bu Kanunun 48 inci maddesinin bu maddeye aykırı olmayan hükümleri kıyasen uygulanır." ve (j) bendinin ikinci tümcesini oluşturan, "Karar en geç bir ay içinde tebliğe çıkarılır." tümce ve ibâreleri için de aynen geçerlidir. Yüksek Mahkemenizin gereksiz yere zamanını almamak ve lüzûmsuz tekrarlara yol açmamak adına, dilekçemizin iş bu bölümünde ileri sürdüğümüz bütün Anayasaya aykırılık gerekçelerini, dava konusu Kural'ın (c) bendinde yer alan ". ve dava dilekçesi ile ekleri tebliğe çıkarılır."; (d) bendinde yer alan ". bu süre bir defaya mahsus olmak üzere en fazla on beş gün uzatılabilir. Savunmanın verilmesi veya savunma süresinin geçmesiyle dosya tekemmül etmiş sayılır."; (f) bendinin ikinci tümcesini oluşturan, "Ara kararı verilmesi, keşif, bilirkişi incelemesi ya da duruşma yapılması gibi işlemler ivedilikle sonuçlandırılır."; (h) bendinde yer alan ". ve tebliğe çıkarılır. Bu Kanunun 48 inci maddesinin bu maddeye aykırı olmayan hükümleri kıyasen uygulanır." ve (j) bendinin ikinci tümcesini oluşturan, "Karar en geç bir ay içinde tebliğe çıkarılır." tümce ve ibâreleri için de aynen tekrar ettiğimizi beyan etmekle yetiniyoruz. Zirâ, 6545 sayılı Kanunun 18. maddesi ile 2577 sayılı Kanunun 20. maddesinden sonra gelmek üzere eklenen 20/A maddesinin ikinci fıkrasının bu bölümde dava konusu yapılan (a), (c), (d), (f), (g), (h), (ı) ve (j) bentleri içerisinde (c) bendinde geçen, "Yedi gün içinde ilk inceleme yapılır ." ibâresinden sonra gelen ". ve dava dilekçesi ile ekleri tebliğe çıkarılır."; (d) bendinde geçen, "Savunma süresi dava dilekçesinin tebliğinden itibaren on beş gün olup, ." ibâresinden sonra gelen ". bu süre bir defaya mahsus olmak üzere en fazla on beş gün uzatılabilir. Savunmanın verilmesi veya savunma süresinin geçmesiyle dosya tekemmül etmiş sayılır."; (f) bendinin ikinci tümcesini oluşturan, "Ara kararı verilmesi, keşif, bilirkişi incelemesi ya da duruşma yapılması gibi işlemler ivedilikle sonuçlandırılır."; (h) bendinde geçen, "Temyiz dilekçeleri üç gün içinde incelenir ." ibâresinden sonra gelen ". ve tebliğe çıkarılır. Bu Kanunun 48 inci maddesinin bu maddeye aykırı olmayan hükümleri kıyasen uygulanır." ve (j) bendinin ikinci tümcesini oluşturan, "Karar en geç bir ay içinde tebliğe çıkarılır." tümce ve ibâreleri arasında, bu bapta dava konusu yapılan diğer hükümlerle birlikte -âdetâ- "organik" bir bağ mevcuttur; 6545 sayılı Kanunun 18. maddesi ile 2577 sayılı Kanunun 20. maddesinden sonra gelmek üzere eklenen 20/A maddesinin ikinci fıkrasının bu bölümde dava konusu yapılan (a), (c), (d), (f), (g), (h), (ı) ve (j) bentleri içerisinde (c) bendinde geçen, ". ve dava dilekçesi ile ekleri tebliğe çıkarılır." ibâresi olmaksızın "Yedi gün içinde ilk inceleme yapılır ." ibâresi; (d) bendinde geçen, ". bu süre bir defaya mahsus olmak üzere en fazla on beş gün uzatılabilir. Savunmanın verilmesi veya savunma süresinin geçmesiyle dosya tekemmül etmiş sayılır." ibâresi olmaksızın "Savunma süresi dava dilekçesinin tebliğinden itibaren on beş gün olup, ." ibâresi; (f) bendinin ikinci tümcesini oluşturan, "Ara kararı verilmesi, keşif, bilirkişi incelemesi ya da duruşma yapılması gibi işlemler ivedilikle sonuçlandırılır." söz grubu olmaksızın birinci tümcesi; (h) bendinde geçen, ". ve tebliğe çıkarılır. Bu Kanunun 48 inci maddesinin bu maddeye aykırı olmayan hükümleri kıyasen uygulanır." İbâresi olmaksızın "Temyiz dilekçeleri üç gün içinde incelenir ." ibâresi ve (j) bendinin ikinci tümcesini oluşturan, "Karar en geç bir ay içinde tebliğe çıkarılır." söz grubu olmaksızın birinci tümcesi başlıbaşına varlıklarını sürdürebilir; ancak, 6545 sayılı Kanunun 18. maddesi ile 2577 sayılı Kanunun 20. maddesinden sonra gelmek üzere eklenen 20/A maddesinin ikinci fıkrasının bu bölümde dava konusu yapılan (a), (c), (d), (f), (g), (h), (ı) ve (j)

bentleri içerisinde (c) bendinde geçen, "Yedi gün içinde ilk inceleme yapılır ." ibâresi olmaksızın ". ve dava dilekçesi ile ekleri tebliğe çıkarılır." ibâresi; (d) bendinde geçen, "Savunma süresi dava dilekçesinin tebliğinden itibaren on beş gün olup, ." ibâresi olmaksızın ". bu süre bir defaya mahsus olmak üzere en fazla on beş gün uzatılabilir. Savunmanın verilmesi veya savunma süresinin geçmesiyle dosya tekemmül etmiş sayılır." ibâre ve tümcesi; (f) bendinin birinci tümcesi olmaksızın ikinci tümcesini oluşturan, "Ara kararı verilmesi, keşif, bilirkişi incelemesi ya da duruşma yapılması gibi işlemler ivedilikle sonuçlandırılır." tümcesi; (h) bendinde geçen, "Temyiz dilekçeleri üç gün içinde incelenir ." ibâresi olmaksızın ". ve tebliğe çıkarılır. Bu Kanunun 48 inci maddesinin bu maddeye aykırı olmayan hükümleri kıyasen uygulanır." ibâre ve tümcesi ve (j) bendinin birinci tümcesi olmaksızın ikinci tümcesini oluşturan, "Karar en geç bir ay içinde tebliğe çıkarılır." tümcesi tek başlarına hüküm ifade etmez ve başlıbaşına varlıklarını sürdüremez. Öyle ise, 6545 sayılı Kanunun 18. maddesi ile 2577 sayılı Kanunun 20. maddesinden sonra gelmek üzere eklenen 20/A maddesinin ikinci fıkrasının bu bölümde dava konusu yapılan (a), (c), (d), (f), (g), (h), (ı) ve (j) bentlerinde öngörülen dava konusu düzenlemeler hakkında ileri sürdüğümüz Anayasaya aykırılıkları nedeniyle -bütün- iptal gerekçeleri, Kural'ın mezkûr bentlerinde yer alan düzenlemelerin tamamı için aynen geçerli olacaktır.

Diğer yandan -yüksek malûmları olduğu üzere-, 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanunun "Dosya üzerinden inceleme ve gerekçeyle bağlı olmama" başlığını taşıyan 43. maddesinin (4) numaralı fıkrası aynen şu hükmü âmidir:

"Başvuru, kanunun, kanun hükmünde kararnamenin veya Türkiye Büyük Millet Meclisi İçtüzüğü'nün sadece belirli madde veya hükümleri aleyhine yapılmış olup da, bu madde veya hükümlerin iptali kanunun, kanun hükmünde kararnamenin veya Türkiye Büyük Millet Meclisi İçtüzüğü'nün diğer bazı hükümlerinin veya tamamının uygulanamaması sonucunu doğuruyorsa, keyfiyeti gerekçesinde belirtmek şartıyla Mahkeme, uygulama kabiliyeti kalmayan kanunun, kanun hükmünde kararnamenin veya Türkiye Büyük Millet Meclisi İçtüzüğü'nün bahis konusu öteki hükümlerinin veya tümünün iptaline karar verebilir."

Dava konusu yapılan 6545 sayılı Kanunun 18. maddesi ile 2577 sayılı Kanunun 20. maddesinden sonra gelmek üzere eklenen 20/A maddesinin birinci fıkrası ile ikinci fıkrasının, bu bölümde Anayasaya aykırılıkları nedeniyle iptal gerekçeleri açıklamaya çalışılan (a), (c), (d), (f), (g), (h), (ı) ve (j) bentleri hükümleri bir bütün (kül) hâlinde değerlendirildiğinde (ihaleden yasaklama kararları hariç), ihale işlemlerinden, acele kamulaştırma işlemlerinden, özelleştirme Yüksek Kurulu kararlarından, 2634 sayılı Turizmi Teşvik Kanunu uyarınca yapılan satış, tahsis ve kiralama işlemlerinden, 2872 sayılı Çevre Kanunu uyarınca (idarî yaptırım kararları hariç), çevresel etki değerlendirmesi sonucu alınan kararlardan, 6306 sayılı Afet Riski Altındaki Alanların Dönüştürülmesi Hakkında Kanun uyarınca alınan Bakanlar Kurulu kararlarından kaynaklanan uyuşmazlıklar hakkında uygulanacak olan "İvedi yargılama usûlü"nde, dava açma, açılan dava üzerine ilk inceleme, dava dilekçesi ile eklerini tebliğe çıkarma, savunma, dosyaların tekemmülünden itibaren karara bağlama, temyiz yoluna başvurma, temyiz dilekçelerini inceleme ve tebliğe çıkarma, temyiz dilekçelerine cevap verme ve temyiz istemini karara bağlama ve kararın tebliğe çıkarma sürelerinin kısaltılması ve davacının, idarenin savunmasına karşı cevap hakkının ortadan kaldırılmasına ilişkin hükümler içeren ve 6545 sayılı Kanunun 18. maddesi ile 2577 sayılı Kanunun 20. maddesinden sonra gelmek üzere eklenen 20/A maddesinin ikinci fıkrasının bu bölümde dava konusu yapılan (a), (c), (d), (f), (g), (h), (ı) ve (j) bentleri içerisinde (c) bendinde geçen, "Yedi gün içinde ilk inceleme yapılır ." ibâresi hakkında Yüksek Mahkemenizce verilecek olası bir iptal kararı, aynı bentte yer alan ". ve dava dilekçesi ile ekleri tebliğe çıkarılır." ibâresinin; (d) bendinde geçen,

"Savunma süresi dava dilekçesinin tebliğinden itibaren on beş gün olup, ." ibâresi hakkında verilecek olası bir iptal kararı, aynı bentte yer alan ". bu süre bir defaya mahsus olmak üzere en fazla on beş gün uzatılabilir. Savunmanın verilmesi veya savunma süresinin geçmesiyle dosya tekemmül etmiş sayılır." ibâre ve tümcesinin; (f) bendinin birinci tümcesi hakkında verilecek olası bir iptal kararı, aynı bendin ikinci tümcesini oluşturan, "Ara kararı verilmesi, keşif, bilirkişi incelemesi ya da duruşma yapılması gibi işlemler ivedilikle sonuçlandırılır." tümcesinin; (h) bendinde geçen, "Temyiz dilekçeleri üç gün içinde incelenir ." ibâresi hakkında verilecek olası bir iptal kararı, aynı bentte yer alan ". ve tebliğe çıkarılır. Bu Kanunun 48 inci maddesinin bu maddeye aykırı olmayan hükümleri kıyasen uygulanır." ibâre ve tümcesinin ve (j) bendinin birinci tümcesi hakkında verilecek olası bir iptal kararı, aynı bendin ikinci tümcesini oluşturan, "Karar en geç bir ay içinde tebliğe çıkarılır." tümcesinin de uygulanamaması sonucunu doğuracaktır.

Bu durumda, -şüphesiz, takdir Yüksek Mahkemenize ait olmak üzere- 6545 sayılı Kanunun 18. maddesi ile 2577 sayılı Kanunun 20. maddesinden sonra gelmek üzere eklenen 20/A maddesinin ikinci fıkrasının bu bölümde dava konusu yapılan (a), (c), (d), (f), (g), (h), (ı) ve (j) bentleri içerisinde (c) bendinde geçen, "Yedi gün içinde ilk inceleme yapılır ." ibâresinin iptal başvurmuz doğrultusunda iptali hâlinde, aynı bentte yer alan ve uygulama kâbiliyeti kalmayan ". ve dava dilekçesi ile ekleri tebliğe çıkarılır." ibâresinin; (d) bendinde geçen, "Savunma süresi dava dilekçesinin tebliğinden itibaren on beş gün olup, ." ibâresinin iptal başvurmuz doğrultusunda iptali hâlinde, aynı bentte yer alan ve uygulama kâbiliyeti kalmayan ". bu süre bir defaya mahsus olmak üzere en fazla on beş gün uzatılabilir. Savunmanın verilmesi veya savunma süresinin geçmesiyle dosya tekemmül etmiş sayılır." ibâre ve tümcesinin; (f) bendinin birinci tümcesinin iptal başvurmuz doğrultusunda iptali hâlinde, aynı bentte yer alan ve uygulama kâbiliyeti kalmayan aynı bendin ikinci tümcesini oluşturan, "Ara kararı verilmesi, keşif, bilirkişi incelemesi ya da duruşma yapılması gibi işlemler ivedilikle sonuçlandırılır." tümcesinin; (h) bendinde geçen, "Temyiz dilekçeleri üç gün içinde incelenir ." ibâresinin iptal başvurmuz doğrultusunda iptali hâlinde, aynı bentte yer alan ve uygulama kâbiliyeti kalmayan ". ve tebliğe çıkarılır. Bu Kanunun 48 inci maddesinin bu maddeye aykırı olmayan hükümleri kıyasen uygulanır." ibâre ve tümcesinin ve nihâyet (j) bendinin birinci tümcesinin iptal başvurmuz doğrultusunda iptali hâlinde, uygulama kâbiliyeti kalmayan ve aynı bendin ikinci tümcesini oluşturan, "Karar en geç bir ay içinde tebliğe çıkarılır." tümcesinin de iptallerine karar verilmesi gerekmektedir.

bb-) 6545 sayılı Kanunun 18. maddesi ile 2577 sayılı Kanunun 20. maddesinden sonra gelmek üzere eklenen 20/A maddesinin ikinci fıkrasının (b) bendinin Anayasaya aykırılığı nedeniyle iptal gerekçesi:

Yukarıda, dilekçemizin "Dava Konusu Kural'ın Anlam ve Kapsamı" başlıklı bölümünde de açıklamaya çalıştığımız veçhile, 6545 sayılı Kanunun 18. maddesi ile 2577 sayılı Kanunun 20. maddesinden sonra gelmek üzere eklenen 20/A maddesinin birinci fıkrası ile ikinci fıkrasının, bu bapta Anayasaya aykırılığı nedeniyle iptal gerekçesi açıklamaya çalışılan (b) bendi hükmü bir bütün (kül) hâlinde değerlendirildiğinde, "İvedi yargılama usûlü" adı altında, 2577 sayılı Kanunun 11. maddesinde hükme bağlanan "Üst makamlara başvurma" yolu kapatılmaktadır. Nitekim, 6545 sayılı Kanunun 18. maddesi ile 2577 sayılı Kanunun 20. maddesinden sonra gelmek üzere eklenen 20/A maddesinin ikinci fıkrasının (b) bendinde, 2577 sayılı Kanunun 11. maddesinin uygulanamayacağı Kural'ı getirilmekle, (ihaleden yasaklama kararları hariç), ihale işlemlerinde, acele kamulaştırma işlemlerinde, özelleştirme Yüksek Kurulu kararlarında, 2634 sayılı Turizmi Teşvik Kanunu uyarınca yapılan satış, tahsis ve kiralama işlemlerinde, 2872 sayılı Çevre Kanunu uyarınca (idarî yaptırım kararları hariç),

çevresel etki değerlendirmesi sonucu alınan kararlarda, 6306 sayılı Afet Riski Altındaki Alanların Dönüştürülmesi Hakkında Kanun uyarınca alınan Bakanlar Kurulu kararlarında olası bir hukuka aykırılık, telâfisi güç veya imkânsız zararlara yol açabilecek nitelikte olsa bile, ilgililer, idarî işlemin kaldırılması, geri alınması, değiştirilmesi veya yeni bir işlem yapılmasını üst makamdan, üst makam yoksa işlemi yapmış olan makamdan talep edemeyecektir.

Sözgelimi, arazisi yanlışlıkla acele kamulaştırmaya konu edilen herhangi bir vatandaşın, bu yanlışlığın düzeltilebilmesi için idareye başvuru yolunun önüne geçilmesinin de "hukuki mücadele alanlarının daraltılmasına" yönelik olduğu açıktır (Gökhan Günaydın, "İvedi Yargılama Usulü'nün Amacı Üzüm Yemek Değil, Bağcıyı Dövmektir", <http://www.chp.org.tr/p=152519>, [Çevrimiçi Kaynak], Erişim Tarihi: 10.7.2014). Böylece (yukarıda da belirtildiği gibi), "ivedi yargılama usulü"ne tâbi uyuşmazlıklarda, idarî dava açılmadan önce, idarî işlemin kaldırılması, geri alınması, değiştirilmesi veya yeni bir işlem yapılması için üst makamdan, üst makam yoksa işlemi yapmış olan makamdan, idarî dava açma süresi içinde talepte bulunma hakkı ortadan kaldırılmaktadır (Aykul, "a.g.m.", sh.489 vd.).

Hâl böyle olunca, 6545 sayılı Kanunun 18. maddesi ile 2577 sayılı Kanunun 20. maddesinden sonra gelmek üzere eklenen 20/A maddesinin birinci fıkrası ile ikinci fıkrasının, bu bölümde Anayasaya aykırılığı nedeniyle iptal gerekçesi açıklamaya çalışılan (b) bendi hükmü bir bütün (kül) hâlinde değerlendirildiğinde, ilgililer (ihaleden yasaklama kararları hariç), ihale işlemlerinden, acele kamulaştırma işlemlerinden, özelleştirme Yüksek Kurulu kararlarından, 2634 sayılı Turizmi Teşvik Kanunu uyarınca yapılan satış, tahsis ve kiralama işlemlerinden, 2872 sayılı Çevre Kanunu uyarınca (idarî yaptırım kararları hariç), çevresel etki değerlendirmesi sonucu alınan kararlardan, 6306 sayılı Afet Riski Altındaki Alanların Dönüştürülmesi Hakkında Kanun uyarınca alınan Bakanlar Kurulu kararlarından kaynaklanan uyuşmazlıklar hakkında, idarî dava açmadan önce, esâsa ya da usûle yönelik açık bir hukuka aykırılık belirlemiş olsalar dahî, idarî işlemin kaldırılması, geri alınması, değiştirilmesi veya yeni bir işlem yapılmasını üst makamdan, üst makam yoksa işlemi yapmış olan makamdan, idarî dava açma süresi içinde isteyememeleri, Anayasanın 36. maddesinde teminât altına alınan "hak arama hürriyeti" ile Anayasanın 74. maddesinde ifadesini bulan "Dilekçe verme (yazı ile başvurma) hakkı"nın özüne dokunur mâhiyettedir.

Diğer yandan, Anayasanın "Hak arama hürriyeti" kenar başlıklı 36. maddesinin birinci fıkrasında "Herkes, meşrû vasıta ve yollardan faydalanmak suretiyle yargı mercileri önünde davacı veya davalı olarak iddia ve savunma ile adil yargılanma hakkına sahiptir." denilmektedir. Kezâ, Anayasanın "Siyasî Haklar ve Ödevler" başlıklı Dördüncü Bölümünde yer alan "Dilekçe, bilgi edinme ve kamu denetçisine başvurma hakkı" kenar başlıklı 74. maddesi de, "Vatandaşlar ve karşılıklılık esası gözetilmek kaydıyla Türkiye'de ikamet eden yabancılar kendileriyle veya kamu ile ilgili dilek ve şikâyetleri hakkında, yetkili makamlara ve Türkiye Büyük Millet Meclisine yazı ile başvurma hakkına sahiptir." hükmünü âmirdir.

Anayasanın 36. maddesinde "Hak arama hürriyeti"; 74. maddesinde ise "Dilekçe (yazı ile başvurma) hakkı" düzenlendiğine ve anılan haklar Anayasamız tarafından teminat altına alındığına göre, 2577 sayılı Kanunun "Üst makamlara başvurma" kenar başlıklı 11. maddesinin birinci fıkrasının birinci tümcesinde de vurgulandığı üzere, "ilgililer tarafından idari dava açılmadan önce, idari işlemin kaldırılması, geri alınması değiştirilmesi veya yeni bir işlem yapılması üst makamdan, üst makam yoksa işlemi yapmış olan makamdan, idari dava açma süresi içinde istenebilmesi"nin "hak arama hürriyeti" ile "dilekçe hakkı"nın bir parçası olduğu açıktır. İdari dava açılmadan önce, olası idarî bir işlemin veya kararın kaldırılması,

geri alınması değiştirilmesi veya yeni bir işlem yapılması üst makamdan, üst makam yoksa işlemi yapmış olan makamdan, idarî dava açma süresi içinde istemek amacıyla dilekçe vermek suretiyle "dilekçe hakkı"nın ve "hak arama hürriyeti"nin kullanılması da "hukuk devleti" ilkesinin bir gereğidir.

Bu meyânda, Anayasamızda ayrı ayrı teminat altına alınan "hak arama hürriyeti", "âdil yargılanma hakkı" ve "dilekçe hakkı"nın özüne dokunacak her türlü sınırlama ya da kısıtlamanın Anayasanın "Cumhuriyetin nitelikleri" kenar başlıklı 2. maddesinde tanımlanan "hukuk devleti" ilkesini de zedeleyeceği âşikârdır. Anayasanın 2. maddesinde; "Türkiye Cumhuriyeti, toplumun huzuru, millî dayanışma ve adalet anlayışı içinde, insan haklarına saygılı, Atatürk milliyetçiliğine bağlı, başlangıçta belirtilen temel ilkelere dayanan, demokratik, lâik ve sosyal bir hukuk Devletidir." denilmiştir. Zirâ, Anayasa Mahkemesi'nin pek çok Kararında isabetle vurgulandığı gibi, "Anayasanın 2. maddesinde belirtilen hukuk devleti, insan haklarına dayanan, bu hak ve özgürlükleri koruyup güçlendiren, eylem ve işlemleri hukuka uygun olan, her alanda adaletli bir hukuk düzeni kurup bunu geliştirerek sürdüren, Anayasaya aykırı durum ve tutumlardan kaçınan, hukuku tüm devlet organlarına egemen kılan, Anayasa ve yasalarla kendini bağlı sayan, yargı denetimine açık olan devlettir." (Anayasa Mahkemesi'nin 16.1.2014 gün ve 2013/61 Esas, 2014/3 Karar sayılı Kararı).

"Yönetime karşı dilekçe ve şikâyetlerin bireysel veya toplu olarak bildirilmesinin, demokratik bir toplumda bazı sorunların çözümü için etkili bir yol olduğu, bu nedenle dilekçe hakkının, bir siyasî hak olarak tanınıp Anayasal güvenceye kavuşturulduğu kuşkusuzdur." (Anayasa Mahkemesi'nin 28.1.2010 gün ve 2008/111 Esas, 2010/22 Karar sayılı Kararı).

O halde, 2577 sayılı Kanunun "Üst makamlara başvurma" kenar başlıklı 11. maddesinin birinci fıkrasının birinci tümcesinde de "hak arama hürriyeti" ile "dilekçe hakkı" çerçevesinde ilgililere tanınan idarî dava açılmadan önce, olası hatalı bir idarî işlemin ya da kararın kaldırılması, geri alınması değiştirilmesi veya yeni bir işlem yapılması üst makamdan, üst makam yoksa işlemi yapmış olan makamdan, idarî dava açma süresi içinde isteyebilme hakkının, dava konusu 6545 sayılı Kanunun 18. maddesi ile 2577 sayılı Kanunun 20. maddesinden sonra gelmek üzere eklenen 20/A maddesinin ikinci fıkrasının (b) bendinde belirtildiği gibi, "ivedi yargılama usûlü"ne tâbi uyuşmazlıklarda ilgililere tanınmamış olması, Anayasamızda ayrı ayrı teminat altına alınan "hak arama hürriyeti" ile "dilekçe hakkı"nın özüne dokunacak bir sınırlama ya da kısıtlama mâhiyetinde olup, bu düzenlemenin, Anayasanın "Cumhuriyetin nitelikleri" kenar başlıklı 2. maddesinde tanımlanan "hukuk devleti" ilkesini de zedeleyeceği âşikârdır.

Bütün bu açıklamaya çalıştığımız nedenlerle, 6545 sayılı Kanunun 18. maddesi ile 2577 sayılı Kanunun 20. maddesinden sonra gelmek üzere eklenen 20/A maddesinin ikinci fıkrasının (b) bendinde öngörülen hüküm, Anayasanın 2., 36. ve 74. maddelerine açıkça aykırıdır. İptali gerekir.

cc-) 6545 sayılı Kanunun 18. maddesi ile 2577 sayılı Kanunun 20. maddesinden sonra gelmek üzere eklenen 20/A maddesinin ikinci fıkrasının (e) bendinin Anayasaya aykırılığı nedeniyle iptal gerekçesi:

Yukarıda, dava dilekçemizin "Dava Konusu Kural'ın Anlam ve Kapsamı" başlıklı bölümünde de açıklamaya çalıştığımız gibi, bu düzenleme ile, yürütmenin durdurulması talebine ilişkin olarak verilecek kararlara itiraz edilemeyeceği hükme bağlanmaktadır. Buna göre, 6545 sayılı Kanunun 18. maddesi ile 2577 sayılı Kanunun 20. maddesinden sonra gelmek

üzere eklenen "İvedi yargılama usulü" kenar başlıklı 20/A maddesinin birinci fıkrası hükümleri ile ikinci fıkrasının bu bölümde Anayasaya aykırılığı nedeniyle iptal gerekçeleri açıklanmaya çalışılan (e) bendi hükmü bir bütün (kül) hâlinde değerlendirildiğinde, ihaleden yasaklama kararları hariç, ihale işlemlerinden, acele kamulaştırma işlemlerinden, özelleştirme Yüksek Kurulu kararlarından, 2634 sayılı Turizmi Teşvik Kanunu uyarınca yapılan satış, tahsis ve kiralama işlemlerinden, 2872 sayılı Çevre Kanunu uyarınca, idarî yaptırım kararları hariç, çevresel etki değerlendirmesi (ÇED) sonucu alınan kararlardan, 6306 sayılı Afet Riski Altındaki Alanların Dönüştürülmesi Hakkında Kanun uyarınca alınan Bakanlar Kurulu kararlarından kaynaklanan uyuşmazlıklar hakkında yürütmenin durdurulması talebine ilişkin olarak verilecek kararlara itiraz edilemeyecektir.

2577 sayılı "İdari Yargılama Usulü Kanunu"nun "Yürütmenin durdurulması" kenar başlıklı 27. maddesinin ikinci fıkrasının birinci tümcesinde, "Danıştay veya idari mahkemeler, idari işlemin uygulanması halinde telafisi güç veya imkânsız zararların doğması ve idari işlemin açıkça hukuka aykırı olması şartlarının birlikte gerçekleşmesi durumunda, davalı idarenin savunması alındıktan veya savunma süresi geçtikten sonra gerekçe göstererek yürütmenin durdurulmasına karar verebilirler." hükmü getirildikten sonra, yedinci fıkrasında, "Yürütmenin durdurulması istemleri hakkında verilen kararlar; Danıştay dava dairelerince verilmişse konusuna göre İdari veya Vergi Dava Daireleri Kurullarına, bölge idare mahkemesi kararlarına karşı en yakın bölge idare mahkemesine, idare ve vergi mahkemeleri ile tek hakim tarafından verilen kararlara karşı bölge idare mahkemesine, çalışmaya ara verme süresi içinde ise idare ve vergi mahkemeleri tarafından verilen kararlara en yakın nöbetçi mahkemeye veya kararı veren hakimin katılmadığı nöbetçi mahkemeye, kararın tebliğini izleyen günden itibaren yedi gün içinde bir defaya mahsus olmak üzere itiraz edilebilir. İtiraz edilen merciler, dosyanın kendisine gelişinden itibaren yedi gün içinde karar vermek zorundadır. İtiraz üzerine verilen kararlar kesindir." denilmektedir. Görüldüğü gibi, bu yasal düzenlemelere göre Danıştay veya idarî mahkemelerin verdikleri yürütmenin durdurulması taleplerine ilişkin verdikleri kararlara karşı itiraz yolu açıktır. Oysa, 6545 sayılı Kanunun 18. maddesi ile 2577 sayılı Kanunun 20. maddesinden sonra gelmek üzere eklenen 20/A maddesinin birinci fıkrası hükümleri ile ikinci fıkrasının bu bölümde Anayasaya aykırılığı nedeniyle iptal gerekçeleri açıklanmaya çalışılan (e) bendi hükmü bir bütün (kül) hâlinde değerlendirildiğinde, ihaleden yasaklama kararları hariç, ihale işlemlerinden, acele kamulaştırma işlemlerinden, özelleştirme Yüksek Kurulu kararlarından, 2634 sayılı Turizmi Teşvik Kanunu uyarınca yapılan satış, tahsis ve kiralama işlemlerinden, 2872 sayılı Çevre Kanunu uyarınca, idarî yaptırım kararları hariç, çevresel etki değerlendirmesi (ÇED) sonucu alınan kararlardan, 6306 sayılı Afet Riski Altındaki Alanların Dönüştürülmesi Hakkında Kanun uyarınca alınan Bakanlar Kurulu kararlarından kaynaklanan uyuşmazlıklar hakkında yürütmenin durdurulması talebine ilişkin olarak verilecek kararlara itiraz yolu kapatılmaktadır.

6545 sayılı Kanunun 18. maddesi ile 2577 sayılı Kanunun 20. maddesinden sonra gelmek üzere eklenen 20/A maddesinin birinci fıkrasında sayılan işlem ve kararlardan doğan uyuşmazlıkların, diğer kanunlara göre tesis edilen idarî işlemlerden herhangi bir farkı bulunmamaktadır. Zirâ (6545 sayılı Kanunun 18. maddesi ile 2577 sayılı Kanunun 20. maddesinden sonra gelmek üzere eklenen 20/A maddesinin ikinci fıkrasının (a), (c), (d), (f), (g), (h), (i) ve (j) bentlerinde öngörülen dava konusu düzenlemeler hakkında yaptığımız Anayasaya aykırılıkları nedeniyle iptal gerekçeleri bölümünde de değinildiği üzere), her idarî işlemin, genellikle kamu düzeni ile doğrudan veya dolaylı bir şekilde ilgisi vardır. Bu itibarla, idarî işlemler aleyhine idarî yargı mercilerinde açılacak idarî davalarda da (6545 sayılı Kanunun 18. maddesi ile 2577 sayılı Kanunun 20. maddesinden sonra gelmek üzere eklenen 20/A maddesinin birinci fıkrasında sayılan işlem ve kararlardan kaynaklansın ya da

kaynaklanmasın), Anayasanın 2. maddesinde ifadesini bulan "hukuk devleti" ilkesi, 36. maddesinde somutlaşan "hak arama hürriyeti" ile "âdil yargılanma hakkı" ve 125. maddesinde hükme bağlanan "idarenin her türlü eylem ve işlemlerine karşı yargı yolunun açık olduğu" ilkesi her uyuşmazlığın çözümünde gözetilmelidir.

"Âdil yargılanma hakkı"nı düzenleyen Anayasanın "Hak arama hürriyeti" kenar başlıklı 36. maddesinin birinci fıkrasında, "Herkes, meşrû vasıta ve yollardan faydalanmak suretiyle yargı mercileri önünde davacı veya davalı olarak iddia ve savunma ile adil yargılanma hakkına sahiptir." denilmektedir.

Yukarıda (6545 sayılı Kanunun 18. maddesi ile 2577 sayılı Kanunun 20. maddesinden sonra gelmek üzere eklenen 20/A maddesinin ikinci fıkrasının (a), (c), (d), (f), (g), (h), (ı) ve (j) bentlerinde öngörülen dava konusu düzenlemeler hakkında yaptığımız Anayasaya aykırılıkları nedeniyle iptal gerekçeleri bölümünde de açıkladığımız veçhile), anılan madde ile güvence altına alınan dava yoluyla hak arama özgürlüğü (yargı mercileri önünde davacı veya davalı olarak iddia ve savunma hakkı), bir temel hak niteliği taşımasının ötesinde, diğer temel hak ve özgürlüklerden gereken şekilde yararlanılmasını ve bunların korunmasını sağlayan en etkili güvencelerden birini oluşturmaktadır. Kişinin uğradığı bir haksızlığa veya zarara karşı kendisini savunabilmesinin ya da mâruz kaldığı haksız bir işlem veya uygulamaya karşı haklılığını ileri sürüp kanıtlayabilmesinin / zararını giderebilmesinin en etkili ve güvenceli yolu, yargı mercileri önünde dava hakkını kullanabilmesidir. Kişilere yargı mercileri önünde dava hakkı tanınması, âdil yargılama hakkının ön koşulunu oluşturur.

Hak arama özgürlüğü bakımından kişilerin idareye karşı sahip oldukları en etkili yargısal koruma mekanizması, idarî işlemin ya da kararın kaldırılması, geri alınması, değiştirilmesi ya da yeni bir işlem yapılması amacıyla idareye karşı açtıkları idarî davalardır. İdarî davalarda, idarî işlemin hukuk kurallarına aykırılığının belirlenmesi hâlinde iptali yoluna gidilmekte ve bunun sonucunda idarenin hukuka bağlılığı ve hukuk düzeninin korunması sağlanmaktadır. Genel ilke, iptal kararlarının geriye yürütmesi ve iptal edilen işlemi başından itibaren ortadan kaldırması, bu işlem ve ona dayanan sonuçlar hiç mevcut olmamış gibi kabul edilmesi olmakla birlikte, bu ilke, idarî işlemin iptal kararına kadar mevcûdiyetine ve etki doğurmasına engel değildir.

Yüksek malûmları olduğu üzere, idare, her türlü eylem ve işlemlerini re'sen yerine getirebilme ve bunu sağlamak için gerektiğinde kamu gücünü kullanabilme ayrıcalığına sahiptir. İdarî işlemler, hukuka uygunluk karinesinden yararlanırlar ve aleyhlerine dava açılması idarî işlemlerin yürütmesini durdurmaz. İdarenin, hukuka aykırı işlemlerinin, dava konusu edilmiş olsalar dahî yürürlüğünü sürdürmeleri ve açılan davaların çok uzaması sonucu kişilerin temel hak ve hürriyetlerinin kolayca tehlikeye girebileceği endişesi nedeniyle idare hukukuna özgü bir yargı işlemi olan "yürütmenin durdurulması" müessesesi kabul edilmiştir.

İdarî yargıda açılan davalarda yargılamanın hangi aşamasında olursa olsun "ivedi yargılama usûlü" adı altında, bu bapta Anayasaya aykırılık gerekçeleri açıklanmaya çalışılan (e) bendinde yer alan Kural'da olduğu gibi, "ivedi yargılama usûlü"ne tâbi uyuşmazlıklarda "yürütmenin durdurulması talebine ilişkin olarak verilecek kararlara itiraz edilemeyeceği" biçiminde tezâhür eden bir yargılama yönteminin, âdil olmayacağı ve kamu düzenini korumayacağı açıktır. Kamu düzeni, hukukun dışlandığı, yargının etkisiz kaldığı yerde daha çok bozulur. İdarî davalarda yargılama yöntemlerini belirlemek, anayasal sınırlar içinde kanunkoyucunun takdiri içerisinde ise de, bu yetki sınırsız değildir. Kanunkoyucu tarafından

kamu düzeni gerekçesine dayanılarak böyle bir düzenleme yapılabilmesi için önemli, genel kabûl görmüş, somut nedenlerin varlığı gerekir.

Devletin her türlü işleminde hukuka bağlılık esasına dayanan ve bunu yargı denetimi yolu ile gerçekleştiren "Hukuk devleti" ilkesi, bugün ulaştığı noktada, kişiye tanıdığı, sınırları genişletilmiş özgürlüklerle kişinin haklarını öne çıkaran, devleti ise bu hakları korumakla yükümlü tutan bir nitelik kazanmıştır. Anayasanın 36. maddesinde düzenlenen "hak arama özgürlüğü" ile "âdil yargılanma hakkı", "hukuk devleti" ilkesinin doğal bir sonucu olduğu kadar, onu gerçekleştirmenin de aracıdır.

6545 sayılı Kanunun 18. maddesi ile 2577 sayılı Kanunun 20. maddesinden sonra gelmek üzere eklenen 20/A maddesinin birinci fıkrası ile ikinci fıkrasının, bu bölümde Anayasaya aykırılığı nedeniyle iptal gerekçesi açıklanmaya çalışılan (e) bendi hükmü bir bütün (kül) hâlinde değerlendirildiğinde (ihaleden yasaklama kararları hariç), ihale işlemlerinden, acele kamulaştırma işlemlerinden, özelleştirme Yüksek Kurulu kararlarından, 2634 sayılı Turizmi Teşvik Kanunu uyarınca yapılan satış, tahsis ve kiralama işlemlerinden, 2872 sayılı Çevre Kanunu uyarınca (idarî yaptırım kararları hariç), çevresel etki değerlendirmesi sonucu alınan kararlardan, 6306 sayılı Afet Riski Altındaki Alanların Dönüştürülmesi Hakkında Kanun uyarınca alınan Bakanlar Kurulu kararlarından kaynaklanan uyuşmazlıklar hakkında uygulanacak olan "İvedi yargılama usûlü"nde, -dava konusu Kural'da olduğu gibi- "yürütmenin durdurulması talebine ilişkin olarak verilecek kararlara itiraz edilemeyeceği"ni hükme bağlamak, demokratik toplumların en temel değerlerinden olan "hak arama hürriyeti" ile "âdil yargılanma hakkı"na yönelik ağır bir müdâhale anlamına gelmektedir. Zirâ, bu yolla, yürütmenin durdurulması istemlerine ilişkin kararlara karşı 2577 sayılı Kanunun 27. maddesinin yedinci fıkrasının birinci tümcesi hükmünce ilgililere tanınan itiraz hakkı ellerinden alınmaktadır. Söz gelimi, yürütmenin durdurulması istemi reddedilen davacı, uyuşmazlık, "ivedi yargılama usûlü"ne tâbi bir işlemde ya da karardan kaynaklanıyorsa, kararın kendisine tebliğini izleyen günden itibaren yedi gün içerisinde "yürütmenin durdurulmasının reddine" ilişkin karara karşı itiraz edemeyecektir. Öyle ise, 6545 sayılı Kanunun 18. maddesi ile 2577 sayılı Kanunun 20. maddesinden sonra gelmek üzere eklenen 20/A maddesinin birinci fıkrası ile ikinci fıkrasının bu bapta Anayasaya aykırılığı nedeniyle iptal gerekçesi açıklamaya çalışılan (e) bendi hükmü bir bütün (kül) hâlinde değerlendirildiğinde, dava konusu mezkûr (e) bendinde hükme bağlanan Kural, Anayasanın 36. maddesinde teminat altına alınan "hak arama hürriyeti" ile "âdil yargılanma hakkı"nı ihlâl edici mâhiyettir.

Anayasamızda ayrı ayrı teminat altına alınan "hak arama hürriyeti" ile "âdil yargılanma hakkı"nın özüne dokunacak her türlü sınırlama ya da kısıtlamanın Anayasanın "Cumhuriyetin nitelikleri" kenar başlıklı 2. maddesinde tanımlanan "hukuk devleti" ilkesini de zedeleyeceği âşikârdır. Zirâ, Anayasanın 2. maddesinde; "Türkiye Cumhuriyeti, toplumun huzuru, millî dayanışma ve adalet anlayışı içinde, insan haklarına saygılı, Atatürk milliyetçiliğine bağlı, başlangıçta belirtilen temel ilkelere dayanan, demokratik, laik ve sosyal bir hukuk Devletidir." denilmiştir. Devletin, hak arama özgürlüğünü daraltan bütün sınırlamaları kaldırması ve bu yolla yargı denetimini yaygınlaştırarak adâletin gerçekleştirilmesini sağlaması, hukuk devleti ilkesine yer veren Anayasanın 2. maddesi gereğidir. Nitekim, Anayasa Mahkemesi'nin pek çok Kararında vurgulandığı gibi, "Anayasanın 2. maddesinde düzenlenen hukuk devleti, insan haklarına dayanan, bu hak ve özgürlükleri koruyup güçlendiren, eylem ve işlemleri hukuka uygun olan, her alanda adaletli bir hukuk düzeni kurup bunu geliştirerek sürdüren, Anayasaya aykırı durum ve tutumlardan kaçınan, hukuku tüm devlet organlarına egemen kılan, Anayasa ve kanunlarla kendini bağlı sayan, yargı

denetimine açık olan devlettir." (Anayasa Mahkemesi'nin 9.4.2014 gün ve 2014/38 Esas, 2014/80 Karar sayılı Kararı).

Bu itibarla, 6545 sayılı Kanunun 18. maddesi ile 2577 sayılı Kanunun 20. maddesinden sonra gelmek üzere eklenen 20/A ikinci fıkrasının bu bapta Anayasaya aykırılığı nedeniyle iptal gerekçesi açıklamaya çalışılan (e) bendi hükmünde öngörülen ve az yukarıda açıklandığı veçhile "hak arama hürriyeti" ile "âdil yargılanma hakkı"nı kısıtlamaya ve bu hürriyetlerin kullanımını zorlaştırmaya yönelik düzenleme, Anayasanın "hukuk devleti" ilkesini benimseyen 2. maddesi hükmüne de aykırıdır.

Diğer yandan, yukarıda (6545 sayılı Kanunun 18. maddesi ile 2577 sayılı Kanunun 20. maddesinden sonra gelmek üzere eklenen 20/A maddesinin ikinci fıkrasının (a), (c), (d), (f), (g), (h), (ı) ve (j) bentlerinde öngörülen dava konusu düzenlemeler hakkında yaptığımız Anayasaya aykırılıkları nedeniyle iptal gerekçeleri bölümünde de açıkladığımız üzere), Anayasanın 125. maddesinin birinci fıkrasında, "İdarenin her türlü eylem ve işlemlerine karşı yargı yolu açıktır." denilerek etkin bir yargı denetimi amaçlanmıştır. Çünkü, yargı denetimi, bir hukuk devletinin "olmazsa olmaz" koşuludur. Bu kural, idarenin, kamu hukuku ya da özel hukuk alanına giren tüm eylem ve işlemlerini kapsamaktadır. Nitekim, Anayasanın 125. maddesinin gerekçesinde, yönetimde hukuka uygunluğu sağlamanın en etkin yolunun yargısal denetim olduğu belirtilmiştir. Devletin tüm işlemlerinde hukuka uygunluğunun sağlanması, eksiksiz bir yargı denetimine bağlı tutulmasını gerekli kılar.

Ne var ki, 6545 sayılı Kanunun 18. maddesi ile 2577 sayılı Kanunun 20. maddesinden sonra gelmek üzere eklenen 20/A maddesinin birinci fıkrası ile ikinci fıkrasının bu bapta Anayasaya aykırılığı nedeniyle iptal gerekçesi açıklanmaya çalışılan (e) bendi hükmü bir bütün (kül) hâlinde değerlendirildiğinde, bu bentte öngörülen ve yukarıdan beri anlamı, kapsamı ve Anayasaya aykırılıkları nedeniyle iptal gerekçeleri açıklanmaya çalışılan düzenleme ile Anayasanın 125. maddesinin birinci fıkrasında idarenin her türlü eylem ve işlemlerine karşı "açık" olduğu belirtilen yargı yolu (6545 sayılı Kanunun 18. maddesi ile 2577 sayılı Kanunun 20. maddesinden sonra gelmek üzere eklenen 20/A maddesinin ikinci fıkrası ile getirilen diğer istisnalarda olduğu gibi), başka bir istisnâî hüküm ile daraltılmaktadır. Bu istisnâî hüküm, 6545 sayılı Kanunun 18. maddesi ile 2577 sayılı Kanunun 20. maddesinden sonra gelmek üzere eklenen 20/A maddesinin birinci fıkrasında öngörülen uyuşmazlıklarda 2577 sayılı Kanunun 27. maddesinin yedinci fıkrasının birinci tümcesinde hükme bağlanan yürütmenin durdurulması istemleri hakkında verilen kararlara karşı ilgililerin itiraz haklarının ellerinden alınmasıdır. Nitekim, 6545 sayılı Kanunun 18. maddesi ile 2577 sayılı Kanunun 20. maddesinden sonra gelmek üzere eklenen 20/A maddesinin birinci fıkrası ile ikinci fıkrasının, bu bölümde Anayasaya aykırılığı nedeniyle iptal gerekçesi açıklanmaya çalışılan (e) bendi hükmü bir bütün (kül) hâlinde değerlendirildiğinde (ihaleden yasaklama kararları hariç), ihale işlemlerinden, acele kamulaştırma işlemlerinden, özelleştirme Yüksek Kurulu kararlarından, 2634 sayılı Turizmi Teşvik Kanunu uyarınca yapılan satış, tahsis ve kiralama işlemlerinden, 2872 sayılı Çevre Kanunu uyarınca (idarî yaptırım kararları hariç), çevresel etki değerlendirmesi sonucu alınan kararlardan, 6306 sayılı Afet Riski Altındaki Alanların Dönüştürülmesi Hakkında Kanun uyarınca alınan Bakanlar Kurulu kararlarından kaynaklanan uyuşmazlıklar hakkında uygulanacak olan "İvedi yargılama usûlü"nde, yürütmenin durdurulması taleplerine ilişkin olarak verilecek kararlara itiraz edilememesi, Anayasanın 125. maddesinin birinci fıkrasında idarenin her türlü eylem ve işlemlerine karşı "açık" olduğu belirtilen yargı yolunun "daraltılması"; her türlü eylem ve işlemlerini re'sen yerine getirebilme ve bunu sağlamak için gerektiğinde kamu gücünü kullanabilme ayrıcalığına

sahip idare karşısında zayıf olan bireyin (yurttaşın) haklarının "zayıflatılması" anlamına gelmektedir.

Başka bir deyişle, idarenin, 6545 sayılı Kanunun 18. maddesi ile 2577 sayılı Kanunun 20. maddesinden sonra gelmek üzere eklenen 20/A maddesinin birinci fıkrasında öngörüldüğü üzere, (ihaleden yasaklama kararları hariç), ihale işlemlerinden, acele kamulaştırma işlemlerinden, özelleştirme Yüksek Kurulu kararlarından, 2634 sayılı Turizmi Teşvik Kanunu uyarınca yapılan satış, tahsis ve kiralama işlemlerinden, 2872 sayılı Çevre Kanunu uyarınca (idarî yaptırım kararları hariç), çevresel etki değerlendirmesi sonucu alınan kararlardan, 6306 sayılı Afet Riski Altındaki Alanların Dönüştürülmesi Hakkında Kanun uyarınca alınan Bakanlar Kurulu kararlarından kaynaklanan eylem ve işlemlere karşı yargı yolu yine açık olmakla birlikte, bu eylem ve işlemlerden kaynaklanan uyuşmazlıklarda 6545 sayılı Kanunun 18. maddesi ile 2577 sayılı Kanunun 20. maddesinden sonra gelmek üzere eklenen 20/A maddesinin ikinci fıkrasının bu bapta dava konusu yapılan (e) bendinde "ivedi yargılama usûlü" adı altında öngörülen yürütmenin durdurulması talebine ilişkin olarak verilecek kararlara itiraz edilememesi, Anayasamızın 125. maddesinin birinci fıkrasının birinci tümcesinde yer alan ve idarenin her türlü eylem ve işlemlerine karşı "açık" olduğu belirtilen "yargı yolu"nın "hak arama hürriyeti" kapsamında hakkını arayan bireyin aleyhine, buna mukâbil, idarenin lehine, "daraltılması" anlamına gelmektedir. Şüphesiz, yargılama usûlünde, "temyiz", "karar düzeltme", "yargılamanın yenilenmesi" kendine özgü nasıl birer yargı yolu ise, "itiraz" da kendine özgü kuralları olan başka bir "yargı yolu"dur. Dolayısı ile, yürütmenin durdurulması istemlerine yönelik olarak verilecek kararlara karşı itiraz yolunun kapatılmasına yol açan böyle bir düzenlemenin, Anayasanın "Yargı yolu" kenar başlıklı 125. maddesinin birinci fıkrasının birinci tümcesinde öngörülen Kural ile bağdaşabilmesi mümkün değildir.

Bütün bu açıklamaya çalıştığımız sebeplerle, 6545 sayılı Kanunun 18. maddesi ile 2577 sayılı Kanunun 20. maddesinden sonra gelmek üzere eklenen 20/A maddesinin ikinci fıkrasının bu bapta dava konusu yapılan (e) bendinde öngörülen dava konusu düzenleme, Anayasanın 2., 36. ve 125. maddelerine açıkça aykırıdır. İptali gerekir.

dd-) 6545 sayılı Kanunun 18. maddesi ile 2577 sayılı Kanunun 20. maddesinden sonra gelmek üzere eklenen 20/A maddesinin ikinci fıkrasının (i) bendinin Anayasaya aykırılığı nedeniyle iptal gerekçesi:

Bu düzenleme ile, Danıştay'ın, evrak üzerinde yaptığı inceleme sonucunda, maddî vâkıâlar hakkında edinilen bilgiyi yeterli görmesi veya temyiz, sadece hukukî noktalara ilişkin olması yahut temyiz olunan karardaki maddî yanlışlıkların düzeltilmesinin mümkün bulunması hâlinde Danıştay'ın, işin esası hakkında karar verebileceği; aksi hâlde, gerekli inceleme ve tahkikatı kendisinin yaparak esas hakkında yeniden karar verebileceği öngörülmekte; ancak, ilk inceleme üzerine verilen kararlara karşı yapılan temyizi haklı bulduğu hâllerde kararı bozmakla birlikte dosyayı geri göndereceği ve Danıştay'ın, temyiz üzerine verdiği kararların kesin olacağı hükme bağlanmaktadır.

Kuşkusuz, 6545 sayılı Kanunun 18. maddesi ile 2577 sayılı Kanunun 20. maddesinden sonra gelmek üzere eklenen 20/A maddesinin ikinci fıkrasının dava konusu yapılan (a), (c), (d), (f), (g), (h), (i) ve (j) bentlerinde öngörülen dava konusu düzenlemeler hakkında, yukarıda, -dava dilekçemizin (IV). Bölümünün (I-B-aa) numaralı başlığı altında- ileri sürdüğümüz Anayasaya aykırılıkları nedeniyle iptal gerekçeleri, aynı bentlerin tamamına şâmil olup, Kural'ın (i) bendini tamamını oluşturan "Danıştay evrak üzerinde yaptığı inceleme sonunda, maddî vakıalar hakkında edinilen bilgiyi yeterli görürse veya temyiz sadece hukuki noktalara

ilişkin ise yahut temyiz olunan karardaki maddi yanlışlıkların düzeltilmesi mümkün ise işin esası hakkında karar verir. Aksi hâlde gerekli inceleme ve tahkikatı kendisi yaparak esas hakkında yeniden karar verir. Ancak, ilk inceleme üzerine verilen kararlara karşı yapılan temyizi haklı bulunduğu hâllerde kararı bozmakla birlikte dosyayı geri gönderir. Temyiz üzerine verilen kararlar kesindir." söz grubuna da (tümcelerine de) sirâyet etmekte ve anılan bu Kural'ın da -kaçınılmaz bir biçimde- sakatlanması ve -yine, 6545 sayılı Kanunun 18. maddesi ile 2577 sayılı Kanunun 20. maddesinden sonra gelmek üzere eklenen 20/A maddesinin ikinci fıkrasının dava konusu yapılan (a), (c), (d), (f), (g), (h), (ı) ve (j) bentlerinde öngörülen "ivedi yargılama usûlü" ile ilgili düzenlemeler hakkında, yukarıda, -dava dilekçemizin (IV). Bölümünün (1-B-aa) numaralı başlığı altında ileri sürdüğümüz bütün iptal gerekçelerine binâen- Anayasanın 2., 36. ve 125. maddelerine aykırılığı sonucunu doğurmaktadır.

Şüphesiz, 6545 sayılı Kanunun 18. maddesi ile 2577 sayılı Kanunun 20. maddesinden sonra gelmek üzere eklenen 20/A maddesinin ikinci fıkrasının dava konusu yapılan (a), (c), (d), (f), (g), (h), (ı) ve (j) bentlerinde öngörülen "ivedi yargılama usûlü" ile ilgili düzenlemeler hakkında, yukarıda, -dava dilekçemizin (1-B-aa) bölümlerinde- ileri sürdüğümüz -bütün- Anayasaya aykırılıkları nedeniyle iptal gerekçeleri, dava konusu Kural'ın (i) bendinde yer alan "Danıştay evrak üzerinde yaptığı inceleme sonunda, maddi vakıalar hakkında edinilen bilgiyi yeterli görürse veya temyiz sadece hukuki noktalara ilişkin ise yahut temyiz olunan karardaki maddi yanlışlıkların düzeltilmesi mümkün ise işin esası hakkında karar verir. Aksi hâlde gerekli inceleme ve tahkikatı kendisi yaparak esas hakkında yeniden karar verir. Ancak, ilk inceleme üzerine verilen kararlara karşı yapılan temyizi haklı bulunduğu hâllerde kararı bozmakla birlikte dosyayı geri gönderir. Temyiz üzerine verilen kararlar kesindir." Kural'ı (söz gurubu ve tümcelerinin tamamı) için de aynen geçerlidir. Yüksek Mahkemenizin gereksiz yere zamanını almamak ve lüzumsuz tekrarlara yol açmamak adına, 6545 sayılı Kanunun 18. maddesi ile 2577 sayılı Kanunun 20. maddesinden sonra gelmek üzere eklenen 20/A maddesinin ikinci fıkrasının dava konusu yapılan (a), (c), (d), (f), (g), (h), (ı) ve (j) bentlerinde öngörülen dava konusu "ivedi yargılama usûlü" ile ilgili düzenlemeler hakkında, yukarıda, -dava dilekçemizin (1-B-aa) bölümlerinde- ileri sürdüğümüz bütün Anayasaya aykırılık gerekçelerini, dava konusu Kural'ın (i) bendinde yer alan "Danıştay evrak üzerinde yaptığı inceleme sonunda, maddi vakıalar hakkında edinilen bilgiyi yeterli görürse veya temyiz sadece hukuki noktalara ilişkin ise yahut temyiz olunan karardaki maddi yanlışlıkların düzeltilmesi mümkün ise işin esası hakkında karar verir. Aksi hâlde gerekli inceleme ve tahkikatı kendisi yaparak esas hakkında yeniden karar verir. Ancak, ilk inceleme üzerine verilen kararlara karşı yapılan temyizi haklı bulunduğu hâllerde kararı bozmakla birlikte dosyayı geri gönderir. Temyiz üzerine verilen kararlar kesindir." Kural'ı için de aynen tekrar ettiğimizi beyan etmekle yetiniyoruz. Zirâ, 6545 sayılı Kanunun 18. maddesi ile 2577 sayılı Kanunun 20. maddesinden sonra gelmek üzere eklenen 20/A maddesinin ikinci fıkrasının (a), (c), (d), (f), (g), (h), (ı) ve (j) bentlerinde yer alan yasal düzenlemeler ile bu bölümde dava konusu yapılan (i) bendinde yer alan Kural arasında, -âdetâ- "organik" bir bağ mevcuttur; 6545 sayılı Kanunun 18. maddesi ile 2577 sayılı Kanunun 20. maddesinden sonra gelmek üzere eklenen 20/A maddesinin ikinci fıkrasının dava konusu yapılan (a), (c), (d), (f), (g), (h), (ı) ve (j) bentleri içerisinde (i) bendinde yer alan "Danıştay evrak üzerinde yaptığı inceleme sonunda, maddi vakıalar hakkında edinilen bilgiyi yeterli görürse veya temyiz sadece hukuki noktalara ilişkin ise yahut temyiz olunan karardaki maddi yanlışlıkların düzeltilmesi mümkün ise işin esası hakkında karar verir. Aksi hâlde gerekli inceleme ve tahkikatı kendisi yaparak esas hakkında yeniden karar verir. Ancak, ilk inceleme üzerine verilen kararlara karşı yapılan temyizi haklı bulunduğu hâllerde kararı bozmakla birlikte dosyayı geri gönderir. Temyiz üzerine verilen kararlar kesindir." Kural'ı olmaksızın, (a) bendini oluşturan "Dava açma süresi otuz gündür." tümcesi; (c) bendinde geçen, "Yedi gün içinde ilk inceleme yapılır ." ibâresi; (d) bendinde geçen, "Savunma süresi dava dilekçesinin tebliğinden itibaren on beş gün olup, ."

ibâresi; (f) bendinin birinci tümcesi; (h) bendinde geçen, "Temyiz dilekçeleri üç gün içinde incelenir ." ibâresi ve (j) bendinin birinci tümcesi başlıbaşına varlıklarını sürdürebilir; ancak, 6545 sayılı Kanunun 18. maddesi ile 2577 sayılı Kanunun 20. maddesinden sonra gelmek üzere eklenen 20/A maddesinin ikinci fıkrasının, dava dilekçemizin (1-B-aa) bölümünde dava konusu yapılan (a), (c), (d), (f), (g), (h), (ı) ve (j) bentleri içerisinde (a) bendini oluşturan "Dava açma süresi otuz gündür." tümcesi; (c) bendinde geçen, "Yedi gün içinde ilk inceleme yapılır ." ibâresi; (d) bendinde geçen, "Savunma süresi dava dilekçesinin tebliğinden itibaren on beş gün olup, ." ibâresi; (f) bendinin birinci tümcesi; (h) bendinde geçen, "Temyiz dilekçeleri üç gün içinde incelenir ." ibâresi ve (j) bendinin birinci tümcesi olmaksızın, bu bapta dava konusu yapılan (i) bendinde yer alan Kural'ı oluşturan tümceler tek başlarına hüküm ifade etmez ve başlıbaşına varlıklarını sürdüremez. Öyle ise, 6545 sayılı Kanunun 18. maddesi ile 2577 sayılı Kanunun 20. maddesinden sonra gelmek üzere eklenen 20/A maddesinin ikinci fıkrasının dava konusu yapılan (a), (c), (d), (f), (g), (h), (ı) ve (j) bentlerinde öngörülen dava konusu düzenlemeler hakkında ileri sürdüğümüz Anayasaya aykırılıkları nedeniyle -bütün- iptal gerekçeleri, Kural'ın (i) bendinin tamamı için aynen geçerli olacaktır.

Diğer yandan -yüksek malûmları olduğu üzere-, 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanunun "Dosya üzerinden inceleme ve gerekçeyle bağlı olmama" başlığını taşıyan 43. maddesinin (4) numaralı fıkrası aynen şu hükmü âmidir:

"Başvuru, kanunun, kanun hükmünde kararnamenin veya Türkiye Büyük Millet Meclisi İçtüzüğü'nün sadece belirli madde veya hükümleri aleyhine yapılmış olup da, bu madde veya hükümlerin iptali kanunun, kanun hükmünde kararnamenin veya Türkiye Büyük Millet Meclisi İçtüzüğü'nün diğer bazı hükümlerinin veya tamamının uygulanamaması sonucunu doğuruyorsa, keyfiyeti gerekçesinde belirtmek şartıyla Mahkeme, uygulama kabiliyeti kalmayan kanunun, kanun hükmünde kararnamenin veya Türkiye Büyük Millet Meclisi İçtüzüğü'nün bahis konusu öteki hükümlerinin veya tümünün iptaline karar verebilir."

Dava konusu yapılan 6545 sayılı Kanunun 18. maddesi ile 2577 sayılı Kanunun 20. maddesinden sonra gelmek üzere eklenen 20/A maddesinin birinci fıkrası ile ikinci fıkrasının, bu bölümde Anayasaya aykırılıkları nedeniyle iptal gerekçeleri açıklamaya çalışılan (a), (c), (d), (f), (g), (h), (ı) ve (j) bentleri hükümleri bir bütün (kül) hâlinde değerlendirildiğinde (ihaleden yasaklama kararları hariç), ihale işlemlerinden, acele kamulaştırma işlemlerinden, özelleştirme Yüksek Kurulu kararlarından, 2634 sayılı Turizmi Teşvik Kanunu uyarınca yapılan satış, tahsis ve kiralama işlemlerinden, 2872 sayılı Çevre Kanunu uyarınca (idarî yaptırım kararları hariç), çevresel etki değerlendirmesi sonucu alınan kararlardan, 6306 sayılı Afet Riski Altındaki Alanların Dönüştürülmesi Hakkında Kanun uyarınca alınan Bakanlar Kurulu kararlarından kaynaklanan uyuşmazlıklar hakkında uygulanacak olan "İvedi yargılama usûlü"nde, dava açma, açılan dava üzerine ilk inceleme, dava dilekçesi ile eklerini tebliğe çıkarma, savunma, dosyaların tekemmülüünden itibaren karara bağlama, temyiz yoluna başvurma, temyiz dilekçelerini inceleme ve tebliğe çıkarma, temyiz dilekçelerine cevap verme ve temyiz istemini karara bağlama ve kararın tebliğe çıkarma sürelerinin kısaltılması ve davacının, idarenin savunmasına karşı cevap hakkının ortadan kaldırılmasına ilişkin hükümler içeren ve 6545 sayılı Kanunun 18. maddesi ile 2577 sayılı Kanunun 20. maddesinden sonra gelmek üzere eklenen 20/A maddesinin ikinci fıkrasının bu bölümde dava konusu yapılan (a), (c), (d), (f), (g), (h), (ı) ve (j) bentleri içerisinde (a) bendini oluşturan "Dava açma süresi otuz gündür." tümcesi; (c) bendinde geçen, "Yedi gün içinde ilk inceleme yapılır ." ibâresi; (d) bendinde geçen, "Savunma süresi dava dilekçesinin tebliğinden itibaren on beş gün olup, ." ibâresi; (f) bendinin birinci tümcesi; (h) bendinde geçen, "Temyiz dilekçeleri üç gün içinde incelenir ." ibâresi ve (j) bendinin birinci tümcesi hakkında Yüksek Mahkemenizce verilecek

olası bir iptal kararı, aynı fıkranın bu bölümde dava konusu yapılan (i) bendini oluşturan "Danıştay evrak üzerinde yaptığı inceleme sonunda, maddi vakıalar hakkında edinilen bilgiyi yeterli görürse veya temyiz sadece hukuki noktalara ilişkin ise yahut temyiz olunan karardaki maddi yanlışlıkların düzeltilmesi mümkün ise işin esası hakkında karar verir. Aksi hâlde gerekli inceleme ve tahkikatı kendisi yaparak esas hakkında yeniden karar verir. Ancak, ilk inceleme üzerine verilen kararlara karşı yapılan temyizi haklı bulduğu hâllerde kararı bozmakla birlikte dosyayı geri gönderir. Temyiz üzerine verilen kararlar kesindir." Kural'ının da uygulanamaması sonucunu doğuracaktır.

Bu durumda, -şüphesiz, takdir Yüksek Mahkemenize ait olmak üzere- 6545 sayılı Kanunun 18. maddesi ile 2577 sayılı Kanunun 20. maddesinden sonra gelmek üzere eklenen 20/A maddesinin ikinci fıkrasının dava konusu yapılan (a), (c), (d), (f), (g), (h), (i) ve (j) bentleri içerisinde (a) bendini oluşturan "Dava açma süresi otuz gündür." tümcesinin; (c) bendinde geçen, "Yedi gün içinde ilk inceleme yapılır ." ibâresinin; (d) bendinde geçen, "Savunma süresi dava dilekçesinin tebliğinden itibaren on beş gün olup, ." ibâresinin; (f) bendinin birinci tümcesinin; (h) bendinde geçen, "Temyiz dilekçeleri üç gün içinde incelenir ." ibâresinin ve nihâyet (j) bendinin birinci tümcesinin (başka bir deyişle, "ivedi yargılama usûlü" adı altında, dava açma, ilk inceleme, savunma yapma ve temyiz sürelerinin kısaltılması; savunmanın verilmesi veya savunma süresinin geçmesiyle dosyanın tekemmül etmiş sayılması; dosyanın tekemmülünden itibaren en geç bir ay içinde karara bağlama ve temyiz dilekçelerini üç gün içinde inceleme zorunluluğunun getirilmesi; temyiz dilekçelerine cevap verme süresinin on beş gün ve temyiz isteminin karara bağlanmasının da en geç iki aylık bir süre ile sınırlanması ve idarenin savunmasına karşı davacının cevap hakkının ortadan kaldırılması biçiminde tezâhür eden düzenlemelerin) Yüksek Mahkemenizce, iptal başvurumuz doğrultusunda iptali hâlinde, uygulama kabiliyeti kalmayan ve aynı fıkranın bu bölümde dava konusu yapılan (i) bendini oluşturan Kural'ın da (6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanunun 43. maddesinin dördüncü fıkrası hükmünce) iptaline karar verilmesi gerekmektedir.

ee-) 6545 sayılı Kanunun 18. maddesi ile 2577 sayılı Kanunun 20. maddesinden sonra gelmek üzere eklenen 20/A maddesinin birinci fıkrasının (a), (b), (c), (d), (e) ve (f) bentleriyle birlikte tamamının Anayasaya aykırılığı nedeniyle iptal gerekçesi:

Yukarıda, dava dilekçemizin (1-A) Bölümünde de açıklanmaya çalışıldığı üzere, 6545 sayılı Kanunun 18. maddesi ile 2577 sayılı Kanunun 20. maddesinden sonra gelmek üzere eklenen "İvedi yargılama usulü" kenar başlıklı 20/A maddesinin birinci ve ikinci fıkraları hükümleri bir bütün (kül) hâlinde değerlendirildiğinde, "ivedi yargılama usûlü"nün, anılan maddenin birinci fıkrasının (a), (b), (c), (d), (e) ve (f) bentlerinde belirtilen ihaleden yasaklama kararları hariç, ihale işlemlerinden, acele kamulaştırma işlemlerinden, özelleştirme Yüksek Kurulu kararlarından, 2634 sayılı Turizmi Teşvik Kanunu uyarınca yapılan satış, tahsis ve kiralama işlemlerinden, 2872 sayılı Çevre Kanunu uyarınca, idarî yaptırım kararları hariç, çevresel etki değerlendirmesi (ÇED) sonucu alınan kararlardan, 6306 sayılı Afet Riski Altındaki Alanların Dönüştürülmesi Hakkında Kanun uyarınca alınan Bakanlar Kurulu kararlarından kaynaklanan uyuşmazlıklar hakkında uygulanacağı öngörülmektedir. Başka bir deyişle, dava açma, ilk inceleme, savunma yapma ve temyiz sürelerinin kısaltılması; savunmanın verilmesi veya savunma süresinin geçmesiyle dosyanın tekemmül etmiş sayılması; dosyanın tekemmülünden itibaren en geç bir ay içinde karara bağlama ve temyiz dilekçelerini üç gün içinde inceleme zorunluluğunun getirilmesi; temyiz dilekçelerine cevap verme süresinin on beş gün ve temyiz isteminin karara bağlanmasının da en geç iki aylık bir süre ile sınırlanması ve idarenin savunmasına karşı davacının cevap hakkının ortadan kaldırılması biçiminde

tezâhür eden "ivedi yargılama usûlü", dava konusu Kural'ın birinci fıkrasının (a), (b), (c), (d), (e) ve (f) bentlerinde belirtilen uyuşmazlıklar hakkında uygulanacaktır.

Kuşkusuz, 6545 sayılı Kanunun 18. maddesi ile 2577 sayılı Kanunun 20. maddesinden sonra gelmek üzere eklenen 20/A maddesinin birinci fıkrasını oluşturan (a), (b), (c), (d), (e) ve (f) bentlerinde öngörülen dava konusu düzenlemeler hakkında, yukarıda, -dava dilekçemizin (1-B-aa-bb-cc-dd) bölümlerinde- ileri sürdüğümüz Anayasaya aykırılıkları nedeniyle iptal gerekçeleri, esâsen aynı maddenin tamamı için geçerli olup, Kural'ın kenar başlığı ile birlikte birinci fıkrasının tamamını oluşturan;

"İvedi yargılama usulü:

MADDE 20/A- 1. İvedi yargılama usulü aşağıda sayılan işlemlerden doğan uyuşmazlıklar hakkında uygulanır:

a) İhalede yasaklama kararları hariç ihale işlemleri.

b) Acele kamulaştırma işlemleri.

c) Özelleştirme Yüksek Kurulu kararları.

d) 12/3/1982 tarihli ve 2634 sayılı Turizmi Teşvik Kanunu uyarınca yapılan satış, tahsis ve kiralama işlemleri.

e) 9/8/1983 tarihli ve 2872 sayılı Çevre Kanunu uyarınca, idari yaptırım kararları hariç çevresel etki değerlendirmesi sonucu alınan kararlar.

f) 16/5/2012 tarihli ve 6306 sayılı Afet Riski Altındaki Alanların Dönüştürülmesi Hakkında Kanun uyarınca alınan Bakanlar Kurulu kararları."

Biçimindeki, fıkra, bent ve tümcelerine de sirâyet etmekte ve anılan Kural'ın (kenar başlığıyla birlikte) -kaçınılmaz bir biçimde- sakatlanması ve Anayasaya aykırılığı sonucunu doğurmaktadır.

Buna ilâveten, ihale işlemlerinden, acele kamulaştırma işlemlerinden, özelleştirme Yüksek Kurulu kararlarından, 2634 sayılı Turizmi Teşvik Kanunu uyarınca yapılan satış, tahsis ve kiralama işlemlerinden, 2872 sayılı Çevre Kanunu uyarınca, idarî yaptırım kararları hariç, çevresel etki değerlendirmesi (ÇED) sonucu alınan kararlardan, 6306 sayılı Afet Riski Altındaki Alanların Dönüştürülmesi Hakkında Kanun uyarınca alınan Bakanlar Kurulu kararlarından kaynaklanan uyuşmazlıklarda, yâni, idarenin -zâten- daha güçlü olduğu alanlarda, bireyleri daha da savunmasız bırakacak bir yol açılmaktadır. Bu yönüyle, 6545 sayılı Kanunun 18. maddesi ile 2577 sayılı Kanunun 20. maddesinden sonra gelmek üzere eklenen "İvedi yargılama usulü" kenar başlıklı 20/A maddesinin birinci ve ikinci fıkraları hükümleri bir bütün (kül) hâlinde değerlendirildiğinde, dava konusu yargılama modeli, "hâkimiyet mücâdelesini veren iktidar güçlerinin zeminlerini güçlendirme, yapılacak hukuk dışı özelleştirme ve ihalelerde yargıda yol temizliği yapma ve vatandaşların hak aramalarını önleme amacına mâtuftur." (Taşören, a.g.m., sh.696). Özellikle, çevresel etki değerlendirmesi sürecine tâbi projelerden "ÇED olumlu" veya "ÇED gerekli değildir" kararları, kamuoyunda sıkça gündeme gelen ve çok sayıda şehir ve çevre davasına beşiklik eden idarî işlemlerden olduğu bilinmektedir (Özlüer, a.g.m., sh.1). "Torba yasa" uygulaması ile idarî yargıya özensiz

ve düzensizce monte edilen bu yeni yargılama usûlü (modeli), her ne kadar hızlı bir yargılamayı amaçlamış gibi görünse de, asıl hedeflenenin yürütme organının hukuksuz işlem ve uygulamalarına karşı açılacak davalar olduğu ortadadır (Günaydın, a.g.m., sh.1).

İşte, 6545 sayılı Kanunun 18. maddesi ile 2577 sayılı Kanunun 20. maddesinden sonra gelmek üzere eklenen "İvedi yargılama usûlü" kenar başlıklı 20/A maddesinin birinci ve ikinci fıkraları hükümleri bir bütün (kül) hâlinde değerlendirildiğinde, özellikle "ivedi yargılama usûlü"nün anlamını, mâhiyetini ve özünü oluşturan Kural'ın ikinci fıkrasında beliren -ve yukarıda, dava dilekçemizin (I-B-aa-bb-cc-dd) bölümlerinde belirtilen- Anayasanın 2. maddesinde öngörülen "hukuk devleti" ilkesine; 36. maddesinde teminât altına alınan "hak arama hürriyeti" ile "âdil yargılanma hakkı"na; 74. maddesinde öngörülen "dilekçe hakkı"na ve 125. maddesinde vurgulanan "idarenin her türlü işlem ve eylemlerine karşı yargı yolunun açık olduğu" ilkesine yönelik ihlâller, aynı maddenin "kenar başlığı" ile birlikte "birinci fıkrası"nda daha da somutlaşmakta ve böylece, "ivedi yargılama usûlü"nün hangi uyumsuzlukların çözümünde uygulanacağını hükme bağlayan birinci fıkranın da -kaçınılmaz bir biçimde- Anayasanın 2., 36., 74. ve 125. maddeleri hükümlerine aykırılığı sonucunu doğurmaktadır.

Şüphesiz, 6545 sayılı Kanunun 18. maddesi ile 2577 sayılı Kanunun 20. maddesinden sonra gelmek üzere eklenen 20/A maddesinin ikinci fıkrasının dava konusu yapılan (a), (b), (c), (d), (e), (f), (g), (h), (ı), (i) ve (j) bentlerinde öngörülen dava konusu "ivedi yargılama usûlü" ile ilgili düzenlemeler (yâni, ikinci fıkra) hakkında, yukarıda, -dava dilekçemizin (I-B-aa-bb-cc-dd) bölümlerinde- ileri sürdüğümüz bütün Anayasaya aykırılık gerekçeleri, dava konusu Kural'ın birinci fıkrasını oluşturan (a), (b), (c), (d), (e) ve (f) bentlerinde öngörülen dava konusu düzenlemelerin tamamı için de aynen geçerlidir. Zirâ, kanunkoyucu, Kural'ın ana teması olan "İvedi yargılama usûlü"nün anlamını, mâhiyetini ve özünü, maddenin ikinci fıkrasında açıklamıştır; başka bir deyişle, "İvedi yargılama usûlü"nün hukuk âleminde "hayâtiyet" kazandığı hüküm, dava konusu Kural'ın ikinci fıkrasıdır. Kural'ın birinci fıkrasında ise, anılan usûlün hangi idarî işlemlerden doğan uyumsuzluklar hakkında uygulanacağı tâdâdî bir biçimde sayılmıştır. Bu itibarla, Kural'ın ikinci fıkrası olmaksızın, birinci fıkrasının anlamı kalmamaktadır.

Hâl böyle olunca, Yüksek Mahkemenizin gereksiz yere zamanını almamak ve lüzûmsuz tekrarlara yol açmamak adına, 6545 sayılı Kanunun 18. maddesi ile 2577 sayılı Kanunun 20. maddesinden sonra gelmek üzere eklenen 20/A maddesinin ikinci fıkrasının dava konusu yapılan (a), (b), (c), (d), (e), (f), (g), (h), (ı), (i) ve (j) bentlerinde öngörülen dava konusu "ivedi yargılama usûlü" ile ilgili düzenlemeler (yâni, ikinci fıkra) hakkında, yukarıda, -dava dilekçemizin (I-B-aa-bb-cc-dd) bölümlerinde- ileri sürdüğümüz bütün Anayasaya aykırılık gerekçelerini, dava konusu Kural'ın (kenar başlığı da dâhil olmak üzere) birinci fıkrasının (a), (b), (c), (d), (e) ve (f) bentleri (yâni birinci fıkrasının tamamı) için de aynen tekrar ettiğimizi beyan etmekle yetiniyoruz. Zirâ, 6545 sayılı Kanunun 18. maddesi ile 2577 sayılı Kanunun 20. maddesinden sonra gelmek üzere eklenen 20/A maddesinin ikinci fıkrasının (a), (b), (c), (d), (e), (f), (g), (h), (ı), (i) ve (j) bentlerinde yer alan yasal düzenlemeler ile bu bölümde dava konusu yapılan birinci fıkrasının (a), (b), (c), (d), (e) ve (f) bentlerinde yer alan düzenlemeler arasında, -âdetâ- "organik" bir bağ mevcuttur; 6545 sayılı Kanunun 18. maddesi ile 2577 sayılı Kanunun 20. maddesinden sonra gelmek üzere eklenen 20/A maddesinin birinci fıkrasını oluşturan bentlerde yer alan hükümler olmaksızın, ikinci fıkrasının "ivedi yargılama usûlü"nün anlamını, mâhiyetini ve özünü oluşturan (a) bendindeki "Dava açma süresi otuz gündür." tümcesi; (c) bendinde geçen, "Yedi gün içinde ilk inceleme yapılır ." ibâresi; (d) bendinde geçen, "Savunma süresi dava dilekçesinin tebliğinden itibaren on beş gün olup, ." ibâresi; (f)

bendinin birinci tümcesi; (h) bendinde geçen, "Temyiz dilekçeleri üç gün içinde incelenir ." ibâresi ve (j) bendinin birinci tümcesi başlıbaşına varlıklarını sürdürebilir; ancak, 6545 sayılı Kanunun 18. maddesi ile 2577 sayılı Kanunun 20. maddesinden sonra gelmek üzere eklenen 20/A maddesinin ikinci fıkrasının "ivedi yargılama usûlü"nün anlamını, mâhiyetini ve özünü oluşturan az yukarıda saydığımız hükümleri olmaksızın Kural'ın birinci fıkrası tek başına hüküm ifade etmez ve başlıbaşına varlığını sürdüremez. Kural'ın birinci fıkrasının varlık ve anlam kazanabilmesi, ikinci fıkrasının mevcûdiyetine bağlıdır. Öyle ise, 6545 sayılı Kanunun 18. maddesi ile 2577 sayılı Kanunun 20. maddesinden sonra gelmek üzere eklenen 20/A maddesinin ikinci fıkrasının "ivedi yargılama usûlü"nün anlamını, mâhiyetini ve özünü oluşturan düzenlemeler hakkında ileri sürdüğümüz Anayasaya aykırılıkları nedeniyle -bütün-iptal gerekçeleri, Kural'ın birinci fıkrasının (bütün bentleriyle birlikte) tamamı için aynen geçerli olacaktır.

Diğer yandan -yüksek malûmları olduğu üzere-, 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanunun "Dosya üzerinden inceleme ve gerekçeyle bağli olmama" başlığını taşıyan 43. maddesinin (4) numaralı fıkrası aynen şu hükmü âmirdir:

"Başvuru, kanunun, kanun hükmünde kararnamenin veya Türkiye Büyük Millet Meclisi İçtüzüğünün sadece belirli madde veya hükümleri aleyhine yapılmış olup da, bu madde veya hükümlerin iptali kanunun, kanun hükmünde kararnamenin veya Türkiye Büyük Millet Meclisi İçtüzüğünün diğer bazı hükümlerinin veya tamamının uygulanamaması sonucunu doğuruyorsa, keyfiyeti gerekçesinde belirtmek şartıyla Mahkeme, uygulama kabiliyeti kalmayan kanunun, kanun hükmünde kararnamenin veya Türkiye Büyük Millet Meclisi İçtüzüğünün bahis konusu öteki hükümlerinin veya tümünün iptaline karar verebilir."

Dava konusu yapılan 6545 sayılı Kanunun 18. maddesi ile 2577 sayılı Kanunun 20. maddesinden sonra gelmek üzere eklenen 20/A maddesinin ikinci fıkrasının "ivedi yargılama usûlü"nün anlamını, mâhiyetini ve özünü oluşturan hükümleri hakkında Yüksek Mahkemenizce verilecek olası bir iptal kararı, aynı maddenin, bu bölümde dava konusu yapılan birinci fıkrasının da uygulanamaması sonucunu doğuracaktır.

Bu durumda, -şüphesiz, takdir Yüksek Mahkemenize ait olmak üzere- 6545 sayılı Kanunun 18. maddesi ile 2577 sayılı Kanunun 20. maddesinden sonra gelmek üzere eklenen 20/A maddesinin "ivedi yargılama usûlü"nün anlamını, mâhiyetini ve özünü oluşturan ikinci fıkrasının (başka bir deyişle, "ivedi yargılama usûlü" adı altında, dava açma, ilk inceleme, savunma yapma ve temyiz sürelerinin kısaltılması; savunmanın verilmesi veya savunma süresinin geçmesiyle dosyanın tekemmül etmiş sayılması; dosyanın tekemmülünden itibaren en geç bir ay içinde karara bağlama ve temyiz dilekçelerini üç gün içinde inceleme zorunluluğunun getirilmesi; temyiz dilekçelerine cevap verme süresinin on beş gün ve temyiz isteminin karara bağlanmasının da en geç iki aylık bir süre ile sınırlanması ve idarenin savunmasına karşı davacının cevap hakkının ortadan kaldırılması biçiminde tezâhür eden düzenlemelerin) Yüksek Mahkemenizce, iptal başvurumuz doğrultusunda iptali hâlinde, uygulama kabiliyeti kalmayan aynı maddenin -kenar başlığı ve bütün bentleriyle birlikte- birinci fıkrasının da (6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanunun 43. maddesinin dördüncü fıkrası hükmünce) iptaline karar verilmesi gerekmektedir.

3-) 18.06.2014 tarihli ve 6545 sayılı "Türk Ceza Kanunu ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun"un 19. maddesi ile değişik 6.1.1982 tarihli ve 2577 sayılı "İdari

Yargılama Usulü Kanunu'nun 45. maddesinin sekizinci fıkrasında öngörülen Kuralın Anayasaya aykırılığı nedeniyle iptal gerekçesi:

Bu düzenleme ile, ivedi yargılama usûlüne tabi olan davalarda istinaf yoluna başvurulamayacağı hükme bağlanmaktadır.

Kanaatimizce, 6545 sayılı Kanunun 18. maddesi ile 2577 sayılı Kanunun 20. maddesinden sonra gelmek üzere eklenen "İvedi yargılama usulü" kenar başlıklı 20/A maddesinde yer alması gereken bu Kural, 6545 sayılı Kanunun 19. maddesi ile değişik 2577 sayılı Kanunun "İstinaf" kenar başlıklı 45. maddesinin sekizinci fıkrasında hükme bağlanmıştır.

Yukarıda, dava dilekçemizin (1-A) Bölümünde Anayasaya aykırılığı nedeniyle iptal gerekçeleri açıklanmaya çalışıldığı üzere, 6545 sayılı Kanunun 18. maddesi ile 2577 sayılı Kanunun 20. maddesinden sonra gelmek üzere eklenen "İvedi yargılama usulü" kenar başlıklı 20/A maddesinin birinci ve ikinci fıkraları hükümleri ile 6545 sayılı Kanunun 19. maddesiyle değişik 2577 sayılı Kanunun "İstinaf" kenar başlıklı 45. maddesinin sekizinci fıkrası hükmü, bir bütün (kül) hâlinde düşünülüp, değerlendirildiğinde, "ivedi yargılama usûlü"nün, 6545 sayılı Kanunun 18. maddesi ile 2577 sayılı Kanunun 20. maddesinden sonra gelmek üzere eklenen 20/A maddesinin birinci fıkrasının (a), (b), (c), (d), (e) ve (f) bentlerinde belirtilen ihaleden yasaklama kararları hariç, ihale işlemlerinden, acele kamulaştırma işlemlerinden, özelleştirme Yüksek Kurulu kararlarından, 2634 sayılı Turizmi Teşvik Kanunu uyarınca yapılan satış, tahsis ve kiralama işlemlerinden, 2872 sayılı Çevre Kanunu uyarınca, idarî yaptırım kararları hariç, çevresel etki değerlendirmesi (ÇED) sonucu alınan kararlardan, 6306 sayılı Afet Riski Altındaki Alanların Dönüştürülmesi Hakkında Kanun uyarınca alınan Bakanlar Kurulu kararlarından kaynaklanan uyuşmazlıklar hakkında uygulanacağı öngörüldüğüne göre, 6545 sayılı Kanunun 19. maddesi ile değişik 2577 sayılı Kanunun "İstinaf" kenar başlıklı 45. maddesinin sekizinci fıkrası hükmünce, bu tür idarî işlem ve kararlardan kaynaklanan davalar yönünden "istinaf" yoluna (bölge idare mahkemesine) başvurulamayacaktır.

Kuşkusuz, 6545 sayılı Kanunun 18. maddesi ile 2577 sayılı Kanunun 20. maddesinden sonra gelmek üzere eklenen 20/A maddesinin birinci fıkrasını oluşturan (a), (b), (c), (d), (e) ve (f) bentlerinde öngörülen dava konusu düzenlemeler hakkında, yukarıda, -dava dilekçemizin (1-B-bb) bölümünde, sadece, Anayasanın 74. maddesinde güvence altına alınan "dilekçe hakkı"nın ihlâli yönünden açıklanan iptal gerekçelerimiz hâriç, (1-B-aa-bb-cc-dd-ee) bölümlerinde- ileri sürdüğümüz iptal gerekçeleri, esâsen 6545 sayılı Kanunun 19. maddesi ile değişik 2577 sayılı Kanunun "İstinaf" kenar başlıklı 45. maddesinin sekizinci fıkrasını oluşturan, "8. İvedi yargılama usulüne tabi olan davalarda istinaf yoluna başvurulamaz." hükmüne de sirâyet etmekte ve anılan Kural'ın -kaçınılmaz bir biçimde- sakatlanması ve Anayasaya aykırılığı sonucunu doğurmaktadır (Bu meyânda, 6545 sayılı Kanunun 19. maddesi ile değişik 2577 sayılı Kanunun "İstinaf" kenar başlıklı 45. maddesinin sekizinci fıkrasındaki Kural'ın -kanaatimizce- Anayasanın "Dilekçe hakkı"nı düzenleyen 74. maddesi ile ilgisi bulunmadığından, 6545 sayılı Kanunun 18. maddesi ile 2577 sayılı Kanunun 20. maddesinden sonra gelmek üzere eklenen 20/A maddesinin ikinci fıkrasının (b) bendinde öngörülen ve idarî dava açılmadan önce ilgililerin üst makama başvurma hakkını ortadan kaldıran Kural hakkında -yukarıda- Anayasaya aykırılığı nedeniyle iptal gerekçeleri arasında yer verdiğimiz "dilekçe hakkı" kapsamında Anayasanın 74. maddesinin ihlâline yönelik iptal gerekçelerinin tekrarı, tarafımızdan bu bapta hâriç tutulmuştur).

Buna ilâveten, ihale işlemlerinden, acele kamulaştırma işlemlerinden, özelleştirme Yüksek Kurulu kararlarından, 2634 sayılı Turizmi Teşvik Kanunu uyarınca yapılan satış, tahsis

ve kiralama işlemlerinden, 2872 sayılı Çevre Kanunu uyarınca, idarî yaptırım kararları hariç, çevresel etki değerlendirmesi (ÇED) sonucu alınan kararlardan, 6306 sayılı Afet Riski Altındaki Alanların Dönüştürülmesi Hakkında Kanun uyarınca alınan Bakanlar Kurulu kararlarından kaynaklanan uyuşmazlıklarda, yâni, idarenin -zâten- daha güçlü olduğu alanlarda, "istinaf" yolu kapatılmakla, bireyler, daha da savunmasız hâle getirilmektedir.

İşte, 6545 sayılı Kanunun 18. maddesi ile 2577 sayılı Kanunun 20. maddesinden sonra gelmek üzere eklenen "İvedi yargılama usulü" kenar başlıklı 20/A maddesinin birinci ve ikinci fıkraları hükümleri ile 6545 sayılı Kanunun 19. maddesiyle değişik 2577 sayılı Kanunun "İstinaf" kenar başlıklı 45. maddesinin sekizinci fıkrası hükmü bir bütün (kül) hâlinde değerlendirildiğinde, 6545 sayılı Kanunun 18. maddesi ile 2577 sayılı Kanunun 20. maddesinden sonra gelmek üzere eklenen "İvedi yargılama usulü" kenar başlıklı 20/A maddesinde beliren ve gerekçeleri yukarıda, -dava dilekçemizin (1-B-bb) bölümünde, sadece, Anayasanın 74. maddesinde güvence altına alınan "dilekçe hakkı"nın ihlâli yönünden açıklanan iptal gerekçelerimiz hâriç, (1-B-aa-bb-cc-dd-ee) bölümlerinde- ileri sürdüğümüz, Anayasanın 2. maddesinde öngörülen "hukuk devleti" ilkesine; 36. maddesinde teminât altına alınan "hak arama hürriyeti" ile "âdil yargılanma hakkı"na ve 125. maddesinde vurgulanan "idarenin her türlü işlem ve eylemlerine karşı yargı yolunun açık olduğu" ilkesine yönelik ihlâller, 6545 sayılı Kanunun 19. maddesiyle değişik 2577 sayılı Kanunun "İstinaf" kenar başlıklı 45. maddesinin sekizinci fıkrası hükmünde de tezâhür etmekte ve böylece, "ivedi yargılama usulü"ne tâbi olan davalarda istinaf yoluna başvurulamayacağını öngören dava konusu Kural'ın da -kaçınılmaz bir biçimde- Anayasanın 2., 36. ve 125. maddeleri hükümlerine aykırılığı sonucunu doğurmaktadır.

Zirâ, ivedi yargılama usulüne tâbi olmayan uyuşmazlıklarda "istinaf" yolu açıkken, "ivedi yargılama usulü"ne tâbi davalarda "istinaf" yolunu kapatmak, bu tür uyuşmazlıklarda aleyhine karar verilen tarafı "hakkını arama hürriyeti"nden mahrum etmek anlamına gelmektedir. Başka bir ifade ile, "ivedi yargılama usulü" adı verilen yargılama modeline tâbi olsun ya da olmasın, davanın taraflarından "istinaf" yolunun esirgenmesi, demokratik toplumların en temel değerlerinden olan "hak arama hürriyeti" ile "âdil yargılanma hakkı"na yönelik ağır bir müdâhale anlamına gelmektedir. Bu da, şüphesiz, "Hak arama hürriyeti"ni ve "âdil yargılanma hakkı"nı güvence altına alan Anayasanın 36. maddesinin ihlâli sonucunu doğurmaktadır.

Anayasanın "Hak arama hürriyeti" kenar başlıklı 36. maddesinin birinci fıkrasında "Herkes, meşrû vasıta ve yollardan faydalanmak suretiyle yargı mercileri önünde davacı veya davalı olarak iddia ve savunma ile adil yargılanma hakkına sahiptir." denilmektedir. Kezâ, Anayasanın "Yargı yolu" kenar başlıklı 125. maddesinin birinci fıkrasının birinci tümcesi de, "İdarenin her türlü eylem ve işlemlerine karşı yargı yolu açıktır." hükmünü âmirdir.

Anayasanın 36. maddesinde "Hak arama hürriyeti"; 125. maddesinde ise "idarenin her türlü eylem ve işlemlerine karşı yargı yolu açık olduğu" ilkesi düzenlendiğine ve anılan haklar Anayasamız tarafından teminat altına alındığına göre, -"ivedi yargılama usulü"ne tâbi olsun ya da olmasın- "istinaf" yoluna başvurmanın, "hak arama hürriyeti" ile "idarenin her türlü eylem ve işlemlerine karşı yargı yolunun açık olduğu" ilkesinin bir parçası olduğu âşikârdır. "İstinaf" yoluna başvurmak suretiyle "hak arama hürriyeti"nin kullanılması da "hukuk devleti" ilkesinin bir gereğidir.

Diğer yandan, 6545 sayılı Kanunun 18. maddesi ile 2577 sayılı Kanunun 20. maddesinden sonra gelmek üzere eklenen "İvedi yargılama usulü" kenar başlıklı 20/A

maddesinin birinci ve ikinci fıkraları hükümleri ile 6545 sayılı Kanunun 19. maddesiyle değişik 2577 sayılı Kanunun "İstinaf" kenar başlıklı 45. maddesinin sekizinci fıkrası hükmü bir bütün (kül) hâlinde değerlendirildiğinde, dava konusu Kural, Anayasanın "Yargı yolu" başlıklı idarenin her türlü eylem ve işlemlerine karşı yargı yolunun açık olduğunu vurgulayan 125. maddesinin birinci tümcesi hükmüne de aykırıdır. Zirâ, mezkûr düzenleme ile, "ivedi yargılama usûlü"ne tâbi olan davalarda "istinaf" yolunun kapatılması, Anayasanın 125. maddesinin birinci tümcesinde hükme bağlanan idarenin her türlü eylem ve işlemlerine karşı yargı yolunun açık olduğu ilkesini "ivedi yargılama usûlü"ne tâbi olan uyuşmazlıklar bakımından işlevsiz kılacak nitelikte bir düzenlemedir. İhale işlemlerinden, acele kamulaştırma işlemlerinden, özelleştirme Yüksek Kurulu kararlarından, 2634 sayılı Turizmi Teşvik Kanunu uyarınca yapılan satış, tahsis ve kiralama işlemlerinden, 2872 sayılı Çevre Kanunu uyarınca, idarî yaptırım kararları hariç, çevresel etki değerlendirmesi (ÇED) sonucu alınan kararlardan, 6306 sayılı Afet Riski Altındaki Alanların Dönüştürülmesi Hakkında Kanun uyarınca alınan Bakanlar Kurulu kararlarından kaynaklanan uyuşmazlıklarda, bireyin aleyhine sonuçlanan bir davada, o bireyin "istinaf" başvurusunda bulunamaması, bir tür "yargı yolu" olan "istinaf" yolunun, Anayasanın 125. maddesinin birinci fıkrasının birinci tümcesi hilâfına, idare lehine "daraltılması" anlamına gelmektedir.

Bu meyânda, Anayasamızda ayrı ayrı teminat altına alınan "hak arama hürriyeti", "âdil yargılanma hakkı" ile "idarenin her türlü eylem ve işlemlerine karşı yargı yolu açık olduğu" ilkesinin özüne dokunacak her türlü sınırlama ya da kısıtlamanın Anayasanın "Cumhuriyetin nitelikleri" kenar başlıklı 2. maddesinde tanımlanan "hukuk devleti" ilkesini de zedeleyeceği âşikârdır. Zirâ, Anayasanın 2. maddesinde; "Türkiye Cumhuriyeti, toplumun huzuru, millî dayanışma ve adalet anlayışı içinde, insan haklarına saygılı, Atatürk milliyetçiliğine bağlı, başlangıçta belirtilen temel ilkelere dayanan, demokratik, laik ve sosyal bir hukuk Devletidir." denilmiştir. Nitekim, Yüksek Mahkeme'nizin pek çok Kararında isâbetle vurgulandığı veçhile, Anayasanın 2. maddesinde belirtilen hukuk devleti, insan haklarına dayanan, bu hak ve özgürlükleri koruyup güçlendiren, eylem ve işlemleri hukuka uygun olan, her alanda adaletli bir hukuk düzeni kurup bunu geliştirerek sürdüren, Anayasaya aykırı durum ve tutumlardan kaçınan, hukuku tüm devlet organlarına egemen kılan, Anayasa ve hukukun temel ilkeleriyle kendini bağlı sayan, yargı denetimine açık olan devlettir. Dava konusu düzenlemenin ise (yukarıda açıklanmaya çalışılan nedenlerle), Anayasa Mahkemesi'nin mezkûr tanımında ifadesini bulan "hukuk devleti" ilkesini açık bir biçimde ihlâl ettiği âşikârdır.

Bütün bu açıklamaya çalıştığımız sebeplerle, 6545 sayılı Kanunun 18. maddesi ile 2577 sayılı Kanunun 20. maddesinden sonra gelmek üzere eklenen "İvedi yargılama usulü" kenar başlıklı 20/A maddesinin birinci ve ikinci fıkraları hükümleri ile 6545 sayılı Kanunun 19. maddesiyle değişik 2577 sayılı Kanunun "İstinaf" kenar başlıklı 45. maddesinin sekizinci fıkrası hükmü bir bütün (kül) hâlinde değerlendirildiğinde, 6545 sayılı Kanunun 19. maddesiyle değişik 2577 sayılı Kanunun "İstinaf" kenar başlıklı 45. maddesinin sekizinci fıkrası hükmü, Anayasanın 2., 36. ve 125. maddelerine açıkça aykırıdır. İptali gerekir.

Şüphesiz, 6545 sayılı Kanunun 18. maddesi ile 2577 sayılı Kanunun 20. maddesinden sonra gelmek üzere eklenen 20/A maddesinin birinci ve ikinci fıkraları (yâni, 6545 sayılı Kanunun 18. maddesi ile 2577 sayılı Kanunun 20. maddesinden sonra gelmek üzere eklenen 20/A maddesinin tamamı) hakkında, yukarıda, -dava dilekçemizin (I-B-bb) bölümünde, sadece, Anayasanın 74. maddesinde güvence altına alınan "dilekçe hakkı"nın ihlâli yönünden açıklanan iptal gerekçelerimiz hâriç, (I-B-aa-bb-cc-dd-ee) bölümlerinde- ileri sürdüğümüz Anayasaya aykırılık nedeniyle bütün iptal gerekçeleri, 6545 sayılı Kanunun 19. maddesiyle değişik 2577 sayılı Kanunun "İstinaf" kenar başlıklı 45. maddesinin sekizinci fıkrası hükmü için

de aynen geçerlidir. Zirâ, kanunkoyucu, Kural'ın ana teması olan "İvedi yargılama usûlü"nün anlamını, mâhiyetini ve özünü, 6545 sayılı Kanunun 18. maddesi ile 2577 sayılı Kanunun 20. maddesinden sonra gelmek üzere eklenen 20/A maddesinde (yukarıda da değindiğimiz gibi, özellikle, anılan maddenin ikinci fıkrasında) açıklamıştır; başka bir deyişle, "İvedi yargılama usûlü"nün hukuk âleminde hayâtiyet kazandığı hüküm, dava konusu 20/A maddesidir. Bu itibarla, yukarıda, -dava dilekçemizin (1-B-aa-bb-cc-dd-ee) bölümlerinde- Anayasaya aykırılığı nedeniyle iptal gerekçelerine yer verdiğimiz 6545 sayılı Kanunun 18. maddesi ile 2577 sayılı Kanunun 20. maddesinden sonra gelmek üzere eklenen 20/A maddesi olmaksızın, 6545 sayılı Kanunun 19. maddesiyle değişik 2577 sayılı Kanunun "İstinâf" kenar başlıklı 45. maddesinin sekizinci fıkrasının anlamı kalmamaktadır.

Hâl böyle olunca, 6545 sayılı Kanunun 18. maddesi ile 2577 sayılı Kanunun 20. maddesinden sonra gelmek üzere eklenen 20/A maddesinin (kenar başlığı ile birlikte) birinci ve ikinci fıkraları (yâni, 6545 sayılı Kanunun 18. maddesi ile 2577 sayılı Kanunun 20. maddesinden sonra gelmek üzere eklenen 20/A maddesinin tamamı) hakkında, yukarıda, -dava dilekçemizin (1-B-bb) bölümünde, sadece, Anayasanın 74. maddesinde güvence altına alınan "dilekçe hakkı"nın ihlâli yönünden açıklanan iptal gerekçelerimiz hâriç, (1-B-aa-bb-cc-dd-ee) bölümlerinde- ileri sürdüğümüz bütün Anayasaya aykırılık gerekçelerini, 6545 sayılı Kanunun 19. maddesiyle değişik 2577 sayılı Kanunun "İstinâf" kenar başlıklı 45. maddesinin sekizinci fıkrası hükmü için de aynen tekrar ettiğimizi beyan etmekle yetiniyoruz. Zirâ, 6545 sayılı Kanunun 18. maddesi ile 2577 sayılı Kanunun 20. maddesinden sonra gelmek üzere eklenen 20/A maddesinin (kenar başlığı ile birlikte) birinci ve ikinci fıkraları (yâni, 6545 sayılı Kanunun 18. maddesi ile 2577 sayılı Kanunun 20. maddesinden sonra gelmek üzere eklenen 20/A maddesinin tamamı) ile bu bapta dava konusu yapılan 6545 sayılı Kanunun 19. maddesiyle değişik 2577 sayılı Kanunun "İstinâf" kenar başlıklı 45. maddesinin sekizinci fıkrası hükmü arasında, -âdetâ- "organik" bir bağ mevcuttur; 6545 sayılı Kanunun 19. maddesiyle değişik 2577 sayılı Kanunun "İstinâf" kenar başlıklı 45. maddesinin sekizinci fıkrası hükmü olmaksızın, 6545 sayılı Kanunun 18. maddesi ile 2577 sayılı Kanunun 20. maddesinden sonra gelmek üzere eklenen 20/A maddesi hükmü başlıbaşına varlığını sürdürebilir; ancak, 6545 sayılı Kanunun 18. maddesi ile 2577 sayılı Kanunun 20. maddesinden sonra gelmek üzere eklenen 20/A maddesi hükümleri olmaksızın 6545 sayılı Kanunun 19. maddesiyle değişik 2577 sayılı Kanunun "İstinâf" kenar başlıklı 45. maddesinin sekizinci fıkrası tek başına hüküm ifade etmez ve başlıbaşına varlığını sürdüremez. 6545 sayılı Kanunun 19. maddesiyle değişik 2577 sayılı Kanunun "İstinâf" kenar başlıklı 45. maddesinin sekizinci fıkrasındaki Kural'ın varlık ve anlam kazanabilmesi, 6545 sayılı Kanunun 18. maddesi ile 2577 sayılı Kanunun 20. maddesinden sonra gelmek üzere eklenen 20/A maddesinin mevcûdiyetine bağlıdır. Öyle ise, 6545 sayılı Kanunun 18. maddesi ile 2577 sayılı Kanunun 20. maddesinden sonra gelmek üzere eklenen 20/A maddesinde varlık kazanan "ivedi yargılama usûlü"nün anlamını, mâhiyetini ve özünü oluşturan düzenlemeler hakkında, yukarıda, -dava dilekçemizin (1-B-bb) bölümünde, sadece, Anayasanın 74. maddesinde güvence altına alınan "dilekçe hakkı"nın ihlâli yönünden açıklanan iptal gerekçelerimiz hâriç, (1-B-aa-bb-cc-dd-ee) bölümlerinde- ileri sürdüğümüz Anayasaya aykırılıkları nedeniyle -bütün- iptal gerekçeleri, 6545 sayılı Kanunun 19. maddesiyle değişik 2577 sayılı Kanunun "İstinâf" kenar başlıklı 45. maddesinin sekizinci fıkrası için aynen geçerli olacaktır.

Diğer yandan -yüksek malûmları olduğu üzere-, 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanunun "Dosya üzerinden inceleme ve gerekçeyle bağlı olmama" başlığını taşıyan 43. maddesinin (4) numaralı fıkrası aynen şu hükmü âmidir:

"Başvuru, kanunun, kanun hükmünde kararnamenin veya Türkiye Büyük Millet Meclisi İçtüzüğü'nün sadece belirli madde veya hükümleri aleyhine yapılmış olup da, bu madde veya hükümlerin iptali kanunun, kanun hükmünde kararnamenin veya Türkiye Büyük Millet Meclisi İçtüzüğü'nün diğer bazı hükümlerinin veya tamamının uygulanamaması sonucunu doğuruyorsa, keyfiyeti gerekçesinde belirtmek şartıyla Mahkeme, uygulama kabiliyeti kalmayan kanunun, kanun hükmünde kararnamenin veya Türkiye Büyük Millet Meclisi İçtüzüğü'nün bahis konusu öteki hükümlerinin veya tümünün iptaline karar verebilir."

Dava konusu yapılan 6545 sayılı Kanunun 18. maddesi ile 2577 sayılı Kanunun 20. maddesinden sonra gelmek üzere eklenen 20/A maddesi hükümleri hakkında Yüksek Mahkemenizce verilecek olası bir iptal kararı, 6545 sayılı Kanunun 19. maddesiyle değişik 2577 sayılı Kanunun "İstinaf" kenar başlıklı 45. maddesinin sekizinci fıkrasının da uygulanamaması sonucunu doğuracaktır.

Bu durumda, -şüphesiz, takdir Yüksek Mahkemenize ait olmak üzere- 6545 sayılı Kanunun 18. maddesi ile 2577 sayılı Kanunun 20. maddesinden sonra gelmek üzere eklenen 20/A maddesinde öngörülen düzenlemelerin, Yüksek Mahkemenizce, iptal başvurumuz doğrultusunda iptali hâlinde, uygulama kâbiliyeti kalmayan 6545 sayılı Kanunun 19. maddesiyle değişik 2577 sayılı Kanunun "İstinaf" kenar başlıklı 45. maddesinin sekizinci fıkrasının da (6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanunun 43. maddesinin dördüncü fıkrası hükmünce) iptaline karar verilmesi gerekmektedir.

4-) 18.06.2014 tarihli ve 6545 sayılı "Türk Ceza Kanunu ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun"un 2577 sayılı "İdari Yargılama Usulü Kanunu"nun 55. maddesini başlığı ile birlikte değiştiren 26. maddesinde geçen:

". başlığı "Yargılamanın yenilenmesi usulü:" şeklinde,"

Sözcük grubu (ibâresi),

". , 54 ."

Noktalama işâreti ve rakkamı (ibâresi) ile,

". üçüncü ve dördüncü fıkralarında yer alan "ve kararın düzeltilmesi" ibareleri ile beşinci fıkrasında yer alan "ve kararın düzeltilmesinde" ibaresi madde metninden çıkarılmıştır."

Sözcük grubunun (ibâresinin) Anayasaya aykırılığı nedeniyle iptal gerekçesi:

Bu düzenleme ile, 2577 sayılı Kanunun 55. maddesinin başlığı "Yargılamanın yenilenmesi usulü:" şeklinde, beşinci fıkrasında yer alan "53, 54 ve bu" ibaresi "Bu madde ile 53 üncü" şeklinde değiştirilmiş; üçüncü ve dördüncü fıkralarında yer alan "ve kararın düzeltilmesi" ibareleri ile beşinci fıkrasında yer alan "ve kararın düzeltilmesinde" ibaresi madde metninden çıkarılmıştır.

Buna göre, 2577 sayılı İdari Yargılama Usulü Kanununun 55. maddesi, başlığıyla birlikte;

"Yargılamanın yenilenmesine ve kararın düzeltilmesine ilişkin özel hükümler:

Madde 55- 1. İsteğin ilişkin olduğu konu, diğer bir daire veya mahkemenin görevine girmiş ise karar bu daire veya mahkemece verilir.

2. Karşı tarafın savunması alındıktan sonra istekler incelenir ve kanunda yazılı sebepler varsa davaya yeniden bakılarak karar verilir.

3. Yargılamanın yenilenmesi ve kararın düzeltilmesi istemleri, kanunda yazılı sebeplere dayanmıyor ise, istemin reddine karar verilir.

4. Yargılamanın yenilenmesi ve kararın düzeltilmesi istemlerinde duruşma yapılması, görevli daire veya mahkemenin kararına bağlıdır.

5. 53, 54 ve bu madde hükümleri saklı kalmak kaydıyla, yargılamanın yenilenmesinde ve kararın düzeltilmesinde bu Kanunun diğer hükümleri uygulanır."

Biçiminde iken,

6545 sayılı Kanunun 55. maddesiyle;

"Yargılamanın yenilenmesi usulü:

Madde 55- 1. İsteğin ilişkin olduğu konu, diğer bir daire veya mahkemenin görevine girmiş ise karar bu daire veya mahkemece verilir.

2. Karşı tarafın savunması alındıktan sonra istekler incelenir ve kanunda yazılı sebepler varsa davaya yeniden bakılarak karar verilir.

3. Yargılamanın yenilenmesi (.) istemleri, kanunda yazılı sebeplere dayanmıyor ise, istemin reddine karar verilir.

4. Yargılamanın yenilenmesi (.) istemlerinde duruşma yapılması, görevli daire veya mahkemenin kararına bağlıdır.

5. Bu madde ile 53 üncü madde hükümleri saklı kalmak kaydıyla, yargılamanın yenilenmesinde (.) bu Kanunun diğer hükümleri uygulanır.

Şekline dönüşmekte ve böylece;

2577 sayılı Kanunun Yargılamanın yenilenmesine ve kararın düzeltilmesine ilişkin özel hükümler içeren 55 maddesi, 6545 sayılı Kanunun 103. maddesinin (b) bendi hükmünce 2577 sayılı Kanunun 54. maddesinin yürürlükten kaldırılmasını öngören (aşağıda, dava dilekçemizin [IV]. Bölümünün [9] numaralı başlığı altında Anayasaya aykırılığı nedeniyle iptal gerekçelerine yer verdiğimiz) dava konusu düzenleme doğrultusunda, sadece, "yargılamanın yenilenmesi usulü"nü düzenler biçimde ve Kural'dan "kararın düzeltilmesine ilişkin özel hükümler" çıkartılmak sûretiyle, yeniden kodifiye edilmektedir (Bu meyânda, yukarıda, 6545 sayılı Kanunun 26. maddesi ile 2577 sayılı İdari Yargılama Usulü Kanununun 55. maddesinin başlığında yapılan değişiklik ile üçüncü, dördüncü ve beşinci fıkralarında madde metninden çıkarılan ve değiştirilen dava konusu ibâreler, tarafımızdan "koyu" ve "italik" yazılmıştır. Bu

bapta dava konusu yaptığımız ibâreler, 6545 sayılı Kanunun 26. maddesi ile 2577 sayılı Kanunun 55. maddesinin ". başlığı "Yargılamanın yenilenmesi usulü:" şeklinde," ibâresi; ". , 54 ." ibâresi ile ". üçüncü ve dördüncü fıkralarında yer alan "ve kararın düzeltilmesi" ibareleri ile beşinci fıkrasında yer alan "ve kararın düzeltilmesinde" ibaresi madde metninden çıkarılmıştır." ibâresine münhasırdır).

Şüphesiz, dava dilekçemizin işbu bölümünde dava konusu yaptığımız ibârelerin, - aşağıda, dava dilekçemizin (IV). Bölümünün (9) numaralı başlığı altında Anayasaya aykırılığı nedeniyle iptal gerekçelerini açıklamaya çalıştığımız- 2577 sayılı Kanunun "Kararın düzeltilmesi" kenar başlıklı 54. maddesini yürürlükten kaldıran 6545 sayılı Kanunun 103. maddesinin (b) bendinde yer alan dava konusu ". ve 54 üncü ." ibâresi ile, -yukarıda, dava dilekçemizin (IV). Bölümünün (1) numaralı başlığı altında dava konusu yaptığımız- "kararın düzeltilmesi veya ." ibâresi hakkında ileri sürdüğümüz Anayasaya aykırılığı nedeniyle iptal gerekçelerinin, bu bapta dava konusu yaptığımız ibârelerden ayrı düşünülebilmesi ve değerlendirilebilmesi mümkün değildir. Zirâ, 6545 sayılı Kanunun 103. maddesinin (b) bendinde yer alan ve 2577 sayılı Kanunun "Kararın düzeltilmesi:" kenar başlıklı 54. maddesinin yürürlükten kaldırılmasına ilişkin düzenleme hakkında Yüksek Mahkemenizce verilecek olası bir iptal Kararı, 6545 sayılı Kanun hükümleri uyarınca 2577 sayılı Kanunda yapılan "Kararın düzeltilmesi" ile ilgili diğer değişiklikleri de etkileyecek mâhiyettedir. Bu bakımdan, 2577 sayılı Kanunun "Kararın düzeltilmesi" kenar başlıklı 54. maddesini yürürlükten kaldıran 6545 sayılı Kanunun 103. maddesinin (b) bendinde yer alan dava konusu ". ve 54 üncü ." ibâresi hakkında -aşağıda, dava dilekçemizin (IV). Bölümünün (9) numaralı başlığı altında- ileri sürdüğümüz Anayasaya aykırılığı nedeniyle -bütün- iptal gerekçelerini, dava dilekçemizin iş bu bölümünde dava konusu yaptığımız 6545 sayılı Kanunun 26. maddesinde yer alan ". başlığı "Yargılamanın yenilenmesi usulü:" şeklinde," ibâresi, ". , 54 ." ibâresi ile, ". üçüncü ve dördüncü fıkralarında yer alan "ve kararın düzeltilmesi" ibareleri ile beşinci fıkrasında yer alan "ve kararın düzeltilmesinde" ibaresi madde metninden çıkarılmıştır." ibâresi hakkında da aynen tekrar ediyoruz.

Aşağıda, dava dilekçemizin (IV). Bölümünün (9) numaralı başlığı altında Anayasaya aykırılığı nedeniyle iptal gerekçelerini açıklamaya çalıştığımız üzere, 2577 sayılı "İdari Yargılama Usulü Kanunu"nın "Kararın düzeltilmesi:" kenar başlıklı 54. maddesi, 6545 sayılı Kanunun yayımı tarihinde (28.6.2014 tarihinde) yürürlükten kaldırılmıştır. Buna göre; 6545 sayılı Kanunun 103. maddesinin (b) bendi ile yürürlükten kaldırılan 2577 sayılı Kanunun 54. maddesinin birinci fıkrası uyarınca;

Danıştay dava daireleri ve İdari veya Vergi Dava Daireleri Kurullarının temyiz üzerine verdikleri kararlar ile bölge idare mahkemelerinin itiraz üzerine verdikleri kararlar hakkında, taraflar,

- a) Kararın esasına etkisi olan iddia ve itirazların, kararda karşılanmamış olması,*
- b) Bir kararda birbirine aykırı hükümler bulunması,*
- c) Kararın usul ve kanuna aykırı bulunması,*
- d) Hükmün esasını etkileyen belgelerde hile ve sahtekarlığın ortaya çıkmış olması,*

Hâlleri tahakkuk etse dahî, bundan böyle, kararın düzeltilmesini isteme yoluna gidemeyeceklerdir. İşte, bu yasal düzenlemenin (idarî yargıda "kararın düzeltilmesi"

müessesesinin kaldırılmasının) zorunlu ve kaçınılmaz bir uzantısı olarak, yasakoyucu, bu kez, 2577 sayılı Kanunun 55. maddesinin başlığını "Yargılamanın yenilenmesine ve kararın düzeltilmesine ilişkin özel hükümler:" iken "Yargılamanın yenilenmesi usulü:" şeklinde değiştirmekte; 6545 sayılı Kanunun 103. maddesinin (b) bendi uyarınca 2577 sayılı Kanunun "Kararın düzeltilmesi:" kenar başlıklı 54. maddesinin yürürlükten kaldırılması nedeniyle, -bu düzenlemeye koşut biçimde- 2577 sayılı Kanunun 55. maddesinin beşinci fıkrasında yapılan değişiklikle (yâni, beşinci fıkra da yer alan ". , 54 ." ibâresi ile) anılan 54. maddeye yapılan atıf, 55. maddenin beşinci fıkrası metninden çıkarılmakta; kezâ, üçüncü ve dördüncü fıkralarında yer alan "ve kararın düzeltilmesi" ibâreleri ile beşinci fıkrasında yer alan "ve kararın düzeltilmesinde" ibâresi madde metninden çıkarılmakta ve böylece, 2577 sayılı Kanunun 55. maddesindeki Kural, "kararın düzeltilmesi"ne ilişkin düzenlemelerden arındırılarak, yalnızca, "Yargılamanın yenilenmesi usûlü"ne hasredilmektedir.

Yukarıda, dava dilekçemizin (IV). Bölümünün (1) numaralı; aşağıda ise, dava dilekçemizin (IV). Bölümünün (9) numaralı başlığı altında da açıklamaya çalıştığımız veçhile, Anayasanın "Hak arama hürriyeti" kenar başlıklı 36. maddesinin birinci fıkrasında "Herkes, meşrû vasıta ve yollardan faydalanmak suretiyle yargı mercileri önünde davacı veya davalı olarak iddia ve savunma ile adil yargılanma hakkına sahiptir." denilmekle, herkesin gerekli araç ve yollardan yararlanarak yargı organları önünde davacı ya da davalı olarak iddia ve savunma hakkına sahip olduğu belirtilmektedir. Buna göre, hak arama özgürlüğünün en önemli iki ögesini oluşturan iddia ve savunma haklarının kısıtlanması, bu hakların noksansız kullanımının ve âdil yargılanma hakkının engellenmesi, Anayasanın 36. maddesine aykırılık oluşturur.

Zirâ, 6545 sayılı Kanunun 103. maddesinin (b) bendinde öngörülen ve Danıştay dava daireleri ve İdari veya Vergi Dava Daireleri Kurullarının temyiz üzerine verdikleri kararlar ile bölge idare mahkemelerinin itiraz üzerine verdikleri kararlar hakkında, tarafların, kararın düzeltilmesini isteme haklarının ortadan kaldırılması biçiminde tezâhür eden bu yasal düzenlemenin zorunlu bir yansıması olarak 2577 sayılı Kanunun 55. maddesinin üçüncü fıkrası uyarınca, kararın düzeltilmesi istemlerinin, kanunda yazılı sebeplere dayanmıyor ise, istemin reddine karar verileceğine; dördüncü fıkrası uyarınca, kararın düzeltilmesi istemlerinde duruşma yapılmasının, görevli daire veya mahkemenin kararına bağlı olduğuna ve beşinci fıkrası uyarınca, kararın düzeltilmesinde bu Kanunun (2577 sayılı Kanunun) diğer hükümlerinin uygulanacağına ilişkin düzenlemelerin ve yine Kural'ın beşinci fıkrasında 2577 sayılı Kanunun 54. maddesine yapılan atfın (yollamanın) ilgâsı sûretiyle, taraflara (az yukarıda açıklanmaya çalışılan) "karar düzeltme / tashihi karar" yolunu kapatmak, bu tür uyuşmazlıkların taraflarını "hak arama hürriyeti"nden ve dolayısı ile, "hak arama hürriyeti"nin doğal bir yansıması olan "âdil yargılanma hakkı"ndan mahrum etmek anlamına gelmektedir. Başka bir ifade ile, yukarıda, dava dilekçemizin (IV). Bölümünün (1) numaralı; aşağıda ise, dava dilekçemizin (IV). Bölümünün (9) numaralı başlığı altında da açıklamaya çalıştığımız veçhile, davanın taraflarından "kararın düzeltilmesi" yolunun esirgenmesi, demokratik toplumların en temel değerlerinden olan "hak arama hürriyeti" ile "âdil yargılanma hakkı"na yönelik ağır bir müdâhale anlamı taşımaktadır. Bu da, şüphesiz, "hak arama hürriyeti"ni ve "âdil yargılanma hakkı"nı güvence altına alan Anayasanın 36. maddesinin ihlâli sonucunu doğurmaktadır.

Bu itibarla, 2577 sayılı Kanunun 55. maddesinin başlığı ile, üçüncü, dördüncü ve beşinci fıkralarında 6545 sayılı Kanunun 26. maddesi ile değiştirilen dava konusu ibârelerin yer aldığı Kural'a göre, "kararın düzeltilmesi" yoluna gidilmeksizin, -yalnızca- "Yargılamanın yenilenmesi" yoluna başvurulabilecektir. Başka bir deyişle (dava konusu ibârelerin yer aldığı),

6545 sayılı Kanunun 26. maddesi ile 2577 sayılı Kanunun 55. maddesinin başlığı ile üçüncü, dördüncü ve beşinci fıkralarında yapılan dava konusu değişiklikler nedeniyle, "kararın düzeltilmesi" yoluna gidilemeyecektir. Anılan kararlara karşı "kararın düzeltilmesi" yoluna gidilememesi, tarafların, bu tür kararlar yönünden "kararın düzeltilmesi"ni isteme haklarını ortadan kaldırdığından, "hak arama özgürlüğü"nü sınırlamakta ve dolayısı ile Anayasanın 36. maddesine aykırılık oluşturmaktadır.

Diğer yandan, Anayasanın "Temel hak ve hürriyetlerin sınırlanması" kenar başlıklı 13. maddesinde, "Temel hak ve hürriyetler, özlerine dokunulmaksızın yalnızca Anayasanın ilgili maddelerinde belirtilen sebeplere bağlı olarak ve ancak kanunla sınırlanabilir. Bu sınırlamalar, Anayasanın sözüne ve ruhuna, demokratik toplum düzeninin ve lâik Cumhuriyetin gereklerine ve ölçülülük ilkesine aykırı olamaz." denilmektedir.

Dava konusu ibârelerin yer aldığı, 2577 sayılı Kanunun 55. maddesinin başlığı ile, üçüncü, dördüncü ve beşinci fıkralarında 6545 sayılı Kanunun 26. maddesi ile yapılan ve sâdece "Yargılamanın yenilenmesi" usûlüne hasredilen değişiklik, tarafların, kararın düzeltilmesini isteme haklarını ortadan kaldırarak hak arama hürriyetinin özüne dokunması ve idarî yargıda karar düzeltme yoluna gidememek sûretiyle hak arama hürriyetinin kullanımını imkânsız hâle getirmesi nedeniyle, demokratik toplum düzeninin gerekleriyle bağdaşmadığından, mezkûr düzenleme, Anayasanın 13. maddesine uygun bir sınırlama olarak kabûl edilemez.

Anayasanın 36. maddesinde "Hak arama hürriyeti" Anayasamız tarafından teminat altına alındığına göre, "kararın düzeltilmesi" yoluna başvurma, "hak arama hürriyeti" kapsamında davanın taraflarına tanınan bir "hak" olduğu âşikârdır. "Kararın düzeltilmesi" yoluna başvurmak suretiyle "hak arama hürriyeti"nin kullanılması da "hukuk devleti" ilkesinin bir gereğidir.

Bu meyânda, Anayasamızda teminat altına alınan "hak arama hürriyeti" ile "âdil yargılanma hakkı"nın özüne dokunacak her türlü sınırlama ya da kısıtlamanın Anayasanın "Cumhuriyetin nitelikleri" kenar başlıklı 2. maddesinde tanımlanan "hukuk devleti" ilkesini de zedeleyeceği âşikârdır. Zirâ, Anayasanın 2. maddesinde; "Türkiye Cumhuriyeti, toplumun huzuru, millî dayanışma ve adalet anlayışı içinde, insan haklarına saygılı, Atatürk milliyetçiliğine bağlı, başlangıçta belirtilen temel ilkelere dayanan, demokratik, laik ve sosyal bir hukuk Devletidir." denilmiştir.

"Anayasa'nın 2. maddesinde Türkiye Cumhuriyeti, bir hukuk devleti olarak nitelendirilmiştir. Hukuk devleti, eylem ve işlemleri hukuka uygun, insan haklarına dayanan, bu hak ve özgürlükleri koruyup güçlendiren, her alanda adaletli bir hukuk düzeni kurup bunu geliştirerek sürdüren, Anayasa'ya aykırı durum ve tutumlardan kaçınan, hukuku tüm devlet organlarına egemen kılan, Anayasa ve hukukun üstün kurallarıyla kendini bağlı sayıp yargı denetimine açık olan devlettir.

Kişilerin, devlete güven duymaları, maddî ve manevî varlıklarını korkusuzca geliştirebilmeleri, temel hak ve özgürlüklerden yararlanabilmeleri ancak hukuk güvenliği ve üstünlüğünün sağlandığı bir hukuk düzeninde gerçekleşebilir. Hukuk devletinin sağlamakla yükümlü olduğu hukuk güvenliği, kişilerin, hukuk düzeninin koruması altındaki haklarını elde etmeleri için gereken her türlü önlemin alınmasını zorunlu kılar. (...)" (Anayasa Mahkemesi'nin 20.5.2010 Tarihli, 2009/34 Esas, 2010/72 Karar sayılı Kararı).

Aşağıda, dava dilekçemizin (IV). Bölümünün (9) numaralı başlığı altında Anayasaya aykırılığı nedeniyle iptal gerekçelerine yer verdiğimiz 6545 sayılı Kanunun 103. maddesinin (b) bendi hükmünce 2577 sayılı Kanunun 54. maddesinin yürürlükten kaldırılmasını öngören dava konusu düzenlemeye koşut biçimde kodifiye edilen, tarafların, "kararın düzeltilmesi" yoluna gidebilme hakkını ortadan kaldıran 2577 sayılı Kanunun 55. maddesinin kenar başlığı ile, üçüncü, dördüncü ve beşinci fıkralarında 6545 sayılı Kanunun 15. maddesi ile yapılan dava konusu değişiklikler, kararın düzeltilmesini istemek suretiyle bir hakkın elde edilmesini zorlaştırdığından, Anayasamızın 2. maddesinde ifadesini bulan "hukuk devleti" ilkesine açıkça aykırıdır.

Açıklamaya çalıştığımız sebeplerle, 2577 sayılı Kanunun 55. maddesini sâdece "Yargılamanın yenilenmesi usûlü"ne hasreden ve madde metninde dava konusu ibârelerle yapılan değişiklikler ile tarafların, "kararın düzeltilmesi"ni isteme hakkını engelleyen 6545 sayılı Kanunun 26. maddesi uyarınca 2577 sayılı Kanunun 55. maddesinin başlığı ile üçüncü, dördüncü ve beşinci fıkralarında yapılan değişikliklerde geçen ". başlığı "Yargılamanın yenilenmesi usulü:" şeklinde," ibâresi; ". , 54 ." ibâresi ile, ". üçüncü ve dördüncü fıkralarında yer alan "ve kararın düzeltilmesi" ibareleri ile beşinci fıkrasında yer alan "ve kararın düzeltilmesinde" ibaresi madde metninden çıkarılmıştır." ibâresi, Anayasanın 2., 13. ve 36. maddelerine aykırıdır. İptali gerekir.

Şüphesiz, anılan Kural'da yer alan ". başlığı "Yargılamanın yenilenmesi usulü:" şeklinde," ibâresinin; ". , 54 ." ibâresinin ve ". üçüncü ve dördüncü fıkralarında yer alan "ve kararın düzeltilmesi" ibareleri ile beşinci fıkrasında yer alan "ve kararın düzeltilmesinde" ibaresi madde metninden çıkarılmıştır." ibâresinin, 6545 sayılı Kanunun 103. maddesinin (b) bendi ile yürürlükten kaldırılan 2577 sayılı Kanunun "Kararın düzeltilmesi:" kenar başlıklı 54. maddesi hükmünden ayrı düşünülebilmesi mümkün değildir. Bu itibarla, 6545 sayılı Kanunun 103. maddesinin (b) bendi ile yürürlükten kaldırılan 2577 sayılı Kanunun "Kararın düzeltilmesi:" kenar başlıklı 54. maddesinin yürürlükten kaldırılmasına ilişkin olarak -aşağıda, dava dilekçemizin (IV). Bölümünün (9) numaralı başlığı altında ileri sürdüğümüz bütün Anayasaya aykırılığı nedeniyle iptal gerekçeleri- dava dilekçemizin işbu bölümünde Anayasaya aykırılığı nedeniyle iptal gerekçelerini açıklamaya çalıştığımız, 6545 sayılı Kanunun 26. maddesi uyarınca 2577 sayılı Kanunun 55. maddesinde öngörülen değişiklikle geçen ". başlığı "Yargılamanın yenilenmesi usulü:" şeklinde," ibâresi; ". , 54 ." ibâresi ile, ". üçüncü ve dördüncü fıkralarında yer alan "ve kararın düzeltilmesi" ibareleri ile beşinci fıkrasında yer alan "ve kararın düzeltilmesinde" ibaresi madde metninden çıkarılmıştır." ibâresi hakkında da geçerli olup, Kural'da yer alan dava konusu bu ibârelere de sirâyet etmekte ve anılan düzenlemenin de (yâni, 6545 sayılı Kanunun 26. maddesi uyarınca 2577 sayılı Kanunun 55. maddesinde öngörülen değişikliklerin de) -kaçınılmaz bir biçimde- sakatlanması ve -yine, dava dilekçemizin işbu (IV). Bölümünün (4) numaralı başlığı altında ileri sürdüğümüz bütün iptal gerekçelerine binâen- Anayasanın 2., 13. ve 36. maddelerine aykırılığı sonucunu doğurmaktadır. Zirâ, 6545 sayılı Kanunun 103. maddesinin (b) bendi ile yürürlükten kaldırılan 2577 sayılı Kanunun "Kararın düzeltilmesi:" kenar başlıklı 54. maddesi ile, bu bapta Anayasaya aykırılığı nedeniyle iptal gerekçeleri açıklanmaya çalışılan 6545 sayılı Kanunun 26. maddesinde yer alan dava konusu ibâreler arasında -âdetâ- "organik" bir bağ mevcuttur; az yukarıda da değinildiği gibi, dava konusu yapılan ibâreler, 2577 sayılı Kanunun mülgâ 54. maddesinin zorunlu birer uzantısı mâhiyetindedir.

Diğer yandan -yüksek malûmları olduğu üzere-, 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanunun "Dosya üzerinden inceleme ve gerekçeyle bağlı olmama" başlığını taşıyan 43. maddesinin (4) numaralı fıkrası aynen şu hükmü âmirdir:

"Başvuru, kanunun, kanun hükmünde kararnamenin veya Türkiye Büyük Millet Meclisi İçtüzüğü'nün sadece belirli madde veya hükümleri aleyhine yapılmış olup da, bu madde veya hükümlerin iptali kanunun, kanun hükmünde kararnamenin veya Türkiye Büyük Millet Meclisi İçtüzüğü'nün diğer bazı hükümlerinin veya tamamının uygulanamaması sonucunu doğuruyorsa, keyfiyeti gerekçesinde belirtmek şartıyla Mahkeme, uygulama kabiliyeti kalmayan kanunun, kanun hükmünde kararnamenin veya Türkiye Büyük Millet Meclisi İçtüzüğü'nün bahis konusu öteki hükümlerinin veya tümünün iptaline karar verebilir."

6545 sayılı Kanunun 103. maddesinin (b) bendi ile yürürlükten kaldırılan 2577 sayılı Kanunun "Kararın düzeltilmesi:" kenar başlıklı 54. maddesinin ilgâ olunmasına ilişkin 6545 sayılı Kanunun 103. maddesinin (b) bendinde yer alan ". ve 54 üncü ." ibâresi hakkında, Yüksek Mahkemenizce verilecek olası bir iptal kararı, 6545 sayılı Kanunun 26. maddesinde geçen dava konusu ". başlığı "Yargılamanın yenilenmesi usulü:" şeklinde," ibâresi; ". , 54 ." ibâresi ile, ". üçüncü ve dördüncü fıkralarında yer alan "ve kararın düzeltilmesi" ibareleri ile beşinci fıkrasında yer alan "ve kararın düzeltilmesinde" ibaresi madde metninden çıkarılmıştır." ibâresinin de (yâni, 2577 sayılı Kanunun 55. maddesindeki düzenlemeyi, sâdece, "Yargılamanın yenilenmesi usûlü"ne hasreden, buna mukâbil, tarafların, "kararın düzeltilmesi"ni isteme hakkını engelleyen 6545 sayılı Kanunun 26. maddesinde öngörülen dava konusu düzenlemelerin de) uygulanamaması sonucunu doğuracaktır.

Bu durumda, -şüphesiz, takdir Yüksek Mahkemenize ait olmak üzere- aşağıda, dava dilekçemizin (IV). Bölümünün (9) numaralı başlığı altında dava konusu yapılan, 6545 sayılı Kanunun 103. maddesinin (b) bendinde yer alan ". ve 54 üncü ." ibâresinin Yüksek Mahkemenizce, iptal başvurumuz doğrultusunda iptali hâlinde, 6545 sayılı Kanunun 26. maddesinde yer alan ve uygulama kâbiliyeti kalmayan dava konusu ". başlığı "Yargılamanın yenilenmesi usulü:" şeklinde," ibâresinin; ". , 54 ." ibâresinin ve ". üçüncü ve dördüncü fıkralarında yer alan "ve kararın düzeltilmesi" ibareleri ile beşinci fıkrasında yer alan "ve kararın düzeltilmesinde" ibaresi madde metninden çıkarılmıştır." ibâresinin de (6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanunun 43. maddesinin dördüncü fıkrası hükmünce) iptaline karar verilmesi gerekmektedir.

5-) 18.06.2014 tarihli ve 6545 sayılı "Türk Ceza Kanunu ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun"un 40. maddesi ile değişik 22.4.1983 tarihli ve 2820 sayılı "Siyasi Partiler Kanunu"nun 114. maddesinde geçen:

". bir aydan üç aya kadar hapis ve elli günden iki yüz güne kadar adli para cezasına hükmolunur."

Sözcük grubunun (ibâresinin) Anayasaya aykırılığı nedeniyle iptal gerekçesi:

Bu düzenleme ile, 2820 sayılı Kanunun 114. maddesi başlığıyla birlikte;

"Mükerrer kayıt:

Madde 114- Bu Kanunun 6 ncı maddesinin 2 nci ve 3 üncü fıkralarına aykırı hareket edenler, otuz milyon liradan yetmişbeşmilyon liraya kadar hafif para cezası ile cezalandırılırlar.

Aynı kişiyi bilerek mükerreren üye kaydedenler ile başvurusu bulunmayan veya mevcut olmayanları üye gibi gösterip kaydedenler, bir yıldan üç yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılırlar."

Biçiminde iken,

6545 sayılı Kanunun 40. maddesiyle (yine başlığıyla birlikte);

"Gerçek dışı üye kaydı yapılması:

MADDE 114- Siyasi partiye yazılı üyelik başvurusu bulunmayan veya mevcut olmayan kişileri gerçeğe aykırı olarak üye kaydedenler hakkında bir aydan üç aya kadar hapis ve elli günden iki yüz güne kadar adli para cezasına hükmolunur."

Şekline dönüşmekte ve böylece,

Siyasi partiye yazılı üyelik başvurusu bulunmayan veya mevcut olmayan kişileri gerçeğe aykırı olarak üye kaydedenler hakkında bir aydan üç aya kadar hapis ve elli günden iki yüz güne kadar adli para cezasına hükmolunacağı hükme bağlanmaktadır.

2820 sayılı Kanunun 114. maddesinin 6545 sayılı Kanunun 40. maddesiyle yapılan değişiklikten önceki mevcut hâlinde atıf yapılan 6. maddesi ise aynen şu şekildedir:

"Üye olma ve üyelikten çekilme hakkı:

Madde 6- Her Türk vatandaşı, kanunda ve parti tüzüğünde gösterilen şartlara ve usullere göre siyasi partilere üye olma ve dilediği anda üyelikten çekilme hakkına sahiptir.

Kimse, aynı zamanda birden fazla siyasi partinin üyesi olamaz, aksi halde üyelik sıfatı bu siyasi partilerin hepsinde birden sona ermiş sayılır.

Kimse, bir partinin birden fazla teşkilat birimine üye kaydolamaz, aksi halde son kayıt tarihinden önce yapılmış olan üyelik kayıtları geçersizdir."

Görüldüğü gibi, dava konusu düzenleme ile öngörülen suç, "siyasi partiye yazılı üyelik başvurusu bulunmayan veya mevcut olmayan kişileri gerçeğe aykırı olarak üye kaydetme" biçiminde tanımlanmakta olup, suç konusu bu eyleme bağlanan müeyyide ise, "bir aydan üç aya kadar hapis ve elli günden iki yüz güne kadar adli para cezası"dır. (Hemen belirtmemiz gerekir ki, Kural'da geçen "Siyasi partiye yazılı üyelik başvurusu bulunmayan veya mevcut olmayan kişileri gerçeğe aykırı olarak üye kaydetme" eyleminin suç kapsamına alınmasına ve müeyyideye bağlanmış olmasına yönelik herhangi bir iptal istemimiz mevcut değildir; iptal başvurumuz, Kural'da suç konusu bu eyleme bağlanan ve bir aydan üç aya kadar hapis ve elli günden iki yüz güne kadar adli para cezası olarak tezâhür eden müeyyideye (yaptırıma) ve suç konusu fiile öngörülen cezaların yetersizliğine münhasırdır).

Dava konusu 6545 sayılı Kanunun 40. maddesi ile değişik 2820 sayılı Kanunun 114. maddesinde düzenlenen suç tanımının "hukukî konu"sunun (yâni, bu suç tanımı ile "korunmakta olan hukukî menfaat"in) "Siyasi partiye yazılı üyelik başvurusu bulunmayan veya mevcut olmayan kişiler" olduğu kuşkusuzdur. Zirâ, 6545 sayılı Kanunun 40. maddesi ile değişik 2820 sayılı Kanunun 114. maddesinde; "Siyasi partiye yazılı üyelik başvurusu bulunmayan veya

mevcut olmayan kişileri gerçeğe aykırı olarak üye kaydetme" fiili, suç olarak tanımlanmaktadır (Bu cümleden olarak, Kural'da geçen "mevcut olmayan kişiler" tanımı yanlıştır; dilbilgisi kurallarına göre, bir tümce içerisinde "kişi" sözcüğü "özne" yerine kullanılmışsa, o "kişi"nin (gerçek, tüzel, canlı, ölü, gâip ya da münfesih olarak) hukuk âleminde "mevcut olmaması" imkânsızdır. O bakımdan, maddenin değişiklikten önceki hâlinde "mevcut olmayan kişiler" yerine "mevcut olmayanlar" ibâresi kullanılmıştır ki; kanaatimizce, daha doğrudur).

Yine, 6545 sayılı Kanunun 40. maddesi ile değişik 2820 sayılı Kanunun 114. maddesinde tanımlanan suçun "mağduru" ("pasif süjesi"), -özü itibariyle- "Siyasi partiye yazılı üyelik başvurusu bulunmayan veya mevcut olmayan kişiler"dir. Zirâ, dava konusu ibârelerin yer aldığı Kural'da geçen "Siyasi partiye yazılı üyelik başvurusu bulunmayan veya mevcut olmayan kişiler ." ibâresinden hareketle, bu sonuca rahatlıkla ulaşılabilmektedir.

Dava konusu 6545 sayılı Kanunun 40. maddesi ile değişik 2820 sayılı Kanunun 114. maddesinde tanımlanan suçun "fâili" ise, "Siyasi partiye yazılı üyelik başvurusu bulunmayan veya mevcut olmayan kişileri gerçeğe aykırı olarak üye kaydedenler"dir; yâni, bu tanımlamaya göre, dava konusu yaptığımız ibârelerin yer aldığı Kural'da öngörülen suçların fâili -ölü olmamak ve gerçek kişi olmak kaydıyla- "herkes" olabilir.

Görüldüğü gibi, 2820 sayılı Kanunun 114. maddesinin önceki düzenlemesinde aynı zamanda birden fazla siyasi partinin üyesi olunması ve bir partinin birden fazla teşkilat birimine üye kaydolanması yasaklanmış ve aynı kişiyi bilerek mükerreren üye kaydetme ile başvurusu bulunmayan veya mevcut olmayanları üye gibi gösterip kaydetme fiilileri suç olarak tanımlanmış iken; 2820 sayılı Kanunun 114. maddesinde 6545 sayılı Kanunun 40. maddesi ile yapılan değişik sonucunda, aynı maddede, aynı zamanda birden fazla siyasi partinin üyesi olunma ve bir partinin birden fazla teşkilat birimine üye kaydolanma yasağı kaldırılmış ve aynı kişiyi bilerek mükerreren üye kaydetme eylemi suç olmaktan çıkartılmıştır. Diğer yandan, asıl önemlisi, 2820 sayılı Kanunun 114. maddesinin önceki düzenlemesinde, "Aynı kişiyi bilerek mükerreren üye kaydetme ile başvurusu bulunmayan veya mevcut olmayanları üye gibi gösterip kaydetme" suçunun müeyyidesi olarak, "bir yıldan üç yıla kadar hapis cezası" öngörülmüş iken, 2820 sayılı Kanunun 114. maddesinde 6545 sayılı Kanunun 40. maddesi ile yapılan değişik sonucunda, "Siyasi partiye yazılı üyelik başvurusu bulunmayan veya mevcut olmayan kişileri gerçeğe aykırı olarak üye kaydetme" suçunun müeyyidesi olarak "bir aydan üç aya kadar hapis ve elli günden iki yüz güne kadar adli para cezası" öngörülmüştür. Dolayısı ile, mezkûr suça bağlanan müeyyide, hem nitelik olarak değişmiş hem de öngörülen hürriyeti bağlayıcı cezanın miktarı -önceki düzenlemeye göre- azaltılmıştır. Her ne kadar, 2820 sayılı Kanunun 114. maddesinde 6545 sayılı Kanunun 40. maddesi ile yapılan değişik sonucunda, hapis cezası yanında adlî para cezasına da yer verilmiş ise de, mezkûr suçun önceki kanunî tanımında öngörülen hapis cezasının alt ve üst hadleri "oniki" kat azaltılmıştır.

Anayasanın 2. maddesinde; "Türkiye Cumhuriyeti, toplumun huzuru, millî dayanışma ve adalet anlayışı içinde, insan haklarına saygılı, Atatürk milliyetçiliğine bağlı, başlangıçta belirtilen temel ilkelere dayanan, demokratik, lâik ve sosyal bir hukuk Devletidir." denilmiştir.

"Cumhuriyetin nitelikleri arasında yer alan hukuk devleti, bütün işlem ve eylemleri hukuka uygun her alanda adaletli bir hukuk düzeni kurup bunu geliştirerek sürdürmekle kendini yükümlü sayan, hukuku tüm devlet organlarına egemen kılan, Anayasaya aykırı durum ve tutumlardan kaçınan, insan haklarına dayanan bu hak ve özgürlükleri koruyup güçlendiren, yargı denetimine açık, yasaların üstünde yasa koyucunun da uymak zorunda olduğu Anayasanın ve temel hukuk ilkelerinin bulunduğu bilincinde olan devlettir. Kişilere hukuk

güvenliğinin sağlanması da hukuk devletinin ön koşullarındandır." (Anayasa Mahkemesi'nin 6.4.2006 gün ve 2003/112, 2006/49 Karar sayılı Kararı). Bu cümleden olarak, Ceza hukukunun, toplumun kültür ve uygarlık düzeyi, sosyal ve ekonomik yaşantısıyla ilgili bulunması nedeniyle, suç ve suçlulukla mücadele amacıyla ceza ve ceza muhakemesi alanında sistem tercihinde bulunulması devletin ceza siyaseti ile ilgilidir. Bu bağlamda, hukuk devletinde, ceza hukukuna ilişkin düzenlemeler bakımından kanunkoyucu, Anayasanın temel ilkelerine ve ceza hukukunun ana kurallarına bağlı kalmak durumundadır.

"Ülkesinde, toplum halinde yaşamının ilk ve vazgeçilmez şartı olan güvenliği ve sosyal düzeni sağlayamamış olan devlete hukuk devleti denemez. Bir hukuk devletinin varlık sebebi, insan haklarına dayalı âdil ve güvenli toplumsal bir düzen kurmak ve bunu kesintisiz bir şekilde sürdürmektir. Bunu sağlamak için çeşitli araçlara ihtiyaç bulunmaktadır. (.) Modern Ceza ve Ceza Muhakemesi Hukukunun, daha doğrusu çağdaş hukuk sisteminin bütününiün temelini Hukuk devleti ilkesi oluşturmaktadır.

Hukuk devletinin bir başka yönü, eylem ve işlemlerinde ölçülü (oranlı) davranan devlet olmasıdır. Oranlılık ilkesi, hukuk devletine hâkim olan aşırılık yasağının bir bölümünü oluşturur. Bu ilkeye göre, Ceza Muhakemesi işleminin yapılması ve sağlanması beklenen yarar ve verilmesi ihtimal dahilinde bulunan zarar arasında makûl bir oranın (ölçünün) bulunmasını, orantısızlık durumunda işlemin yapılmamasını ifade eden ilkeye oranlılık (ölçülülük) ilkesi denir." (TBMM Adalet Komisyonunun CMK Tasarısına İlişkin Raporu, Türk Ceza Hukuku Mevzuatı, a.g.e., sh. 499).

Yasaların genel, objektif, âdil kurallar içermesi, kamu yararını sağlama amacına yönelik olması ve hakkâniyeti gözetmesi, hukuk devleti olmanın gereğidir. Bu nedenle kanunkoyucunun hukukî düzenlemelerde kendisine tanınan takdir yetkisini anayasal sınırlar içinde adâlet, hakkâniyet ve kamu yararı ölçütlerini göz önünde tutarak kullanması gerekir.

Şüphesiz, kişi hak ve özgürlüklerini, kamu düzen ve güvenliğini, hukuk devleti ilkesini ve kamu barışını korumak, "demokratik toplum düzeninin gereklerinden"dir. Kezâ, yasakoyucu, yasal düzenlemeler yaparken "hukuk devleti" ilkesinin bir unsuru olan "ölçülülük" ilkesiyle bağlıdır. Ölçülülük ilkesine göre devlet, sınırlamadan beklenen kamu yararı ile bireyin hak ve özgürlükleri arasında âdil bir dengeyi sağlamakla yükümlüdür. Ölçülülük ilkesi, "elverişlilik", "gereklilik" ve "orantılılık" olmak üzere üç alt unsurdan oluşur. Elverişlilik, başvuru önlemin ulaşılmak istenen amaç için elverişli olmasını; gereklik, başvuru önlemin ulaşılmak istenen amaç bakımından gerekli olmasını ve orantılılık ise başvuru önlem ile ulaşılmak istenen amaç arasında makûl, meşrû ve âdil bir dengenin bulunmasını ifade etmektedir.

Yukarıdaki bilgiler ışığında somut olayı incelediğimizde, 6545 sayılı Kanunun 40. maddesi ile değişik 2820 sayılı Kanunun 114. maddesinde yapılan ve "Siyasi partiye yazılı üyelik başvurusu bulunmayan veya mevcut olmayan kişileri gerçeğe aykırı olarak üye kaydetme" eyleminin, önceki yasal düzenlemeye göre "oniki" kat daha az bir hapis cezası ile cezalandırılmasına cevaz veren böylesi bir düzenleme, "hukuk devleti" ilkesinin ön-koşullarından olan kişilere hukuk güvenliğinin sağlanması, yasaların genel, objektif, âdil kurallar içermesi, kamu yararını sağlama amacına yönelik olması, hakkâniyeti gözetmesi ve "ölçülü" olması ("ölçülülük") ilkeleriyle bağdaşmamaktadır. Zirâ, "hukuk devleti" ilkesinin ön-koşullarından olduğu belirtilen ve hukuk güvenliklerinin sağlanması gereken kişiler arasında, "Siyasi partiye yazılı üyelik başvurusu bulunmadığı hâlde gerçeğe aykırı olarak üye kaydedilen kişiler" (yâni, mezkûr suçun mağdurları / suçun pasif süjesi) de bulunmaktadır.

Diğer yandan, mezkûr düzenlemede başvurulmuş önlem (Siyasi partiye yazılı üyelik başvurusu bulunmayan veya mevcut olmayan kişileri gerçeğe aykırı olarak üye kaydedenleri bir aydan üç aya kadar hapis ve elli günden iki yüz güne kadar adli para cezası ile cezalandırmak tedbiri) ile, ulaşılmak istenen amaç (Siyasi partiye yazılı üyelik başvurusu bulunmayan veya mevcut olmayan kişilerin gerçeğe aykırı olarak üye kaydedilmesinin önlenmesi amacı) arasında, öngörülen cezanın miktarı nazara alındığında, makûl, meşrû ve âdil bir dengenin bulunduğu söyleyebilmek mümkün değildir. Bu itibarla, dava konusu ibârenin yer aldığı 6545 sayılı Kanunun 40. maddesi ile değişik 2820 sayılı Kanunun 114. maddesinde öngörülen mezkûr düzenleme, suç konusu fiillerin yaptırımını olarak Kural'ın önceki düzenlemesine göre "bir yıldan üç yıla kadar hapis cezası" yerine -5237 sayılı Türk Ceza Kanununun 49. maddesinin ikinci fıkrası anlamında "kısa süreli"- "bir aydan üç aya kadar hapis cezası" gibi çok daha düşük (oniki kat daha az) hürriyeti bağlayıcı ceza ve "elli günden iki yüz güne kadar adli para cezası" gibi, "Siyasi partiye yazılı üyelik başvurusu bulunmayan veya mevcut olmayan kişileri gerçeğe aykırı olarak üye kaydetme" suçu ile mücadelede çok yetersiz bir müeyyide öngörmek suretiyle (her hâlükârda, 5237 sayılı Türk Ceza Kanununun 50., 51. ve 52. maddeleri ile 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanununun 231. maddesinin altıncı fıkrasındaki sanık lehine olan bütün yasal düzenlemeler geçerli olabilecek şekilde), 6545 sayılı Kanunun 40. maddesi ile değişik 2820 sayılı Kanunun 114. maddesinde öngörülen suçun mağduru olan kişilerin hukuk güvenliğini "hakkâniyet kurallarına" ve "ölçülülük" ilkesine aykırı biçimde sınırlandırmakta ve bu itibarla, ceza hukukunun "kamu düzen ve güvenliği"ni sağlamak, "hukuk devleti"ni ve "toplum barışı"ni korumak ve "suç işlenmesini önlemek" amaçlarıyla bağdaşmamaktadır.

Ayrıca, yine bu bapta dava konusu yaptığımız ibârelerin yer aldığı 6545 sayılı Kanunun 40. maddesi ile değişik 2820 sayılı Kanunun 114. maddesinde yapılan mezkûr düzenleme ile ulaşılmak istenen amaç (Siyasi partiye yazılı üyelik başvurusu bulunmayan veya mevcut olmayan kişilerin gerçeğe aykırı olarak üye kaydedilmesinin önlenmesi amacı) ile, başvurulmuş önlem (Siyasi partiye yazılı üyelik başvurusu bulunmayan veya mevcut olmayan kişileri gerçeğe aykırı olarak üye kaydedenleri cezalandırmak tedbiri) mukâyese edildiğinde, yasakoyucunun bâriz biçimde, "Siyasi partiye yazılı üyelik başvurusu bulunmayan veya mevcut olmayan kişileri gerçeğe aykırı olarak üye kaydetme" suçunun fâillerini, yâni, aynı suçun "mağduru"na karşı "fâil"i -deyim yerinde ise- "kayırması" anlamına gelmektedir. Oysa, bir "hukuk devleti"nde, yasakoyucunun yeni bir suç tanımı ve ceza müeyyidesi öngörürken, "suç fâilleri"ni kayırması ve "suç fâili" ile "suç mağduru" arasındaki dengeyi (somut olayda olduğu gibi, ihdas edilen suçun mâhiyeti ve vehâmeti ile orantısız, ölçüsüz ve çok yetersiz kalacak biçimde hürriyeti bağlayıcı ceza [bir aydan üç aya kadar hapis] ve adli para cezası [elli günden iki yüz güne kadar] öngörmek suretiyle) "fâil" lehine bozucu mâhiyette hükümler ihdâs etmesi, kabûl edilemez.

Şüphesiz, "hukuk devleti" olmanın gereklerinden biri de, ceza mevzuâtımızda tanımlanan suçlarla "etkin" biçimde mücadele edilerek, toplum barışını sağlamak ve suç işlenmesini önlemektir. Oysa, 6545 sayılı Kanunun 40. maddesi ile değişik 2820 sayılı Kanunun 114. maddesinde getirilen düzenleme (6545 sayılı Kanunun 40. maddesi ile değişik 2820 sayılı Kanunun 114. maddesinde yer alan "Siyasi partiye yazılı üyelik başvurusu bulunmayan veya mevcut olmayan kişileri gerçeğe aykırı olarak üye kaydedenler hakkında ." biçimindeki dava-dışı tümce ile birlikte değerlendirildiğinde), "Siyasi partiye yazılı üyelik başvurusu bulunmayan veya mevcut olmayan kişileri gerçeğe aykırı olarak üye kaydetme" suçu ile etkin biçimde mücadele edilerek, toplum barışının sağlanması ve mezkûr suçun işlenmesinin önlenmesine ilişkin bu gerekliliği tamamen ortadan kaldıracak mâhiyettedir. Bu itibarla, dava konusu

yaptığımız ibârelerin yer aldığı mezkûr düzenleme, ceza hukukunun temel kurallarına ve Anayasanın 2. maddesinde belirtilen "hukuk devleti" ilkesine açıkça aykırıdır.

Açıklanmaya çalışılan nedenlerle, 6545 sayılı Kanunun 40. maddesi ile değişik 2820 sayılı Kanunun 114. maddesinde geçen ". bir aydan üç aya kadar hapis ve elli günden iki yüz güne kadar adli para cezasına hükmolunur." ibâresi, Anayasanın 2. maddesine aykırıdır. İptali gerekir.

(Bu meyânda, bu bapta dava konusu yaptığımız ". bir aydan üç aya kadar hapis ve elli günden iki yüz güne kadar adli para cezasına hükmolunur." ibâresi hakkında Yüksek Mahkemeniz tarafından olası bir iptal Kararı verilmesi hâlinde, Kural'ın, dava konusu ibârenin başında yer alan [dava-dışı] "Siyasi partiye yazılı üyelik başvurusu bulunmayan veya mevcut olmayan kişileri gerçeğe aykırı olarak üye kaydedenler hakkında ." ibâresi de Kural içerisindeki anlamını yitirecek ve bu ibârenin uygulanamaması sonucunu doğuracaktır. Bu durumda, -şüphesiz, takdir Yüksek Mahkemenize ait olmak üzere- 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanunun 43. maddesinin (4) numaralı fıkrası gereğince, 6545 sayılı Kanunun 40. maddesi ile değişik 2820 sayılı Kanunun 114. maddesinde geçen ". bir aydan üç aya kadar hapis ve elli günden iki yüz güne kadar adli para cezasına hükmolunur." ibâresinin iptal başvuru doğrultusunda iptali hâlinde, aynı ibârenin başında geçen ve uygulama kâbiliyeti kalmayacak olan [dava-dışı] "Siyasi partiye yazılı üyelik başvurusu bulunmayan veya mevcut olmayan kişileri gerçeğe aykırı olarak üye kaydedenler hakkında ." ibâresinin de iptaline karar verilmesi hususunu Yüksek Mahkemenizin takdirlerine bırakıyoruz).

6-) 18.06.2014 tarihli ve 6545 sayılı "Türk Ceza Kanunu ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun"un 69. maddesinde geçen:

". fıkrasında yer alan "veya yapılmakta olan bir soruşturmada," ve "şüpheli veya" ibareleri madde metninden çıkarılmış ve ."

Sözcük grubunun (ibâresinin) Anayasaya aykırılığı nedeniyle iptal gerekçesi:

Bu düzenleme ile, 5237 sayılı Türk Ceza Kanununun "Yargı görevi yapanı, bilirkişiyi veya tanığı etkilemeye teşebbüs" kenar başlıklı 277. maddesi;

"Madde 277- (1) Görülmekte olan bir davada veya yapılmakta olan bir soruşturmada, gerçeğin ortaya çıkmasını engellemek veya bir haksızlık oluşturmak amacıyla, davanın taraflarından birinin, şüpheli veya sanığın, katılanın veya mağdurun lehine veya aleyhine sonuç doğuracak bir karar vermesi veya bir işlem tesis etmesi ya da beyanda bulunması için, yargı görevi yapanı, bilirkişiyi veya tanığı hukuka aykırı olarak etkilemeye teşebbüs eden kişi, iki yıldan dört yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.

(2) Birinci fıkradaki suçu oluşturan fiilin başka bir suçu da oluşturması halinde, fikri içtima hükümlerine göre verilecek ceza yarısına kadar artırılır."

Biçiminde iken,

6545 sayılı Kanunun 69. maddesiyle;

"Madde 277- (1) Görülmekte olan bir davada (.) gerçeğin ortaya çıkmasını engellemek veya bir haksızlık oluşturmak amacıyla, davanın taraflarından birinin, (.) sanığın, katılanın veya mağdurun lehine veya aleyhine sonuç doğuracak bir karar vermesi veya bir işlem tesis etmesi ya da beyanda bulunması için, yargı görevi yapanı, bilirkişiyi veya tanığı hukuka aykırı olarak etkilemeye teşebbüs eden kişi, iki yıldan dört yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır. Teşebbüs iltimas derecesini geçmediği takdirde verilecek ceza altı aydan iki yıla kadardır.

(2) Birinci fıkradaki suçu oluşturan fiilin başka bir suçu da oluşturması halinde, fikri içtima hükümlerine göre verilecek ceza yarısına kadar artırılır."

Şekline dönüşmekte ve böylece,

5237 sayılı Türk Ceza Kanununun 277. maddesinde tanımlanan "Yargı görevi yapanı, bilirkişiyi veya tanığı hukuka aykırı olarak etkilemeye teşebbüs" suçu, soruşturma evresinde suç kapsamından çıkartılmaktadır (Bu meyânda, yukarıda, 6545 sayılı Kanunun 69. maddesi ile 5237 sayılı Türk Ceza Kanununun 277. maddesinin birinci fıkrasında madde metninden çıkarılan ve dava konusu yapılan ibâreler tarafımızdan "koyu" ve "italik" yazılmıştır).

Yüksek mâlûmları olduğu üzere, ceza muhâkemesi faaliyeti iki evreden oluşmaktadır. Bunlar, soruşturma ve kovuşturma evreleridir. 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanununun 2. maddesinin birinci fıkrasının (e) bendine göre "Soruşturma: Kanuna göre yetkili mercilerce suç şüphesinin öğrenilmesinden iddianamenin kabulüne kadar geçen evreyi"; aynı fıkranın (f) bendine göre de "Kovuşturma: İddianamenin kabulüyle başlayıp, hükmün kesinleşmesine kadar geçen evreyi" ifade etmektedir.

Gereksiz yere dava açılmasını önlemek ve kovuşturmanın sağlıklı ve hızlı bir biçimde yapılabilmesini sağlamak için, dava açılmadan önce hazırlık yapılmasına gerek vardır. Soruşturma evresi, suçları takiple yetkili mercilerin bir suçun işlendiği konusunda bilgi edinmeleriyle başlar. Kovuşturmanın amacı ise, suç isnâdı konusundaki cezaî uyuşmazlığı, kolektif olarak, kesin hüküm hâlini alacak bir son kararla çözmektir (Nevzat Toroslu, Metin Feyzioğlu, Ceza Muhakemesi Hukuku, Ankara, 2006, sh.255).

Buna göre, 6545 sayılı Kanunun 69. maddesi ile 5237 sayılı Kanunun 277. maddesinin birinci fıkrasında madde metninde yapılan değişiklikten önce, Cumhuriyet savcıları, görülmekte olan bir davada veya yapılmakta olan bir soruşturmada, gerçeğin ortaya çıkmasını engellemek veya bir haksızlık oluşturmak amacıyla, davanın taraflarından birinin, şüpheli veya sanığın, katılanın veya mağdurun lehine veya aleyhine sonuç doğuracak bir karar vermesi veya bir işlem tesis etmesi ya da beyanda bulunması için, yargı görevi yapanı, bilirkişiyi veya tanığı hukuka aykırı olarak etkilemeye teşebbüs eden kişi ile ilgili herhangi bir ihbar veya şikâyet aldıklarında veya böyle bir durumu öğrendiklerinde kamu davasını açmaya yer olup olmadığına karar vermek üzere hemen işin gerçeğini araştırmaya başlayacak iken; 6545 sayılı Kanunun 69. maddesi ile 5237 sayılı Türk Ceza Kanununun 277. maddesinin birinci fıkrasında bu bapta dava konusu yaptığımız ibârelerin madde metninden çıkarılmasıyla birlikte, aynı suçun fâili hakkında, artık, Cumhuriyet savcısı tarafından adlî yönden başkaca hiç bir işlem yapılmayacak, herhangi bir koruma tedbiri de uygulanmayacak ve böylece ihbar ve şikâyet konusu eylem (fiil) -5237 sayılı Kanunun 277. maddesinde tanımlanan "Yargı görevi yapanı, bilirkişiyi veya tanığı hukuka aykırı olarak etkilemeye teşebbüs" suçunu teşkil etse dahi- hiçbir hukukî işlem yapılmaksızın soruşturma kapatılacak, anılan olası suç konusu eylem ve suçun fâili (şüphelisi) cezasız kalacaktır.

Cumhuriyet savcısı, ceza muhâkemesinde hukukî ilişkinin "süjesi" olduğundan, hem bazı ödevleri yerine getirmekle yükümlüdür hem de bazı yetkilere sahiptir (Selahattin Keyman, Ceza Muhakemesinde Savcılık, Ankara, 1970, sh.141 vd). Muhâkeme ilişkisinin pasif süjesi olduğunda savcının ödevlerinden, aktif süjesi olduğunda ise savcının yetkilerinden söz edilir. Cumhuriyet savcısının ödevlerinin başında iddia göreviyle ve dolayısıyla ceza muhâkemesiyle ilgili olanlar gelir. Ancak, Cumhuriyet savcısının bunların dışında kalan ödevleri de vardır. Örneğin, herhangi bir suç haberini alan Cumhuriyet savcısı, kamu davası açmaya yer olup olmadığını belirlemek üzere hemen soruşturmaya başlar ve gerekli işlemleri bizzat veya kolluğun yardımıyla yapar; buna Cumhuriyet savcısının "soruşturma yapma ödevi" denir. Ayrıca, Cumhuriyet savcısı, soruşturma sonunda suç haberinin gerçek olduğu konusunda yeterli delil elde etmişse, kamu davasının açılması için bir iddianame düzenleyerek görevli ve yetkili mahkemeye vermekle ve mahkemenin iddianameyi kabûl etmesiyle açılan kamu davasını yürütmekle yükümlüdür; buna da Cumhuriyet savcısının "kamu davası açma ve yürütme ödevi" denilmektedir (5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu, madde: 170/1 ve 175/1). İddianameyi düzenlemek ve açılan kamu davasını yürütmek ödevini Cumhuriyet savcısı bizzat yerine getirir (Toroslu, Feyzioğlu, a.g.e., sh.118-119). İşte, 6545 sayılı Kanunun 69. maddesi ile 5237 sayılı Türk Ceza Kanununun 277. maddesinin birinci fıkrasında bu bapta dava konusu yaptığımız ibârelerin madde metninden çıkarılmasıyla birlikte, Cumhuriyet savcısının "Yargı görevi yapanı, bilirkişiyi veya tanığı hukuka aykırı olarak etkilemeye teşebbüs" suçu bakımından herhangi bir ihbar veya şikâyet almış veya böyle bir durumu öğrenmiş olsa dâhi, kamu davasını açmaya yer olup olmadığına karar vermek üzere hemen işin gerçeğini araştırmaya başlama görevi (soruşturma yapma ödevi) elinden alınmakta ve aynı suçun şüphelisi hakkında, artık, Cumhuriyet savcısı tarafından adli yönden hiçbir işlem yapılamamaktadır.

5237 sayılı Kanunun 277. maddesinin birinci fıkrasında 6545 sayılı Kanunun 69. maddesi ile yapılan dava konusu düzenleme ile "yargı görevi yapanı, bilirkişiyi veya tanığı hukuka aykırı olarak etkilemeye teşebbüs suçu"nun fâilleri hakkında herhangi bir ihbar veya şikâyet almış veya böyle bir durumu öğrenmiş olsa dâhi, Cumhuriyet savcılarının adli yönden hiçbir işlem yapamaması (kamu davasını açmaya yer olup olmadığına karar vermek üzere hemen işin gerçeğini araştırmaya başlama görevinin / soruşturma yapma ödevinin) elinden alınması, "ceza yargılaması açısından ön inceleme ve soruşturma evresine geçilememesi nedeniyle, varsa, mezkûr suçun ve suçlunun ortaya çıkarılmaması" anlamına gelmektedir.

Hâlbuki (az yukarıda da değinildiği üzere), bir suçun işlendiğine ilişkin herhangi bir ihbar veya şikâyet alan veya işlendiği izlenimi edinen Cumhuriyet savcısının görevi 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanununun 160. maddesinin birinci fıkrasında, "Cumhuriyet savcısı, ihbar veya başka bir suretle bir suçun işlendiği izlenimini veren bir hâli öğrenir öğrenmez kamu davasını açmaya yer olup olmadığına karar vermek üzere hemen işin gerçeğini araştırmaya başlar." biçiminde tarif edilmiştir. Kezâ, 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanununun 170. maddesinin ikinci fıkrası hükmünde, Soruşturma evresi sonunda toplanan delillerin, suçun işlendiği hususunda yeterli şüphenin oluşturması halinde, Cumhuriyet savcısının bir iddianame düzenleyeceği (kamu davası açacağı) öngörülmüştür. Bu hükümlere göre, Cumhuriyet savcısı, ihbar veya başka bir suretle bir suçun işlendiği izlenimini veren bir hâli öğrenir öğrenmez kamu davasını açmaya yer olup olmadığına karar vermek üzere hemen işin gerçeğini araştırmak ve gerekli gördüğü takdirde, ihbarın, şikâyetin, suç işlendiği izlenimi veren hâlin niteliğine ve türüne bakmaksızın iddianame tanzim edip, kamu davasını açmak mükellefiyetindedir. Buna göre, Cumhuriyet savcısının işin gerçeğini araştırması, delil toplaması ve kamu davası açması için yegâne ölçüt, -her ne şekil ve sûrette olursa olsun- ihbar veya başka bir sûretle bir suçun işlendiği izlenimini veren bir hâli öğrenmiş olmasıdır.

Ne var ki, bu bölümde dava konusu yaptığımız Kural'ın öngördüğü düzenlemede, Cumhuriyet savcısı, "yargı görevi yapanı, bilirkişiyi veya tanığı hukuka aykırı olarak etkilemeye teşebbüs suçu"nun izlenimini veren bir hâli -henüz kovuşturma evresi başlamadan- öğrenmiş olsa dahi, mezkûr suçun işlendiği izlenimini veren ahvâlin soruşturma evresinde zuhûr etmesi hâlinde hiçbir işlem yapmayacak ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanununun 160. maddesi ile 170. maddesinde kendisine verilen "işin gerçeğini araştırma" ve -gerekirse- "kamu davası açma" görevlerini yerine getirmeyecektir. Bu düzenleme ile "yargı görevi yapanı, bilirkişiyi veya tanığı hukuka aykırı olarak etkilemeye teşebbüs suçu"nun fâilinin ihbar veya şikâyet edilmesi hâlinde, adlî yönden herhangi bir işlem yapılması ve herhangi bir koruma tedbirinin uygulanması imkânsız hâle geleceğinden, suçun ortaya çıkarılması ve mezkûr suçu işleyen fâilin (şüphelinin) korunduğu izlenimine yol açması nedeniyle, Kural'da öngörülen düzenleme, bu açıdan da, -yukarıda da vurgulandığı üzere- ceza hukukunun temel kurallarına ve Anayasanın 2. maddesinde belirtilen "hukuk devleti" ilkesine açıkça aykırıdır.

Zirâ, ihbar veya şikâyet konusu olayın 5237 sayılı Kanunun 277. maddesini ihlâl eden suç konusu eylemin soruşturma ya da kovuşturma evresinde tezâhür edip etmediğine bakılmaksızın (yâni, suç konusu eylemi, evrelerine göre "kategorize" etmeksizin), Cumhuriyet savcılarının, ihbar veya şikâyet aldıklarında "yargı görevi yapanı, bilirkişiyi veya tanığı hukuka aykırı olarak etkilemeye teşebbüs suçu"nun işlendiği izlenimini veren bir hâli öğrenir öğrenmez kamu davasını açmaya yer olup olmadığına karar vermek üzere hemen işin gerçeğini araştırmaya başlamaları ve ilgililer hakkında -gerekirse- kamu davası açabilme yetkilerini kullanmaları, "hukuk devleti" ilkesinin bir gereğidir. Anayasanın 2. maddesinde; "Türkiye Cumhuriyeti, toplumun huzuru, millî dayanışma ve adalet anlayışı içinde, insan haklarına saygılı, Atatürk milliyetçiliğine bağlı, başlangıçta belirtilen temel ilkelere dayanan, demokratik, lâik ve sosyal bir hukuk Devletidir." denilmiştir. Anayasa Mahkemesi'nin pek çok Kararında isabetle vurgulandığı gibi, "Anayasanın 2. maddesinde belirtilen hukuk devleti, insan haklarına dayanan, bu hak ve özgürlükleri koruyup güçlendiren, eylem ve işlemleri hukuka uygun olan, her alanda adaletli bir hukuk düzeni kurup bunu geliştirerek sürdüren, hukuk güvenliğini sağlayan, bu bağlamda kazanılmış hakları güvence altına alan, Anayasaya aykırı durum ve tutumlardan kaçınan, hukuku tüm devlet organlarına egemen kılan, Anayasa ve hukukun üstün kurallarıyla kendini bağlı sayan, yargı denetimine açık, yasaların üstünde Anayasanın ve yasa koyucunun da bozamayacağı temel hukuk ilkeleri bulunduğu bilincinde olan devlettir." (Anayasa Mahkemesi'nin 23.12.2005 gün ve 2004/68 Esas, 2005/104 Karar sayılı Kararı). Bu cümleden olarak (yukarıda, dava dilekçemizin (3) numaralı başlığı altında, 6545 sayılı Kanunun 40. maddesi ile değişik 2820 sayılı Kanunun 114. maddesinde geçen dava konusu ibârenin Anayasaya aykırılığı nedeniyle iptal gerekçesi bölümünde de belirttiğimiz veçhile), ceza hukukunun, toplumun kültür ve uygarlık düzeyi, sosyal ve ekonomik yaşantısıyla ilgili bulunması nedeniyle suç ve suçlulukla mücâdele amacıyla ceza ve ceza muhâkemesi alanında sistem tercihinde bulunulması, devletin ceza siyâseti ile ilgilidir. Bu bağlamda, hukuk devletinde, ceza hukukuna ilişkin düzenlemeler bakımından kanunkoyucu Anayasanın temel ilkelerine ve ceza hukukunun ana kurallarına bağlı kalmak durumundadır.

Ayrıca, 6545 sayılı Kanunun 69. maddesi ile 5237 sayılı Kanunun 277. maddesinin birinci fıkrasında bu bapta dava konusu yapılan ibârelerin madde metninden çıkarılmasına ilişkin mezkûr düzenleme ile ulaşılmak istenen amaç (yargı görevi yapanı, bilirkişiyi veya tanığı hukuka aykırı olarak etkilemeye teşebbüsün önlenmesi amacı) ile, başvuru önlem (yargı görevi yapanı, bilirkişiyi veya tanığı hukuka aykırı olarak etkilemeye teşebbüs edenleri cezalandırmak tedbiri) mukâyese edildiğinde (ya da 5237 sayılı Kanunun 277. maddesinin birinci fıkrası hükmünün, 6545 sayılı Kanunun 69. maddesi ile öngörülen değişiklikten önceki ve sonraki hâli kıyaslandığında), bu bapta dava konusu yapılan ibârelerin madde metninden

çkarılmasına ilişkin düzenleme ile yasakoyucunun bâriz biçimde, "yargı görevi yapanı, bilirkişiyi veya tanığı hukuka aykırı olarak etkilemeye teşebbüs" suçunun "şüphelisi"ni, "sanığı"na karşı -deyim yerinde ise- "kayırması" anlamına gelmektedir. Oysa, bir "hukuk devleti"nde, yasakoyucunun yeni bir suç tanımı getirirken ya da mevcut suçun unsurlarını değiştirirken "şüpheli"yi kayırması ve "şüpheli" ile "sanık" arasında ceza sorumluluğuna ilişkin dengeyi "sanık" aleyhine bozucu mâhiyette hükümler ihdâs etmesi, kabûl edilemez.

Nihayet (yine, yukarıda, dava dilekçemizin (3) numaralı bölümünde de açıkladığımız üzere), "hukuk devleti" olmanın gereklerinden biri de, ceza mevzuâtımızda tanımlanan suçlarla "etkin" biçimde mücâdele edilerek, toplum barışını sağlamak ve suç işlenmesini önlemektir. Oysa, 6545 sayılı Kanunun 69. maddesi ile 5237 sayılı Kanunun 277. maddesinin birinci fıkrasında bu bapta dava konusu yapılan ibârelerin madde metninden çıkarılmasına ilişkin mezkûr düzenleme ile "yargı görevi yapanı, bilirkişiyi veya tanığı hukuka aykırı olarak etkilemeye teşebbüs" suçu ile -soruşturma evresi de dâhil- etkin biçimde mücâdele edilerek, toplum barışının sağlanması ve mezkûr suçun işlenmesinin önlenmesine ilişkin bu gerekliliği ortadan kaldıracak mâhiyettedir. Bu itibarla, 6545 sayılı Kanunun 69. maddesi ile 5237 sayılı Kanunun 277. maddesinin birinci fıkrasında bu bapta dava konusu yapılan ibârelerin madde metninden çıkarılmasına ilişkin mezkûr düzenleme, ceza hukukunun temel kurallarına ve Anayasanın 2. maddesinde belirtilen "hukuk devleti" ilkesine açıkça aykırıdır.

Açıklanmaya çalışılan nedenlerle, 6545 sayılı Kanunun 69. maddesi ile 5237 sayılı Kanunun 277. maddesinin birinci fıkrasında bu bapta dava konusu yapılan ibârelerin madde metninden çıkarılmasına ilişkin, 6545 sayılı Kanunun 69. maddesinde geçen, ". fıkrasında yer alan "veya yapılmakta olan bir soruşturmada," ve "şüpheli veya" ibareleri madde metninden çıkarılmış ve ." ibâresi, Anayasanın 2. maddesine aykırıdır. İptali gerekir.

7-) 18.06.2014 tarihli ve 6545 sayılı "Türk Ceza Kanunu ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun"un 71. maddesinin birinci fıkrasını oluşturan:

"5271 sayılı Kanunun 173 üncü maddesinin birinci fıkrasında yer alan "ağır ceza mahkemesine en yakın ağır ceza mahkemesine" ibaresi "ağır ceza mahkemesinin bulunduğu yerdeki sulh ceza hâkimliğine" şeklinde; üçüncü fıkrası aşağıdaki şekilde; dördüncü fıkrasında yer alan "Mahkeme" ibaresi "Sulh ceza hâkimliği" şeklinde ve altıncı fıkrasında yer alan "ağır ceza mahkemesinin" ibaresi "sulh ceza hâkimliğinin" şeklinde değiştirilmiştir."

Söz grubunun (tümcesinin) Anayasaya aykırılığı nedeniyle iptal gerekçesi:

Bu düzenleme ile, 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanununun Kanunun 173. maddesinin birinci fıkrasında yer alan "ağır ceza mahkemesine en yakın ağır ceza mahkemesine" ibaresi "ağır ceza mahkemesinin bulunduğu yerdeki sulh ceza hâkimliğine" şeklinde; üçüncü fıkrası tamamen; dördüncü fıkrasında yer alan "Mahkeme" ibaresi "Sulh ceza hâkimliği" şeklinde ve altıncı fıkrasında yer alan "ağır ceza mahkemesinin" ibaresi "sulh ceza hâkimliğinin" şeklinde değiştirilmiştir.

Buna göre, 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanununun "Cumhuriyet savcısının kararına itiraz" kenar başlıklı 173. maddesi;

"Madde 173- (1) Suçtan zarar gören, kovuşturmayaya yer olmadığına dair kararın kendisine tebliğ edildiği tarihten itibaren onbeş gün içinde, bu kararı veren Cumhuriyet

savcısının yargı çevresinde görev yaptığı ağır ceza mahkemesine en yakın ağır ceza mahkemesine itiraz edebilir.

(2) İtiraz dilekçesinde, kamu davasının açılmasını gerektirebilecek olaylar ve deliller belirtilir.

(3) Mahkeme, kararını vermek için soruşturmanın genişletilmesine gerek görür ise bu hususu açıkça belirtmek suretiyle, o yer sulh ceza hâkimini görevlendirebilir; kamu davasının açılması için yeterli nedenler bulunmazsa, istemi gerekçeli olarak reddeder; itiraz edeni giderlere mahkûm eder ve dosyayı Cumhuriyet savcısına gönderir. Cumhuriyet savcısı, kararı itiraz edene ve şüpheliye bildirir.

(4) Mahkeme istemi yerinde bulursa, Cumhuriyet savcısı iddianame düzenleyerek mahkemeye verir.

(5) Cumhuriyet savcısının kamu davasının açılmaması hususunda takdir yetkisini kullandığı hâllerde bu madde hükmü uygulanmaz.

(6) İtirazın reddedilmesi halinde; Cumhuriyet savcısının, yeni delil varlığı nedeniyle kamu davasını açabilmesi, önceden verilen dilekçe hakkında karar vermiş olan ağır ceza mahkemesinin bu hususta karar vermesine bağlıdır.

Biçiminde iken,

6545 sayılı Kanunun 71. maddesiyle;

"Madde 173- (1) Suçtan zarar gören, kovuşturmaya yer olmadığına dair kararın kendisine tebliğ edildiği tarihten itibaren onbeş gün içinde, bu kararı veren Cumhuriyet savcısının yargı çevresinde görev yaptığı ağır ceza mahkemesinin bulunduğu yerdeki sulh ceza hâkimliğine itiraz edebilir.

(2) İtiraz dilekçesinde, kamu davasının açılmasını gerektirebilecek olaylar ve deliller belirtilir.

(3) Sulh ceza hâkimliği, kararını vermek için soruşturmanın genişletilmesine gerek görür ise bu hususu açıkça belirtmek suretiyle, o yer Cumhuriyet başsavcılığından talepte bulunabilir; kamu davasının açılması için yeterli nedenler bulunmazsa, istemi gerekçeli olarak reddeder; itiraz edeni giderlere mahkûm eder ve dosyayı Cumhuriyet savcısına gönderir. Cumhuriyet savcısı, kararı itiraz edene ve şüpheliye bildirir.

(4) Sulh ceza hâkimliği istemi yerinde bulursa, Cumhuriyet savcısı iddianame düzenleyerek mahkemeye verir.

(5) Cumhuriyet savcısının kamu davasının açılmaması hususunda takdir yetkisini kullandığı hâllerde bu madde hükmü uygulanmaz.

(6) İtirazın reddedilmesi halinde; Cumhuriyet savcısının, yeni delil varlığı nedeniyle kamu davasını açabilmesi, önceden verilen dilekçe hakkında karar vermiş olan sulh ceza hâkimliğinin bu hususta karar vermesine bağlıdır.

Şekline dönüşmekte ve böylece;

Cumhuriyet savcısının 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanununun 172. maddesinin birinci fıkrası hükmünce verdiği "Kovuşturmaya yer olmadığına dair karar"a karşı itiraz mercii; önceki düzenleme ile "bu kararı veren Cumhuriyet savcısının yargı çevresinde görev yaptığı ağır ceza mahkemesine en yakın ağır ceza mahkemesi" iken; 6545 sayılı Kanunun 71. maddesinin birinci fıkrası hükmü ile, "bu kararı veren Cumhuriyet savcısının yargı çevresinde görev yaptığı ağır ceza mahkemesinin bulunduğu yerdeki sulh ceza hâkimliği" olarak değiştirilmekte ve Kural, "Kovuşturmaya yer olmadığına dair karar"ın itiraz merciinin -artık, "ağır ceza mahkemesi" yerine- "sulh ceza hâkimliği" olduğu vurgulanmak suretiyle yeniden kodifiye edilmektedir (Bu meyânda, yukarıda, 6545 sayılı Kanunun 71. maddesi ile 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanununun 173. maddesinin birinci, üçüncü, dördüncü ve altıncı fıkralarında madde metninden çıkarılan ve değiştirilen dava konusu tümce ve ibâreler, tarafımızdan "koyu" ve "italik" yazılmıştır. Aşağıda [yâni, bu bapta], Anayasaya aykırılıkları nedeniyle serdettiğimiz bütün iptal gerekçeleri, esâsen, 6545 sayılı Kanunun 71. maddesiyle 5271 sayılı Kanunun 173. maddesinde yapılan değişikliklerin tamamına şâmindir).

Yüksek mâlûmları olduğu üzere (yukarıda, dava dilekçemizin [4] numaralı bölümünde de açıklandığı veçhile), ceza muhâkemesi faaliyeti iki evreden oluşmaktadır. Bunlar, soruşturma ve kovuşturma evreleridir. 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanununun 2. maddesinin birinci fıkrasının (e) bendine göre "Soruşturma: Kanuna göre yetkili mercilerce suç şüphesinin öğrenilmesinden iddianamenin kabulüne kadar geçen evreyi"; aynı fıkranın (f) bendine göre de "Kovuşturma: İddianamenin kabulüyle başlayıp, hükmün kesinleşmesine kadar geçen evreyi" ifade etmektedir.

5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanununun 172. maddesinin birinci fıkrası hükmünce, "Cumhuriyet savcısı, soruşturma evresi sonunda, kamu davasının açılması için yeterli şüphe oluşturacak delil elde edilememesi veya kovuşturma olanağının bulunmaması hâllerinde kovuşturmaya yer olmadığına karar verir." Başka bir deyişle, Cumhuriyet savcısı, soruşturma evresi ile ilgili araştırmaları, öncelikle elde edilen delilleri değerlendirdikten sonra, kamu davasının açılması için yeterli şüphe oluşturacak delil elde edilmediği kanaatine varırsa, kovuşturmaya yer olmadığına, kısacası, kovuşturmamaya karar verir (Toroslu-Feyzioğlu, a.g.e., sh.264). Anılan Kanunun 173. maddesinde ise, "kovuşturmaya yer olmadığına dair karar"a karşı, suçtan zarar görenin itiraz şekli, süresi, yöntemi, itiraz mercii ve itiraz merciinin itirazı inceleme ve karar verme usûlü hükme bağlanmıştır.

Cumhuriyet savcısının kovuşturmaya yer olmadığına dair verdiği kararın (kovuşturmama kararının), her zaman gerçeği yansıttığı ve hukuka uygun olduğu söylenemez. Cumhuriyet savcısının bu kararı, en azından suçtan zarar gören kişiyi tatmin etmemiş olabilir. Bu nedenle, kovuşturmaya yer olmadığına dair kararının (kovuşturmama kararının) başka makamlar tarafından denetlenebilmesi imkânı kabûl edilmiştir (Toroslu-Feyzioğlu, a.g.e., sh.265).

Cumhuriyet savcısının verdiği kovuşturmaya yer olmadığına dair kararın yargısal açıdan denetim makamı, 5271 sayılı Kanunun 173. maddesinin 6545 sayılı Kanunun 71. maddesiyle yapılan değişiklikten önce, bu kararı veren Cumhuriyet savcısının yargı çevresinde görev yaptığı ağır ceza mahkemesine en yakın ağır ceza mahkemesi iken; anılan maddede 6545 sayılı Kanunun 71. maddesiyle yapılan değişiklikten sonra, kovuşturmaya yer olmadığına dair kararın yargısal açıdan denetleme makamı, bu kararı veren Cumhuriyet savcısının yargı çevresinde görev yaptığı ağır ceza mahkemesinin bulunduğu yerdeki sulh ceza hâkimliği

olmuştur. Cumhuriyet savcısının verdiği kovuşturmayaya yer olmadığına dair kararın (kovuşturmama kararının) hem denetim makamı ağır ceza mahkemesi iken sulh ceza hâkimliği olarak değişmiş hem de yer bakımından bu kararı veren Cumhuriyet savcısının yargı çevresinde görev yaptığı ağır ceza mahkemesine en yakın ağır ceza mahkemesi iken, 5271 sayılı Kanunun 173. maddesinin birinci fıkrasında 6545 sayılı Kanunun 71. maddesiyle yapılan değişiklikten sonra, bu kararı veren Cumhuriyet savcısının yargı çevresinde görev yaptığı ağır ceza mahkemesinin bulunduğu yerdeki sulh ceza hâkimliği olarak değiştirilmiştir. Kısacası, kovuşturmayaya yer olmadığına dair kararı (kovuşturmama kararını) yargısal açıdan denetleme makâmının hem adı hem de yeri değişmiştir (Sözgelimi, Ankara Cumhuriyet savcısı tarafından verilen kovuşturmayaya yer olmadığına dair kararın itiraz mercii [yargısal açıdan denetim makamı], Cumhuriyet savcısının yargı çevresinde görev yaptığı Ankara Ağır Ceza Mahkemesine en yakın ağır ceza mahkemesi olan Sincan Ağır Ceza Mahkemesi iken, şimdi, Cumhuriyet savcısının yargı çevresinde görev yaptığı Ankara Ağır Ceza Mahkemesinin bulunduğu yerdeki Ankara Sulh Ceza Hâkimliği olmuştur).

5271 sayılı Kanunun 173. maddesinin birinci fıkrasında 6545 sayılı Kanunun 71. maddesiyle yapılan değişikliğe göre, yukarıda da belirtildiği gibi, suçtan zarar gören, kovuşturmayaya yer olmadığına dair kararın kendisine tebliğ edildiği tarihten itibaren onbeş gün içinde, bu kararı veren Cumhuriyet savcısının yargı çevresinde görev yaptığı ağır ceza mahkemesinin bulunduğu yerdeki sulh ceza hâkimliğine itiraz edebilir. Her ne kadar, Kural bu başvuruyu "itiraz" olarak nitelendirmekte ise de, esâsen, bu bir "itiraz" değildir. Zirâ, itiraz, ancak yargılama makâmının kararına karşı başvurulabilen bir "kanun yolu"dur (Nurullah Kunter, Ceza Muhakemesi Hukuku, İstanbul, 1989, sh.800; Toroslu-Feyzioğlu, a.g.e., sh.266). Oysa, burada, Cumhuriyet savcısının verdiği idarî nitelikte olan, kesin hüküm hâlini almayan bir kararı (kovuşturmayaya yer olmadığına dair karar / kovuşturmama kararı) söz konusudur. Dolayısı ile, bu karara karşı (öncesinde en yakın ağır ceza mahkemesine yapılan, şimdi ise aynı yerdeki sulh ceza hâkimliğine yapılacak olan) başvuru, kamu davasının açılıp açılmaması konusundaki uyuşmazlığın çözümü için yargılama makamına yapılan başvuru niteliğinde olduğundan "tâlî bir ceza davası"dır ve buna "kovuşturma davası" adı da verilmektedir (Öztekin Tosun, Türk Suç Muhakemesi Hukuku Dersleri, c.II, İstanbul, 1976, sh.64; Kunter, a.g.e., sh.800-801; Toroslu-Feyzioğlu, a.g.e., sh.266).

Bu açıdan bakıldığında, kovuşturmayaya yer olmadığına dair karara / kovuşturmama kararına karşı suçtan zarar gören tarafından yapılacak olan başvuru, idarî nitelikteki bu kararın yargısal denetimini gerektirdiğine göre, Anayasamızın "Kanunî hâkim güvencesi" kenar başlıklı 37. maddesinde somutlaşan "tabî hâkim ilkesi" gereği, bu denetimin yargılama / muhâkeme görevi yapan makamlarca yapılmasında zorunluluk bulunmaktadır. Nitekim, 5271 sayılı Kanunun 173. maddesinde 6545 sayılı Kanunun 71. maddesiyle yapılan değişiklikten önce kovuşturmayaya yer olmadığına dair karara karşı itiraz mercii, başka bir deyişle "yargısal" denetim makâmı, "tabî hâkim ilkesi" gereği, bir yargılama makamına (ağır ceza mahkemesine) ait idi. Oysa, 5271 sayılı Kanunun 173. maddesinde 6545 sayılı Kanunun 71. maddesiyle yapılan dava konusu değişiklikten sonra, kovuşturmayaya yer olmadığına dair karara karşı itiraz mercii, başka bir deyişle "kovuşturma davası"na bakacak olan makam, bir yargılama makamından (ağır ceza mahkemesinden) alınmakta ve yargılama / muhâkeme yapma hakkına ve yetkisine sahip olmayan başka bir makâma (sulh ceza hâkimliğine) verilmektedir. İşte, yargılama yapma hakkına ve yetkisine sahip bir yargılama makâmı tarafından bakılması gereken bir davanın (somut olayda, "kovuşturma davası"nın) o makamdan (ağır ceza mahkemesinden) alınarak, yargılama yapabilme yetkisine sahip olmayan başka bir makâma (sulh ceza hâkimliğine) verilmesi, Anayasanın "Kanunî hâkim güvencesi" kenar başlıklı 37. maddesinde ifadesini bulan "tabî hâkim ilkesi"ne açıkça aykırıdır.

Zirâ, Anayasamız, "Tabî hâkim" ilkesini, "Kanunî hâkim güvencesi" başlıklı 37. maddesinde şu şekilde düzenlemektedir:

"Hiç kimse kanunen tabî olduğu mahkemeden başka bir merci önüne çıkarılamaz.

Bir kimseyi kanunen tabî olduğu mahkemeden başka bir merci önüne çıkarma sonucunu doğuran yargı yetkisine sahip olağanüstü merciler kurulamaz."

Anayasamızın bu âmir hükümlerine göre, somut olayda, Cumhuriyet savcısının verdiği kovuşturmayaya yer olmadığına dair karara karşı itiraz merciinin (daha doğru bir ifade ile, yargılama makamına başvurulmak suretiyle açılacak tâlî bir ceza davasının [kovuşturma davasının]), Kural'ın önceki düzenlemesinde olduğu gibi, "yargılama yapma yetkisine sahip olan" ağır ceza mahkemesinden alınarak, "yargılama yapma yetkisine sahip olmayan" (yâni, "dava"ya değil, "iş"e bakma yetkisine sahip olan) sulh ceza hâkimliğine verilmesi, Anayasanın 37. maddesinin birinci fıkrası hükmü hilâfına, "bir kimsenin (somut olayda, suçtan zarar görenin) kanunen tabî olduğu mahkemeden (ağır ceza mahkemesinden veya mahkeme sıfatını hâiz herhangi bir makamdan) başka bir merci (sulh ceza hâkimliği) önüne çıkarılması" anlamına gelmektedir. Diğer yandan, böylesi bir düzenleme, "bir kimseyi (somut olayda, suçtan zarar görenin) kanunen tabî olduğu mahkemeden (ağır ceza mahkemesinden veya mahkeme sıfatını hâiz herhangi bir makamdan) başka bir merci (sulh ceza hâkimliği) önüne çıkarma sonucunu doğuran yargı yetkisine sahip olağanüstü merciler (sulh ceza hâkimliği) kurulması" anlamını taşımaktadır. Her iki durumda da, böylesi bir düzenlemenin, Anayasanın 37. maddesinin birinci ve ikinci fıkraları hükümleri karşısında, himâye görebilmesi olanaksızdır.

Zirâ, -yüksek malûmları olduğu veçhile- 6545 sayılı Kanunun 48. maddesi ile değişik 5235 sayılı Adli Yargı İlk Derece Mahkemeleri ile Bölge Adliye Mahkemelerinin kuruluş, Görev ve Yetkileri Hakkında Kanunun "Sulh ceza hâkimliği" kenar başlıklı 10. maddesinin birinci fıkrası hükmünce, "Kanunların ayrıca görevli kıldığı hâller saklı kalmak üzere, yürütülen soruşturmalarda hâkim tarafından verilmesi gerekli kararları almak, işleri yapmak ve bunlara karşı yapılan itirazları incelemek amacıyla sulh ceza hâkimliği kurulmuştur." Yine, 6545 sayılı Kanunun 84. maddesi ile 5320 sayılı Ceza Muhakemesi Kanununun Yürürlük ve Uygulama Şekli Hakkında Kanuna eklenen Geçici Madde 6'nın birinci fıkrası hükmünce, bu maddenin yürürlüğe girdiği tarihte (yâni, 28.6.2014 tarihinde) sulh ceza mahkemeleri kaldırılmış ve aynı Geçici Maddenin üçüncü fıkrası mucibince de, bu maddenin yürürlüğe girdiği tarihte (yâni, 28.6.2014 tarihinde), sulh ceza mahkemelerinde görülmekte olan dava dosyalarının bir ay içinde yetkili asliye ceza mahkemelerine devredileceği kurala bağlanmıştır. Kezâ, 6545 sayılı Kanunun 83. maddesi ile 5320 sayılı Kanuna eklenen Ek Madde 1, aynen şu hükmü âmirdir:

"EK MADDE 1- (1) Kanunlarda sulh ceza mahkemesi veya sulh ceza hâkimine yapılan atıflardan,

a) İdari yaptırım kararlarına karşı yapılan başvurulara, yürütülen soruşturmalarda hâkim tarafından verilmesi gerekli karar ve işlemlere ve kanunlarda sulh ceza mahkemesince veya hâkimince verilmesi öngörülen karar veya işlemlere ilişkin olanlar sulh ceza hâkimine,

b) Yargılamaya ilişkin olanlar asliye ceza mahkemesine veya hâkimine,

yapılmış sayılır."

O halde (6545 sayılı Kanunun 48. maddesi ile değişik 5235 sayılı Kanunun 10. maddesinin birinci fıkrası, 6545 sayılı Kanunun 84. maddesi ile 5320 sayılı Kanuna eklenen Geçici Madde 6'nın birinci ve üçüncü fıkraları ve 6545 sayılı Kanunun 83. maddesi ile 5320 sayılı Kanuna eklenen Ek 1. madde hükümleri bir bütün (kül) hâlinde değerlendirildiğinde), sulh ceza hâkimliklerinin kuruluş amacı, yürütülen soruşturmalarda hâkim tarafından verilmesi gerekli kararları almak, işleri yapmak ve bunlara karşı yapılan itirazları incelemek; idarî yaptırım kararlarına karşı yapılan başvurulara, yürütülen soruşturmalarda hâkim tarafından verilmesi gerekli karar ve işlemlere ve kanunlarda sulh ceza mahkemesince veya hâkimince verilmesi öngörülen karar veya işlemlere bakmak olup, bunların içerisinde "yargılama yapma / muhâkeme etme" görevi ve yetkisi bulunmamaktadır. Nitekim, 6545 sayılı Kanunun 83. maddesi ile 5320 sayılı Kanuna eklenen Ek 1. maddenin birinci fıkrası uyarınca Kanunlarda sulh ceza mahkemesi veya sulh ceza hâkimine yapılan atıflardan, Yargılamaya ilişkin olanların asliye ceza mahkemesine veya hâkimine yapılmış sayılacağı hükmü, bu sonuca varılmasını kolaylaştırmaktadır. Başka bir ifade ile, kaldırılan sulh ceza mahkemelerinin "yargılamaya ilişkin" görev ve yetkileri, asliye ceza mahkemesine devredilmekte; "yargılamaya ilişkin olmayan" (dava-dışı) görev ve yetkileri (yâni, "iş"leri), yeni kurulan sulh ceza hâkimliği uhdesine bırakılmaktadır. Öyle ise, sulh ceza hâkimliğinin (sulh ceza mahkemesi, asliye ceza mahkemesi, ağır ceza mahkemesi gibi) "yargılama yapma" (davaya bakma) yetkisi bulunmamaktadır; yargılama yapma (davaya bakma) yetkisi olmayan bir makamın (sulh ceza hâkimliğinin) kovuşturmaya yer olmadığına dair karara karşı "itiraz" mercii olarak belirlenmesi, başka bir deyişle, talî bir ceza davası olan kovuşturmaya yer olmadığına dair karara itiraz davasına (kovuşturma davasına) bakma ve böylece "yargılama yapma" yetkisi tanınması (dava konusu olayda, suçtan zarar görenin "mahkeme" yerine "hâkim" karşısına çıkartılması ve bu cümleden olarak yine suçtan zarar göreni tabî olduğu "mahkeme" yerine "hâkim" önüne çıkarma sonucunu doğuran yargı yetkisine sahip "hâkimlik" mercii kurulması), Anayasanın 37. maddesi hükmü anlamında, "tabî hâkim ilkesi"nin ihlâlî anlamına gelmektedir.

Nitekim, 6545 sayılı Kanunun 71. maddesi ile yapılan dava konusu değişiklikten önce, 31.3.2011 tarihli ve 6217 sayılı "Yargı Hizmetlerinin Hızlandırılması Amacıyla Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun"un 22. maddesi ile 5271 sayılı Kanunun 173. maddesinin birinci fıkrasında yer alan "ağır ceza mahkemesi başkanına" ibaresi "ağır ceza mahkemesine", üçüncü ve dördüncü fıkralarında yer alan "Başkan" ibareleri "Mahkeme" ve altıncı fıkrasında yer alan "ağır ceza mahkemesi başkanının" ibaresi "ağır ceza mahkemesinin" şeklinde değiştirilmiş ve bu değişiklik 14.4.2011 tarihli ve 27905 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak, aynı tarihte yürürlüğe girmiştir. Yâni, 5271 sayılı Kanunun 173. maddesinin 6545 sayılı Kanunun 71. maddesiyle yapılan değişiklikten önceki hâli, Kural'ın ilk hâli değildir. 6217 sayılı Kanunun 22. maddesiyle yapılan değişiklikten önce 5271 sayılı Kanunun 173. maddesinin birinci fıkrası, "Suçtan zarar gören, kovuşturmaya yer olmadığına dair karara karşı, bu kararı veren Cumhuriyet savcısının yargı çevresinde görev yaptığı ağır ceza mahkemesine en yakın ağır ceza mahkemesi başkanına itiraz edebilir." şeklinde iken; 6217 sayılı Kanunun 22. maddesiyle yapılan ve 14.4.2011 tarihinde yürürlüğe giren değişiklikle, Kural, "Suçtan zarar gören, kovuşturmaya yer olmadığına dair kararın kendisine tebliğ edildiği tarihten itibaren onbeş gün içinde, bu kararı veren Cumhuriyet savcısının yargı çevresinde görev yaptığı ağır ceza mahkemesine en yakın ağır ceza mahkemesine itiraz edebilir." şeklini almıştır. Başka bir deyişle, kovuşturmaya yer olmadığına dair karara karşı itiraz mercii "hâkimlik" makâmı (ağır ceza mahkemesi başkanı) iken; 6217 sayılı Kanunla -isâbetli bir tasarrufla- "yargılama makâmı" (ağır ceza mahkemesi) olarak değiştirilmiştir. Şimdi ise, aynı Kural (5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanununun 173. maddesi), 6545 sayılı Kanunun 71. maddesi ile yapılan değişiklikle, kovuşturmaya yer olmadığına dair karara karşı itiraz mercii "yargılama makâmı"ndan (ağır ceza mahkemesinden) alınarak, tekrar "hâkimlik" makamına

(sulh ceza hâkimliğine) verilmekte ve böylece, 6217 sayılı Kanunla yapılan değişiklik öncesine dönülmektedir. 5271 sayılı Kanunun Cumhuriyet savcısının kararına itiraz kenar başlıklı 173. maddesinde, yaklaşık üç yıl sonra yapılan ve -deyim yerinde ise- eskiye dönüş niteliğindeki bu değişiklik, mânidardır ve kanaatimizce, bu değişikliğin asıl sebebi, ancak, "tabî hâkim ilkesi"nden uzaklaşılması biçiminde açıklanabilir.

Diğer yandan, dava konusu Kural'da, yargılama yapma (davaya bakma) yetkisi olmayan bir makama (sulh ceza hâkimliğine) kovuşturmaya yer olmadığına dair karara karşı "yargısal denetim yapma" yetkisi verilmesi, başka bir deyişle, "yargılama yetkisi olmayan bir merciye (sulh ceza hâkimliğine), talî bir ceza davası olan kovuşturmaya yer olmadığına dair karara itiraz davasına (kovuşturma davasına) bakma" ve dolayısı ile, "yargılama yapma" yetkisi tanınması (yukarıda açıklanmaya çalışıldığı üzere), Anayasanın 37. maddesi hükmü anlamında "Tabî (Kanunî, Olağan) Hâkim İlkesi"nin ihlâli anlamına geldiğinden, böylesi bir düzenleme, "hukuk devleti" ilkesi ile bağdaşmaz. Başka bir deyişle, yasakoyucunun, ceza muhâkemesi kapsamında yasal düzenlemeler yaparken "Tabî (Kanunî, Olağan) Hâkim İlkesi"ne riâyet etmesi, "hukuk devleti" ilkesinin bir gereğidir. Zirâ, Anayasanın 2. maddesinde; "Türkiye Cumhuriyeti, toplumun huzuru, millî dayanışma ve adalet anlayışı içinde, insan haklarına saygılı, Atatürk milliyetçiliğine bağlı, başlangıçta belirtilen temel ilkelere dayanan, demokratik, lâik ve sosyal bir hukuk Devletidir." denilmiştir. Anayasa Mahkemesi'nin pek çok Kararında isabetle vurgulandığı gibi, "Anayasanın 2. maddesinde belirtilen hukuk devleti eylem ve işlemleri hukuka uygun, insan haklarına saygılı, bu hak ve özgürlükleri koruyup güçlendiren, her alanda adaletli bir hukuk düzeni kurup bunu geliştirerek sürdüren, Anayasaya aykırı durum ve tutumlardan kaçınan, Anayasa ve hukukun üstün kurallarıyla kendini bağlı sayan, yargı denetimine açık olan devlettir." (Anayasa Mahkemesi'nin 26.12.2013 gün ve 2013/54 Esas, 2013/161 Karar sayılı Kararı). Bu bağlamda (yukarıda, dava dilekçemizin [IV]. Bölümünün [3]. ve [4]. maddelerinde dava konusu yaptığımız ibârelerin Anayasaya aykırılıkları nedeniyle iptal gerekçesi bölümlerinde de açıklamaya çalıştığımız veçhile), hukuk devletinde, ceza hukukuna ilişkin düzenlemeler bakımından yasakoyucu, Anayasanın temel ilkelerine ve ceza hukukunun ana kurallarına bağlı kalmak durumundadır.

Nihayet (yine, yukarıda, dava dilekçemizin [IV]. Bölümünün [3]. ve [4]. maddelerinde dava konusu yaptığımız ibârelerin Anayasaya aykırılıkları nedeniyle iptal gerekçesi bölümlerinde de açıklamaya çalıştığımız üzere), "hukuk devleti" olmanın gereklerinden biri de, ceza mevzuâtımızda tanımlanan suçlarla "etkin" biçimde mücâdele edilerek, toplum barışını sağlamak ve suç işlenmesini önlemektir. Bu lâzimenin gereklerinden biri de, şüphesiz, yargılama hukuku alanında yapılacak yasal düzenlemeler sırasında "tabî hâkim ilkesi"nin gözetilmesidir. Oysa, 6545 sayılı Kanunun 71. maddesi ile 5271 sayılı Kanunun 173. maddesinde, bu bapta dava konusu yapılan düzenleme ile, suçtan zarar görenin, Cumhuriyet savcısının verdiği kovuşturmaya yer olmadığına dair karara (kovuşturmama kararına) karşı "mahkeme" yerine "hâkim" karşısına çıkartılması ve buna koşut biçimde, yine suçtan zarar göreni, kovuşturmaya yer olmadığına dair karara (kovuşturmama kararına) tabî olduğu "mahkeme" yerine "hâkim" önüne çıkarma sonucunu doğuran yargı yetkisine sahip "hâkimlik" mercii kurulması, suç teşkil eden fiillerle, -"tabî hâkim ilkesi" çerçevesinde- "etkin" biçimde mücâdele edilerek, toplum barışının sağlanmasına ve suç işlenmesinin önlemesine ilişkin bu gerekliliği ortadan kaldıracak ve bilhassâ, "tabî hâkim ilkesi"ni bertaraf edecek mâhiyettedir. Bu itibarla, 6545 sayılı Kanunun 71. maddesi ile değişik 5271 sayılı Kanunun 173. maddesinde, bu bapta dava konusu yapılan mezkûr düzenleme, aynı zamanda, demokratik toplum düzeninin gereklerine, ceza hukukunun temel kurallarına ve Anayasanın 2. maddesinde belirtilen "hukuk devleti" ilkesine açıkça aykırıdır.

6545 sayılı Kanunun 71. maddesiyle değişik 5271 sayılı Kanunun 173. maddesinin birinci fıkrasında yer alan "ağır ceza mahkemesine en yakın ağır ceza mahkemesine" ibâresinin "ağır ceza mahkemesinin bulunduğu yerdeki sulh ceza hâkimliğine" şeklinde değiştirilmesinin Anayasaya aykırılığı nedeniyle iptal gerekçesine gelince:

Az yukarıda da açıklanmaya çalışıldığı gibi, Cumhuriyet savcısının verdiği kovuşturmaya yer olmadığına dair kararın yargısal açıdan denetim makamı, 5271 sayılı Kanunun 173. maddesinin 6545 sayılı Kanunun 71. maddesiyle yapılan değişiklikten önce, bu kararı veren Cumhuriyet savcısının yargı çevresinde görev yaptığı ağır ceza mahkemesine en yakın ağır ceza mahkemesi iken; anılan maddede 6545 sayılı Kanunun 71. maddesiyle yapılan dava konusu düzenleme ile, kovuşturmaya yer olmadığına dair kararın yargısal açıdan denetleme makamı, bu kararı veren Cumhuriyet savcısının yargı çevresinde görev yaptığı ağır ceza mahkemesinin bulunduğu yerdeki sulh ceza hâkimliği olarak değiştirilmektedir. Başka bir deyişle, kovuşturmaya yer olmadığına dair karar veren Cumhuriyet savcısı ile, bu kararı itiraz mercii olarak inceleyecek olan hâkim (sulh ceza hâkimi), bundan böyle, aynı yargı çevresinde (daha açık bir söyleyişle, muhtemelen aynı adliyede) görev yapıyor olacaktır.

Şüphesiz, kovuşturmaya yer olmadığına dair karar veren Cumhuriyet savcısı ile olası bir itiraz üzerine bu kararı inceleyecek olan hâkimin (sulh ceza hâkiminin) aynı yerde, özellikle aynı adliye binâsında, -deyim yerinde ise- "aynı çatı altında" görev yapıyor olmalarının, itiraz mercii'nin (yargısal denetim makamının) her türlü etkiden uzak, sağlıklı ve tarafsız inceleme yapabilmesi bakımından birtakım sakıncaları vardır. Sözgelimi, aynı yargı çevresinde görev yapan hâkim ve savcıların birbirleriyle tanışmaları, zamanla birbirlerini tanımaları, gerek adliye içinde ve gerekse adliye dışında aynı ortam ve mekânlarda daha sık birlikte olmaları ve bütün bunların sonucunda, aralarında daha yakın ve daha samîmi bir mesâi arkadaşılığının oluşması kaçınılmazdır. Zirâ, aynı yargı çevresinde görev yapan hâkim ve savcıların -araya herhangi bir vasıta koymaksızın- yüzyüze iletişimleri daha rahat ve daha kolaydır. Hâl böyle olunca, aynı yargı çevresindeki hâkim ve savcıların söz, fikir ve davranışlarıyla birbirlerinin düşünce ve kanaatlerini doğrudan etkileyerek, verecekleri kararlara tesir edebilmeleri ihtimâli, farklı yargı çevrelerinde görev yapan hâkim ve savcılara göre, daha yüksektir. Örneğin, Cumhuriyet savcısı, verdiği olası bir kovuşturmaya yer olmadığına dair kararın isâbetli olduğu ve bu karara yönelik bir itirazın reddi gerektiği yolundaki düşüncesini, aynı yerde görev yaptığı bir meslektaşına (bu meyânda, kararı inceleyecek olan hâkime) daha kolay ve daha rahat bir biçimde aktarabilir. Bütün bu olasılıklar, ceza yargılamasının temel hedefi olan maddî gerçeğe ulaşma amacı önünde birer handikaptır ve suçtan zarar görenin hak ve menfaatlerinin gözetilmesinin, varsa, mağdûriyetin giderilmesinin ve dolayısı ile, suç ve suçlunun ortaya çıkartılmasının önünde birer engeldir.

İşte, bütün bu sakıncaları giderme yollarından biri ve belki de en önemlisi, kovuşturmaya yer olmadığına dair karar veren Cumhuriyet savcısı ile bu karara vâki itirazı inceleyecek olan mahkemenin (dava konusu düzenlemeye göre, sulh ceza hâkiminin) farklı yerlerde görev yapıyor olmalarıdır. Adâlet mekanizmasının her türlü etkiden uzak, sağlıklı ve bihakkin çalışabilmesini sağlama yollarından biri de budur. Kovuşturmaya yer olmadığına dair kararı veren Cumhuriyet savcısı ile bu kararı inceleyecek olan denetim makamının (dava konusu düzenlemeye göre, "sulh ceza hâkimi"(nin) farklı yargı çevrelerinde (daha açık bir ifade ile, farklı "adliye"lerde) görev yapıyor olmaları, bu sakıncaları önlemenin ve dava konusu düzenlemenin getirdiği uygulamalar sonucunda kamuoyunda belirebilecek olan "şüphelilerin korunduğu"na dair -olası- olumsuz izlenimleri bertaraf edebilmenin yöntemlerinden biridir (Nitekim [6545 sayılı Kanunun 71. maddesiyle 5271 sayılı Kanunun 173. maddesinde yapılan değişiklikten önce], yasakoyucu, bu önemli ayrıntıyı [daha doğru bir anlatımla, "sakınca"yı]

göz önünde bulundurmuş ve kovuşturmaya yer olmadığına dair karara karşı, "bu kararı veren Cumhuriyet savcısının yargı çevresinde görev yaptığı ağır ceza mahkemesine -aynı yerde değil- en yakın ağır ceza mahkemesine itiraz etmesi gerektiği" prensibini benimsenmiş idi).

Kovuşturmaya yer olmadığına dair kararı veren "Karar" mercii (Cumhuriyet savcısı) ile bu kararı inceleyecek olan "itiraz" merciinin (dava konusu düzenlemeye göre, sulh ceza hâkiminin) farklı yargı çevrelerinde görev yapmaları, kanaatimizce, "tabî hâkim ilkesi" yönünden de bir zorunluluktur. Zirâ, Anayasamızın 37. maddesinin birinci fıkrasında, "Hiç kimse kanunen tabî olduğu mahkemeden başka bir merci önüne çıkarılamaz." denilmiş; ikinci fıkrasında da, "Bir kimseyi kanunen tabî olduğu mahkemeden başka bir merci önüne çıkarma sonucunu doğuran yargı yetkisine sahip olağanüstü merciler kurulamaz." hükmü getirilmiştir. Anayasamız, 37. maddesinin birinci fıkrası ile, kişilerin kanunen tabî olduğu mahkemeden başka bir mercii önüne çıkarılmasını ve ikinci fıkrasında da kişilerin kanunen tabî olduğu mahkemeden başka bir merci önüne çıkarma sonucunu doğuran yargı yetkisine sahip olağanüstü merciler kurulmasını yasakladığına göre, bu yasağın kapsamına mahkemenin "niteliği" kadar, "yer bakımından yetkili olduğu yargı çevresi"nin de girdiği kabûl edilmelidir. Nasıl ki, "tabî hâkim ilkesi" gereği, kovuşturmaya yer olmadığına dair karara karşı yargısal denetim makâmının (az yukarıda açıklamaya çalıştığımız üzere) "hâkim"lik değil, "mahkeme" olması gerekiyor ise, bu mahkemenin de kovuşturmaya yer olmadığına dair karar veren Cumhuriyet savcısı ile aynı yargı çevresinde olmaması gerektiği vâkıâsını "tabî hâkim ilkesi"nin doğal bir uzantısı olarak telâkkî etmek gerekir.

Diğer yandan, her kararda olduğu gibi, kovuşturmaya yer olmadığına dair karara karşı itiraz üzerine yargısal denetim makamı tarafından sağlıklı bir inceleme yapılması ve her türlü etkiden uzak, âdil, tarafsız ve objektif kararlar verilebilmesi "hukuk devleti" ilkesinin de bir gereğidir. Aynı yerde görev yapan hâkim ve savcıların (yargı mensuplarının), farklı yerlerde görev yapan hâkim ve savcılara göre, birbirleri ile yüzyüze, aracısız ve doğrudan iletişim kurabilme olanakları nedeniyle, meslekî açıdan karşılıklı olarak birbirlerinin görüş ve düşüncelerinden etkilenmeleri ihtimâl dâhilindedir. Bu durum, kovuşturmaya yer olmadığına karar veren Cumhuriyet savcısı ile, bu karara karşı, aynı yargı çevresinde görev yapan ve olası bir itirazı değerlendirecek (kovuşturma davasına bakacak) olan mercii (dava konusu düzenlemeye göre, sulh ceza hâkimi) yönünden de söz konusudur. Böylesi bir ihtimâlin varlığı dahî, ceza muhâkemesi hukukunun temel kuralları, demokratik toplum düzeninin gerekleri ve "hukuk devleti" ilkesi ile bağdaşmaz. Anayasamızın "Cumhuriyetin nitelikleri" kenar başlıklı 2. maddesi hükmünde ifadesini bulan "hukuk devleti" ilkesi, hâkimlerin ya da mahkemelerin hiç bir etki altında kalmaksızın, hukuka uygun, sağlıklı ve isâbetli kararlar vermesini gerektirir. Bu itibarla, 6545 sayılı Kanunun 71. maddesi ile 5271 sayılı Kanunun 173. maddesinde yapılan değişiklikten önceki Kural (yâni, kovuşturmaya yer olmadığına dair kararı veren Cumhuriyet savcısının yargı çevresinde görev yaptığı ağır ceza mahkemesine -aynı yerde değil- en yakın ağır ceza mahkemesine itiraz edebilme Kuralı), "hukuk devleti" ilkesine daha uygun bir düzenleme olup, bu Kural'ın aksi yönde düzenleme içeren, yâni, suçtan zarar görenin, kovuşturmaya yer olmadığına dair karar veren Cumhuriyet savcısının yargı çevresinde görev yaptığı ağır ceza mahkemesinin bulunduğu yerdeki sulh ceza hâkimliğine itiraz edebilmesini öngören dava konusu Kural, Anayasanın "hukuk devleti" ilkesini benimseyen 2. maddesi hükmüne de aykırıdır.

Her ne kadar, az yukarıda da belirttiğimiz gibi, dava dilekçemizin bu bölümünde Anayasaya aykırılığı nedeniyle serdettiğimiz bütün iptal gerekçeleri, 6545 sayılı Kanunun 71. maddesi ile 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanununun 173. maddesinin birinci, üçüncü, dördüncü ve altıncı fıkralarında öngörülen bütün değişikliklere şâmil ise de, bu bapta, 6545

sayılı Kanunun 71. maddesinin birinci fıkrasında yer alan ve 5271 sayılı Kanunun 173. maddesinin üçüncü, dördüncü ve altıncı fıkralarını değiştiren ibârenin (yâni, 6545 sayılı Kanunun 71. maddesinin birinci fıkrasında geçen ". üçüncü fıkrası aşağıdaki şekilde; dördüncü fıkrasında yer alan "Mahkeme" ibaresi "Sulh ceza hâkimliği" şeklinde ve altıncı fıkrasında yer alan "ağır ceza mahkemesinin" ibaresi "sulh ceza hâkimliğinin" şeklinde ." değiştirilmesine ilişkin düzenlemenin) Anayasaya aykırılığı nedeniyle iptal gerekçeleri üzerinde durmak istiyoruz.

Bu düzenlemeler ile, 5271 sayılı Kanunun 173. maddesinin üçüncü fıkrasında yapılan değişiklikle, sulh ceza hâkimliğinin (kovuşturmaya yer olmadığına dair karara vâki itiraz hakkındaki) kararını vermek için soruşturmanın genişletilmesine gerek görür ise bu hususu açıkça belirtmek suretiyle, o yer Cumhuriyet başsavcılığından talepte bulunabileceği; kamu davasının açılması için yeterli nedenler bulunmazsa, istemi gerekçeli olarak reddedeceği; itiraz edeni giderlere mahkûm edeceği ve dosyayı Cumhuriyet savcısına göndereceği ve Cumhuriyet savcısının, kararı itiraz edene ve şüpheliye bildireceği; dördüncü fıkrasında yapılan değişiklikle, sulh ceza hâkimliğinin istemi yerinde bulması hâlinde, Cumhuriyet savcısının iddianame düzenleyerek mahkemeye vereceği; altıncı fıkrasında yapılan değişiklik ile de, kovuşturmaya yer olmadığına dair karara karşı yapılan itirazın reddedilmesi halinde; Cumhuriyet savcısının, yeni delil varlığı nedeniyle kamu davasını açabilmesinin, önceden verilen dilekçe hakkında karar vermiş olan sulh ceza hâkimliğinin, bu hususta karar vermesine bağlı olduğu hükme bağlanmaktadır.

Şüphesiz, anılan Kural'da yer alan "5271 sayılı Kanunun 173 üncü maddesinin (.) üçüncü fıkrası aşağıdaki şekilde; dördüncü fıkrasında yer alan "Mahkeme" ibaresi "Sulh ceza hâkimliği" şeklinde ve altıncı fıkrasında yer alan "ağır ceza mahkemesinin" ibaresi "sulh ceza hâkimliğinin" şeklinde değiştirilmiştir." sözcük grubunun (ibâresinin), tümcenin diğer sözcük öbeğini teşkil eden "5271 sayılı Kanunun 173 üncü maddesinin birinci fıkrasında yer alan "ağır ceza mahkemesine en yakın ağır ceza mahkemesine" ibaresi "ağır ceza mahkemesinin bulunduğu yerdeki sulh ceza hâkimliğine" şeklinde (.) değiştirilmiştir." sözcük grubundan (ibâresinden) ayrı düşünülebilmesi mümkün değildir. Bu itibarla, 6545 sayılı Kanunun 71. maddesinin birinci fıkrası ile 5271 sayılı Kanunun 173. maddesinde öngörülen dava konusu düzenlemeler hakkında, dava dilekçemizin işbu (IV). Bölümünün (5) numaralı başlığı altında ileri sürdüğümüz Anayasaya aykırılığı nedeniyle iptal gerekçeleri, 5271 sayılı Kanunun 173. maddesinde 6545 sayılı Kanunun 71. maddesiyle yapılan bütün değişiklikler için geçerli olup, dava konusu tümcenin "5271 sayılı Kanunun 173 üncü maddesinin (.) üçüncü fıkrası aşağıdaki şekilde; (yâni, "Sulh ceza hâkimliği, kararını vermek için soruşturmanın genişletilmesine gerek görür ise bu hususu açıkça belirtmek suretiyle, o yer Cumhuriyet başsavcılığından talepte bulunabilir; kamu davasının açılması için yeterli nedenler bulunmazsa, istemi gerekçeli olarak reddeder; itiraz edeni giderlere mahkûm eder ve dosyayı Cumhuriyet savcısına gönderir. Cumhuriyet savcısı, kararı itiraz edene ve şüpheliye bildirir." şeklinde), dördüncü fıkrasında yer alan "Mahkeme" ibaresi "Sulh ceza hâkimliği" şeklinde ve altıncı fıkrasında yer alan "ağır ceza mahkemesinin" ibaresi "sulh ceza hâkimliğinin" şeklinde değiştirilmiştir." sözcük grubuna da (ibâresine de) sirâyet etmekte ve anılan bu düzenlemelerin de (5271 sayılı Kanunun 173. maddesinin üçüncü, dördüncü ve altıncı fıkralarında 6545 sayılı Kanunun 71. maddesiyle yapılan değişikliklerin de) -kaçınılmaz bir biçimde- sakatlanması ve -yine, dava dilekçemizin işbu (IV). Bölümünün (5) numaralı başlığı altında ileri sürdüğümüz bütün iptal gerekçelerine binâen- Anayasanın 2. ve 37. maddelerine aykırılığı sonucunu doğurmaktadır.

Bu cümleden olarak, 6545 sayılı Kanunun 71. maddesi ile 5271 sayılı Kanunun 173. maddesinde öngörülen dava konusu düzenlemeler (Kovuşturmaya yer olmadığına dair karara

karşı itiraz merciinin, bu kararı veren Cumhuriyet savcısının yargı çevresinde görev yaptığı "ağır ceza mahkemesine en yakın ağır ceza mahkemesi"nden alınıp, "ağır ceza mahkemesinin bulunduğu yerdeki sulh ceza hâkimliği"ne verilmesi ile ilgili düzenlemeler) hakkında, yukarıda, -dava dilekçemizin (IV-5). bölümlerinde- ileri sürdüğümüz bütün Anayasaya aykırılıkları nedeniyle iptal gerekçeleri, dava konusu tümcenin "5271 sayılı Kanunun 173 üncü maddesinin (.) üçüncü fıkrası aşağıdaki şekilde; (yâni, "Sulh ceza hâkimliği, kararını vermek için soruşturmanın genişletilmesine gerek görür ise bu hususu açıkça belirtmek suretiyle, o yer Cumhuriyet başsavcılığından talepte bulunabilir; kamu davasının açılması için yeterli nedenler bulunmazsa, istemi gerekçeli olarak reddeder; itiraz edeni giderlere mahkûm eder ve dosyayı Cumhuriyet savcısına gönderir. Cumhuriyet savcısı, kararı itiraz edene ve şüpheliye bildirir." şeklinde), dördüncü fıkrasında yer alan "Mahkeme" ibaresi "Sulh ceza hâkimliği" şeklinde ve altıncı fıkrasında yer alan "ağır ceza mahkemesinin" ibaresi "sulh ceza hâkimliğinin" şeklinde değiştirilmiştir." sözcük grubu (ibâresi) için de geçerlidir. Yüksek Mahkemenizin gereksiz yere zamanını almamak ve lüzûmsuz tekrarlara yol açmamak adına, 6545 sayılı Kanunun 71. maddesi ile 5271 sayılı Kanunun 173. maddesinde öngörülen dava konusu düzenlemeler hakkında, yukarıda, -dava dilekçemizin işbu (IV-5). bölümlerinde- ileri sürdüğümüz bütün Anayasaya aykırılık gerekçelerini, 6545 sayılı Kanunun 71. maddesi ile 5271 sayılı Kanunun 173. maddesinin üçüncü, dördüncü ve altıncı fıkralarında öngörülen tüm değişiklikler için de aynen tekrar ettiğimizi beyan etmekle yetiniyoruz.

Zirâ, 6545 sayılı Kanunun 71. maddesi ile 5271 sayılı Kanunun 173. maddesinin birinci, üçüncü, dördüncü ve altıncı fıkralarında öngörülen dava konusu düzenlemeler arasında -âdetâ- "organik" bir bağ mevcuttur; 6545 sayılı Kanunun 71. maddesi ile 5271 sayılı Kanunun 173. maddesinin birinci fıkrasında yer alan "ağır ceza mahkemesine en yakın ağır ceza mahkemesine" ibâresinin "ağır ceza mahkemesinin bulunduğu yerdeki sulh ceza hâkimliğine" şeklinde değiştirilmesini öngören düzenleme (yâni, kovuşturmaya yer olmadığına dair karara karşı itiraz merciinin, bu kararı veren Cumhuriyet savcısının yargı çevresinde görev yaptığı "ağır ceza mahkemesine en yakın ağır ceza mahkemesi"nden alınıp, "ağır ceza mahkemesinin bulunduğu yerdeki sulh ceza hâkimliği"ne verilmesi ile ilgili düzenleme) olmaksızın, dava konusu tümcenin "5271 sayılı Kanunun 173 üncü maddesinin (.) üçüncü fıkrası aşağıdaki şekilde; (yâni, "Sulh ceza hâkimliği, kararını vermek için soruşturmanın genişletilmesine gerek görür ise bu hususu açıkça belirtmek suretiyle, o yer Cumhuriyet başsavcılığından talepte bulunabilir; kamu davasının açılması için yeterli nedenler bulunmazsa, istemi gerekçeli olarak reddeder; itiraz edeni giderlere mahkûm eder ve dosyayı Cumhuriyet savcısına gönderir. Cumhuriyet savcısı, kararı itiraz edene ve şüpheliye bildirir." şeklinde), dördüncü fıkrasında yer alan "Mahkeme" ibaresi "Sulh ceza hâkimliği" şeklinde ve altıncı fıkrasında yer alan "ağır ceza mahkemesinin" ibaresi "sulh ceza hâkimliğinin" şeklinde değiştirilmiştir." biçimindeki düzenlemeler, tek başlarına hüküm ifade etmez ve başlıbaşına varlıklarını sürdüremez. Öyle ise, 6545 sayılı Kanunun 71. maddesi ile 5271 sayılı Kanunun 173. maddesinin birinci fıkrasında öngörülen değişiklik (yâni, kovuşturmaya yer olmadığına dair karara karşı itiraz merciinin, bu kararı veren Cumhuriyet savcısının yargı çevresinde görev yaptığı "ağır ceza mahkemesine en yakın ağır ceza mahkemesi"nden alınıp, "ağır ceza mahkemesinin bulunduğu yerdeki sulh ceza hâkimliği"ne verilmesi ile ilgili düzenleme) hakkında Anayasaya aykırılığı nedeniyle ileri sürdüğümüz -bütün- iptal gerekçeleri, 6545 sayılı Kanunun 71. maddesi ile 5271 sayılı Kanunun 173. maddesinin üçüncü, dördüncü ve altıncı fıkralarında öngörülen değişikliklerin tamamı için aynen geçerli olacaktır.

Diğer yandan -yüksek malûmları olduğu üzere-, 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanunun "Dosya üzerinden inceleme ve gerekçeyle bağlı olmama" başlığını taşıyan 43. maddesinin (4) numaralı fıkrası aynen şu hükmü âmidir:

"Başvuru, kanunun, kanun hükmünde kararnamenin veya Türkiye Büyük Millet Meclisi İçtüzüğü'nün sadece belirli madde veya hükümleri aleyhine yapılmış olup da, bu madde veya hükümlerin iptali kanunun, kanun hükmünde kararnamenin veya Türkiye Büyük Millet Meclisi İçtüzüğü'nün diğer bazı hükümlerinin veya tamamının uygulanamaması sonucunu doğuruyorsa, keyfiyeti gerekçesinde belirtmek şartıyla Mahkeme, uygulama kabiliyeti kalmayan kanunun, kanun hükmünde kararnamenin veya Türkiye Büyük Millet Meclisi İçtüzüğü'nün bahis konusu öteki hükümlerinin veya tümünün iptaline karar verebilir."

6545 sayılı Kanunun 71. maddesinin birinci fıkrasında yer alan "5271 sayılı Kanunun 173 üncü maddesinin birinci fıkrasında yer alan "ağır ceza mahkemesine en yakın ağır ceza mahkemesine" ibaresi "ağır ceza mahkemesinin bulunduğu yerdeki sulh ceza hâkimliğine" şeklinde; (.) değiştirilmiştir." ibâresi hakkında, Yüksek Mahkemenizce verilecek olası bir iptal kararı, dava konusu tümcenin "5271 sayılı Kanunun 173 üncü maddesinin (.) üçüncü fıkrası aşağıdaki şekilde; (yâni, "Sulh ceza hâkimliği, kararını vermek için soruşturmanın genişletilmesine gerek görür ise bu hususu açıkça belirtmek suretiyle, o yer Cumhuriyet başsavcılığından talepte bulunabilir; kamu davasının açılması için yeterli nedenler bulunmazsa, istemi gerekçeli olarak reddeder; itiraz edeni giderlere mahkûm eder ve dosyayı Cumhuriyet savcısına gönderir. Cumhuriyet savcısı, kararı itiraz edene ve şüpheliye bildirir." şeklinde), dördüncü fıkrasında yer alan "Mahkeme" ibaresi "Sulh ceza hâkimliği" şeklinde ve altıncı fıkrasında yer alan "ağır ceza mahkemesinin" ibaresi "sulh ceza hâkimliğinin" şeklinde değiştirilmiştir." biçimindeki yasal düzenlemelerin de uygulanamaması sonucunu doğuracaktır.

Bu durumda, -şüphesiz, takdir Yüksek Mahkemenize ait olmak üzere- 6545 sayılı Kanunun 71. maddesinin birinci fıkrasında yer alan "5271 sayılı Kanunun 173 üncü maddesinin birinci fıkrasında yer alan "ağır ceza mahkemesine en yakın ağır ceza mahkemesine" ibaresi "ağır ceza mahkemesinin bulunduğu yerdeki sulh ceza hâkimliğine" şeklinde; (.) değiştirilmiştir." ibâresinin Yüksek Mahkemenizce, iptal başvurumuz doğrultusunda iptali hâlinde, 6545 sayılı Kanunun 71. maddesinin birinci fıkrasında yer alan ve uygulama kâbiliyeti kalmayan dava konusu tümcenin "5271 sayılı Kanunun 173 üncü maddesinin (.) üçüncü fıkrası aşağıdaki şekilde; (yâni, "Sulh ceza hâkimliği, kararını vermek için soruşturmanın genişletilmesine gerek görür ise bu hususu açıkça belirtmek suretiyle, o yer Cumhuriyet başsavcılığından talepte bulunabilir; kamu davasının açılması için yeterli nedenler bulunmazsa, istemi gerekçeli olarak reddeder; itiraz edeni giderlere mahkûm eder ve dosyayı Cumhuriyet savcısına gönderir. Cumhuriyet savcısı, kararı itiraz edene ve şüpheliye bildirir." şeklinde), dördüncü fıkrasında yer alan "Mahkeme" ibaresi "Sulh ceza hâkimliği" şeklinde ve altıncı fıkrasında yer alan "ağır ceza mahkemesinin" ibaresi "sulh ceza hâkimliğinin" şeklinde değiştirilmiştir." biçimindeki ibârenin ve buna bağlı olarak 6545 sayılı Kanunun 71. maddesinin dava konusu tümcesinde yapılan atıf nedeniyle, 6545 sayılı Kanunun 71. maddesinin ikinci fıkrasında yer alan ve 5271 sayılı Kanunun 173. maddesinin üçüncü fıkrasını değiştiren "(3) Sulh ceza hâkimliği, kararını vermek için soruşturmanın genişletilmesine gerek görür ise bu hususu açıkça belirtmek suretiyle, o yer Cumhuriyet başsavcılığından talepte bulunabilir; kamu davasının açılması için yeterli nedenler bulunmazsa, istemi gerekçeli olarak reddeder; itiraz edeni giderlere mahkûm eder ve dosyayı Cumhuriyet savcısına gönderir. Cumhuriyet savcısı, kararı itiraz edene ve şüpheliye bildirir." Kural'ının da (6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanunun 43. maddesinin dördüncü fıkrası hükmünce) iptaline karar verilmesi gerekmektedir.

Bütün bu açıklanmaya çalışılan nedenlerle, 6545 sayılı Kanunun 71. maddesinin birinci fıkrasını oluşturan ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanununun birinci, üçüncü, dördüncü ve

altıncı fıkralarında değişiklikler öngören, "5271 sayılı Kanunun 173 üncü maddesinin birinci fıkrasında yer alan "ağır ceza mahkemesine en yakın ağır ceza mahkemesine" ibaresi "ağır ceza mahkemesinin bulunduğu yerdeki sulh ceza hâkimliğine" şeklinde; üçüncü fıkrası aşağıdaki şekilde; dördüncü fıkrasında yer alan "Mahkeme" ibaresi "Sulh ceza hâkimliği" şeklinde ve altıncı fıkrasında yer alan "ağır ceza mahkemesinin" ibaresi "sulh ceza hâkimliğinin" şeklinde değiştirilmiştir." tümcesi, Anayasanın 2. ve 37. maddelerine aykırıdır. İptali gerekir.

8-) 18.06.2014 tarihli ve 6545 sayılı "Türk Ceza Kanunu ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun"un 80. maddesini oluşturan:

MADDE 80- 5275 sayılı Kanunun 105/A maddesinin dördüncü fıkrası aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

"(4) Adli para cezasının ödenmemesi nedeniyle, cezası hapse çevrilen hükümlüler yukarıdaki fıkralardaki infaz usulünden yararlanamazlar."

Hükmünün Anayasaya aykırılığı nedeniyle iptal gerekçesi:

Bu düzenleme ile, 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanunun 105/A maddesinin dördüncü fıkrası hükmünde yapılan değişiklikte adli para cezasının ödenmemesi nedeniyle, cezası hapse çevrilen hükümlülerin, anılan maddenin "Denetimli serbestlik tedbiri uygulanarak cezanın infazı" esaslarını düzenleyen birinci, ikinci ve üçüncü fıkralarındaki infaz usulünden yararlanamayacakları hükme bağlanmaktadır.

Buna göre, 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanunun 105/a maddesinin dördüncü fıkrası;

"(4) Adli para cezasının ödenmemesi nedeniyle, cezası hapse çevrilen hükümlülerin yukarıdaki fıkralardaki infaz usulünden yararlanmalarında, hak ederek tahliye tarihi esas alınır."

Biçiminde iken, 6545 sayılı Kanunun 80. maddesi hükmü ile,

"(4) Adli para cezasının ödenmemesi nedeniyle, cezası hapse çevrilen hükümlüler yukarıdaki fıkralardaki infaz usulünden yararlanamazlar."

Biçiminde değiştirilmektedir.

6545 sayılı Kanunun 80. maddesi ile 5275 sayılı Kanunun 105/A maddesinin dördüncü fıkrasında değişiklik yapılmasına ilişkin düzenlemenin daha iyi anlaşılabilmesi bakımından, anılan Kural'da geçen ". yukarıdaki fıkralardaki ." ibâresi ile atıf yapılan 5275 sayılı Kanunun 105/A maddesinin (dördüncü fıkrasından önce gelen) birinci, ikinci ve üçüncü fıkralarının öngördüğü düzenlemelere kısaca değinmek gerekmektedir.

Dava konusu Kural'da atıf yapılan 5275 sayılı Kanunun "Denetimli serbestlik tedbiri uygulanarak cezanın infazı" kenar başlıklı 105/A maddesinin birinci, ikinci ve üçüncü fıkralarında;

"(1) Hükümlülerin dış dünyaya uyumlarını sağlamak, aileleriyle bağlarını sürdürmelerini ve güçlendirmelerini temin etmek amacıyla;

- a) Açık ceza infaz kurumunda cezasının son altı ayını kesintisiz olarak geçiren,*
- b) Çocuk eğitimevinde toplam cezasının beşte birini tamamlayan,*

koşullu salıverilmesine bir yıl veya daha az süre kalan iyi hâlli hükümlülerin talebi hâlinde, cezalarının koşullu salıverilme tarihine kadar olan kısmının denetimli serbestlik tedbiri uygulanmak suretiyle infazına, ceza infaz kurumu idaresince hükümlü hakkında hazırlanan değerlendirme raporu dikkate alınarak, infaz hâkimi tarafından karar verilebilir.

(2) Açık ceza infaz kurumuna ayrılma şartları oluşmasına karşın, iradesi dışındaki bir nedenle açık ceza infaz kurumuna ayrılamayan veya bu nedenle kapalı ceza infaz kurumuna geri gönderilen iyi hâlli hükümlüler, açık ceza infaz kurumuna ayrılma şartlarının oluşmasından itibaren en az altı aylık sürenin geçmiş olması durumunda, diğer şartları da taşımaları hâlinde, birinci fıkrada düzenlenen infaz usulünden yararlanabilirler.

(3) Yukarıdaki fıkralarda düzenlenen infaz usulünden;

a) Sıfır-altı yaş grubunda çocuğu bulunan ve koşullu salıverilmesine iki yıl veya daha az süre kalan kadın hükümlüler,

b) Maruz kaldıkları ağır bir hastalık, engellilik veya kocama nedeniyle hayatlarını yalnız idame ettiremeyen ve koşullu salıverilmesine üç yıl veya daha az süre kalan hükümlüler,

diğer şartları da taşımaları hâlinde yararlanabilirler. Ağır hastalık, engellilik veya kocama hâli, Adli Tıp Kurumundan alınan veya Adalet Bakanlığınca belirlenen tam teşekküllü hastanelerin sağlık kurullarınca düzenlenip Adli Tıp Kurumunca onaylanan bir raporla belgelendirilmelidir."

Denilmektedir.

Görüldüğü gibi, 5275 sayılı Kanunun 105/A maddesinin kenar başlığı olan "Denetimli serbestlik tedbiri uygulanarak cezanın infazı" ibâresinden de anlaşılacağı üzere, 5275 sayılı Kanunun 105/A maddesinin anılan fıkralarında, Hükümlülerin dış dünyaya uyumlarını sağlamak, aileleriyle bağlarını sürdürmelerini ve güçlendirmelerini temin etmek amacıyla; iyi hâlli hükümlülerin talebi hâlinde, cezalarının koşullu salıverilme tarihine kadar olan kısmının denetimli serbestlik tedbiri uygulanmak suretiyle infazına karar verilebilmesinin şekil ve şartlarını düzenlemekte ve özellikle, iyi hâlli hükümlüler yönünden, denetimli serbestlik tedbiri uygulanmak suretiyle cezalarının infazı yolunda lehe hükümler içermektedir.

Yüksek mâlûmları olduğu veçhile, "Denetimli serbestlik suretiyle hapis cezasının infazı, özgürlüğü bağlayıcı cezanın kanunlarla belirlenecek alt sınırının infaz kurumunda geçirilmesi koşuluyla, suçlunun kişiliğindeki gelişmeleri gözlemleyerek cezasının koşullu salıverilmeden önceki bir yılını dışarıda geçirmesini sağlayan bir sistemdir. İşlenen suçun, denetimli serbestlik açısından belirleyici bir niteliği bulunmamakta, verilen cezanın infaz edilen süresi ve iyi hâlli olma koşulları aranmaktadır.

Denetimli serbestlik tedbirinin uygulanması ile de hükümlülerin; yeniden suç işleme risklerinin azaltılması, sosyal hayata hazırlanmalarına imkân sağlanması, tahliye şartlarına uyumun gerçekleştirilmesi, toplumsal kurallara uyma becerilerinin geliştirilmesi, toplumun hükümlüye olumsuz bakışının azaltılması ve ailesi ile görüşmesinin sağlanması amaçlanmaktadır." (Anayasa Mahkemesi'nin 9.4.2014 Tarihli ve 2014/14 Esas, 2014/77 Karar sayılı Kararı).

5275 sayılı Kanunun 105/A maddesinin birinci fıkrası hükmünce, -kural olarak- hükümlülerin dış dünyaya uyumlarını sağlamak, aileleriyle bağlarını sürdürmelerini ve güçlendirmelerini temin etmek amacıyla, açık ceza infaz kurumunda cezasının son altı ayını kesintisiz olarak geçiren ve çocuk eğitimevinde toplam cezasının beşte birini tamamlayan, koşullu salıverilmesine bir yıl veya daha az süre kalan iyi hâlli hükümlülerin talebi hâlinde, cezalarının koşullu salıverilme tarihine kadar olan kısmının denetimli serbestlik tedbiri uygulanmak suretiyle infazına, ceza infaz kurumu idaresince hükümlü hakkında hazırlanan değerlendirme raporu dikkate alınarak, infaz hâkimi tarafından karar verilebilir. Ancak, 5275 sayılı Kanunun 105/A maddesinin dördüncü fıkrasında 6545 sayılı Kanunun 80. maddesiyle yapılan değişiklikten önce, adli para cezasının ödenmemesi nedeniyle, cezası hapse çevrilen hükümlüler de denetimli serbestlik tedbiri uygulanmak suretiyle cezalarının infazı usûlünden koşullu salıverilme değil de, hak ederek (bihakkın) tahliye tarihi esas alınmak suretiyle de olsa, yararlanabiliyorlardı. Oysa, şimdi, 5275 sayılı Kanunun 105/A maddesinin dördüncü fıkrasında 6545 sayılı Kanunun 80. maddesiyle yapılan değişiklikten sonra, adli para cezasının ödenmemesi nedeniyle, cezası hapse çevrilen hükümlülerin denetimli serbestlik tedbiri uygulanmak suretiyle cezalarının infazı usûlünden yararlanabilmeleri imkânsız hâle gelmektedir.

O halde, Kural'ın önceki lehe düzenlemesinin aksine, iyi hâlli olup da, adli para cezasının ödenmemesi nedeniyle, cezası hapse çevrilen hükümlülerin, 5275 sayılı Kanunun 105/A maddesinin birinci, ikinci ve üçüncü fıkralarındaki şartları yerine getirmiş olsalar dahî, denetimli serbestlik tedbiri uygulanmak suretiyle cezalarının infazı usûlünden yararlanma haklarının ellerinden alınmasına yol açan böylesi aleyhe bir düzenleme, hakkâniyet ve adâlet kurallarıyla bağdaşmaz.

Zirâ, böylesi bir düzenleme, adli para cezasının ödenmemesi nedeniyle, cezası hapse çevrilen hükümlülerin, iyi hâlli olsalar dahî, infaz rejiminden kaynaklanan hukukî durumlarını düzeltmek ve iyileştirmek yerine, daha da kötüleştirmektedir. Bunun yanında dava konusu Kural, denetimli serbestlikten yararlanma hakkını ve denetimli serbestlik kurumundan hükümlü ve toplum lehine beklenen kamusal yararı da ortadan kaldırmaktadır. Oysa, infazda temel ilke, 5275 sayılı Kanunun 2. maddesinde de vurgulandığı gibi, Ceza ve güvenlik tedbirlerinin infazına ilişkin kuralların, hükümlülerin ırk, dil, din, mezhep, milliyet, renk, cinsiyet, doğum, felsefî inanç, millî veya sosyal köken ve siyasî veya diğer fikir yahut düşünceleri ile ekonomik güçleri ve diğer toplumsal konumları yönünden ayırım yapılmaksızın ve hiçbir kimseye ayrıcalık tanınmaksızın uygulanmasıdır. Kezâ, anılan Kanunun "İnfazda temel amaç" kenar başlıklı 3. maddesinde de belirtildiği gibi, "Ceza ve güvenlik tedbirlerinin infazı ile ulaşılmak istenilen temel amaç, öncelikle genel ve özel önlemeyi sağlamak, bu maksatla hükümlünün yeniden suç işlemesini engelleyici etkenleri güçlendirmek, toplumu suça karşı korumak, hükümlünün; yeniden sosyalleşmesini teşvik etmek, üretken ve kanunlara, nizamla ve toplumsal kurallara saygılı, sorumluluk taşıyan bir yaşam biçimine uyumunu kolaylaştırmaktır." O halde, adli para cezasının ödenmemesi nedeniyle, cezası hapse çevrilen hükümlülerin -iyi hâlli olsalar dahî- denetimli serbestlik tedbiri uygulanmak suretiyle cezalarının infazı usûlünden yararlanamamalarına ilişkin, 6545 sayılı Kanunun 80. maddesi

ile 5275 sayılı Kanunun 105/A maddesinin dördüncü fıkrasında öngörülen düzenlemenin, az yukarıda değinilen ve infaz hukukuna egemen olan ilke, esas ve amaçlarla bağdaşır bir yanı bulunmamaktadır.

Ayrıca, 5275 sayılı Kanunun 105/A maddesinin "Denetimli serbestlik tedbiri uygulanarak cezanın infazı" biçimindeki kenar başlığı; birinci, ikinci ve üçüncü fıkraları ve birinci fıkranın birinci tümcesinde yer alan, "Hükümlülerin dış dünyaya uyumlarını sağlamak, aileleriyle bağlarını sürdürmelerini ve güçlendirmelerini temin etmek amacı." bir bütün (köl) hâlinde değerlendirildiğinde, hükümlüler hakkında denetimli serbestlik tedbiri uygulanarak cezanın infazının, hükümlülerin dış dünyaya uyumlarını sağlamak, aileleriyle bağlarını sürdürmelerini ve güçlendirmelerini temin etmek amacına mâtufl olduğu anlaşılmaktadır. Madem ki, denetimli serbestlik tedbiri uygulanarak cezanın infazı, hükümlülerin dış dünyaya uyumlarını sağlamak, aileleriyle bağlarını sürdürmelerini ve güçlendirmelerini temin etmek amacına yöneliktir; o halde, bu amacın, sadece, hürriyeti bağlayıcı cezaya çarptırılan hükümlüler için değil, adli para cezasının ödenmemesi nedeniyle, cezası hapse çevrilen hükümlüler için de gerçekleşmesinin sağlanması gerekir. Zira, hükümlülerin, dış dünyaya uyumlarını sağlamak, aileleriyle bağlarını sürdürmelerini ve güçlendirmelerini temin etmek amacı, sadece, haklarında hürriyeti bağlayıcı cezaya hükmedilen hükümlüler için değil, adli para cezasının ödenmemesi nedeniyle, cezası hapse çevrilen hükümlüler için de geçerli olmalıdır. Başka bir deyişle, dış dünyaya uyumlarını sağlamak, aileleriyle bağlarını sürdürmelerini ve güçlendirmelerini temin etmek, hürriyeti bağlayıcı cezaya çarptırılan hükümlüler için olduğu kadar, adli para cezasının ödenmemesi nedeniyle, cezası hapse çevrilen hükümlüler için de bir zorunluluktur.

Diğer yandan, adli para cezasının ödenmemesi nedeniyle, cezası hapse çevrilen hükümlülerin -iyi hâlli olsalar dahî- denetimli serbestlik tedbiri uygulanmak suretiyle cezalarının infazı usûlünden yararlandırılmamaları, haklarında adli para cezasına hükmedilip de, bu adli para cezasını ödeyememeleri nedeniyle cezası hapse çevrilen (adli para cezasını ödeyemeyen) hükümlülerin, -sırf para cezasını ödemedi diye- aynı suçtan dolayı, âdetâ, ikinci kez cezalandırılması anlamına gelmektedir. Mahkemelerce, haklarında, doğrudan doğruya hürriyeti bağlayıcı cezaya hükmedilen (hapis cezasına çarptırılan) hükümlülerin, 5275 sayılı Kanunun 105/A maddesinin birinci, ikinci ve üçüncü fıkralarında öngörülen ve infaz rejimi bakımından hükümlülerin daha lehine düzenlemeler içeren denetimli serbestlik tedbiri uygulanmak suretiyle cezalarının infazı usûlünden yararlanmaları mümkün iken, haklarında doğrudan adli para cezasına hükmedilen, ancak herhangi bir sebeple bu meblâğı ödeyemeyen hükümlülerin, sırf bir miktar parayı Devlet hazinesine ödeyemedikleri gerekçesiyle, daha lehe olan denetimli serbestlik tedbiri uygulanmak suretiyle cezalarının infazı usûlünden yararlanma haklarından mahrum bırakılmaları, infaz hukukunun temel ilke ve kurallarına olduğu kadar, Anayasanın "Cumhuriyetin nitelikleri" kenar başlıklı 2. maddesinde benimsenen "hukuk devleti" ilkesine de aykırıdır.

Zira, Anayasanın 2. maddesinde; "Türkiye Cumhuriyeti, toplumun huzuru, millî dayanışma ve adalet anlayışı içinde, insan haklarına saygılı, Atatürk milliyetçiliğine bağlı, başlangıçta belirtilen temel ilkelere dayanan, demokratik, lâik ve sosyal bir hukuk Devletidir." denilmiştir. Yüksek Mahkeme'nizin pek çok Kararında da isâbetle vurgulandığı veçhile, "Anayasanın 2. maddesinde Türkiye Cumhuriyeti, bir hukuk devleti olarak nitelendirilmiştir. Hukuk devleti, eylem ve işlemleri hukuka uygun, insan haklarına dayanan, bu hak ve özgürlükleri koruyup güçlendiren her alanda adaletli bir hukuk düzeni kurup bunu geliştirerek sürdüren, Anayasaya aykırı durum ve tutumlardan kaçınan, hukuku tüm devlet organlarına egemen kılan, Anayasa ve hukukun üstün kurallarıyla kendini bağlı sayıp yargı denetimine açık

olan devlettir." (Anayasa Mahkemesi'nin 9.4.2014 Tarihli ve 2014/26 Esas, 2014/78 Karar sayılı Kararı). O halde, bu bapta Anayasaya aykırılığı nedeniyle iptal gerekçesi açıklanmaya çalışılan dava konusu düzenlemenin (yukarıda açıklanmaya çalışılan nedenlerle), Anayasa Mahkemesi'nin mezkûr tanımında ifadesini bulan "hukuk devleti" ilkesini ihlâl ettiği aşîkârdır.

6545 sayılı Kanunun 80. maddesi ile 5275 sayılı Kanunun 105/A maddesinde yapılan değişiklikle adlî para cezasının ödenmemesi nedeniyle cezası hapse çevrilen hükümlülerin cezalarının denetimli serbestlik tedbiri uygulanmak suretiyle infazı usûlünden yararlanamamalarını öngören dava konusu düzenleme, aynı zamanda, Anayasanın 10. maddesinde ifadesini bulan "Kanun önünde eşitlik" ilkesine de aykırıdır. Anayasamızın "Kanun önünde eşitlik" başlığını taşıyan 10. maddesinin birinci fıkrasında, "Herkes, dil, ırk, renk, cinsiyet, siyasî düşünce, felsefî inanç, din, mezhep ve benzeri sebeplerle ayırım gözetilmeksizin kanun önünde eşittir." denilmiştir. Anayasamızın bu hükmüne göre, "Herkes, . kanun önünde eşit." olduğuna göre, maddede sözü geçen "herkes" mef'hûmunun içine ceza yargılamasının bir sîjesi iken haklarında hüküm verilip kesinleşen "hükümlüler" de girmektedir. O halde "hükümlü" kişiler "kanun önünde eşit" sayılırken, "dil, ırk, renk, cinsiyet, siyasî düşünce, felsefî inanç, din, mezhep ve benzeri sebepler..." gibi, haklarında hükmedilen "cezanın türü ve niteliği" de cezalarının infazında ayırım gözetilmemesi gereken "sebepler"den biri olarak telâkkî edilmelidir. Zirâ, Anayasanın 10. maddesinde, bireyler, "kanun önünde eşit" sayılırken "gözetilmemesi" gereken sebepler arasında "ve benzeri" ibâresine yer verilmek suretiyle, mezkûr sebeplerin, Kural'da sayılan sebeplerle sınırlı olmadığına işaret edilmiştir. Eğer, haklarında, doğrudan hürriyeti bağlayıcı cezaya (hapis cezasına) hükmedilen ve cezası kesinleşen bir hükümlü, -iyi hâlli olması ve 5275 sayılı Kanunun 105/A maddesinin birinci, ikinci ve üçüncü fıkralarında öngörülen şartları iktisâp etmesi hâlinde- cezasının infazında "denetimli serbestlik tedbiri uygulanmak suretiyle infazı" rejiminden istifade edebiliyorsa (yâni, haklarında, doğrudan hapis cezası hükmedilen hükümlülere bu hak tanınmış ise), "adlî para cezasının ödenmemesi nedeniyle, cezası hapse çevrilen hükümlüler" in de, anılan bu lehe düzenlemeden (-deyim yerinde ise- bu "avantaj"dan) yararlandırılmaları, kanaatimizce, Anayasanın 10. maddesinin birinci fıkrasında hükme bağlanan "Kanun önünde eşitlik" ilkesinin bir gereğidir.

Ayrıca, hakkında doğrudan hürriyeti bağlayıcı cezaya (hapis cezasına) hükmedilip, 5675 sayılı Kanunun 105/A maddesinin birinci, ikinci ve üçüncü fıkraları hükümlerinde yer alan şartları yerine getiren hükümlülerin, denetimli serbestlik tedbiri uygulanmak suretiyle cezalarının infazı mümkün iken, adlî para cezasının ödenmemesi nedeniyle cezası hapse çevrilen hükümlülerin aynı haktan yararlandırılmamaları, hükümlüler, dolayısı ile, "kişiler" arasında "kanun önünde eşitsizlik" husûle gelmesine yol açacaktır. Hakkında doğrudan doğruya hürriyeti bağlayıcı cezaya (hapis cezasına) hükmedilen bir hükümlünün, denetimli serbestlik tedbiri uygulanmak suretiyle cezasının infazı kâbil iken, adlî para cezasının ödenmemesi nedeniyle, cezası hapse çevrilen bir hükümlünün (dava konusu düzenlemede olduğu gibi), 5275 sayılı Kanunun 105/A maddesinin birinci, ikinci ve üçüncü fıkralarındaki infaz usûlünden yararlanamaması, yâni, -şartları yerine getirmiş olsa dahî-, denetimli serbestlik tedbiri uygulanmak suretiyle cezasının infazı usûlünden mahrum bırakılması, "kanun önünde eşitlik" ilkesine aykırıdır.

Bu aykırılık, Anayasanın sadece 10. maddesinin birinci fıkrasına aykırılık teşkil etmemektedir; iptalini talep ettiğimiz bu düzenleme, aynı zamanda, Anayasanın "Hiçbir kişiye, aileye, zümreye veya sınıfa imtiyaz tanınamaz." hükmünü ihtivâ eden 10. maddesinin dördüncü fıkrasına da aykırıdır. Zirâ, haklarında doğrudan doğruya hürriyeti bağlayıcı cezaya (hapis cezasına) hükmedilip, 5675 sayılı Kanunun 105/A maddesinin birinci, ikinci ve üçüncü fıkraları

hükümlerinde yer alan şartları yerine getiren hükümlülerin, denetimli serbestlik tedbiri uygulanmak suretiyle cezalarının infazı usûlünden yararlanabilmeleri mümkün iken, 6545 sayılı Kanunun 80. maddesi ile değişik 5275 sayılı Kanunun 105/A maddesinin dördüncü fıkrasında öngörülen düzenleme ile, adli para cezasının ödenmemesi nedeniyle cezası hapse çevrilen hükümlülerin, aynı infaz usûlünden yararlanamamaları, haklarında doğrudan hürriyeti bağlayıcı cezaya çarptırılan hükümlüler lehine, ama, adli para cezasının ödenmemesi nedeniyle, cezası hapse çevrilen hükümlüler aleyhine, ayrıcalık (imtiyaz) tanınması anlamına gelmektedir. Anayasamızın 10. maddesinin dördüncü fıkrası hükmü, "Hiçbir kişiye . imtiyaz tanınamaz." dediğine göre, haklarında doğrudan hürriyeti bağlayıcı cezaya çarptırılan hükümlülere bu şekilde imtiyaz tanınması, Anayasamızın 10. maddesinin dördüncü fıkrasına da aykırılık teşkil etmektedir.

Diğer yandan, yine Anayasanın 10. maddesinin beşinci (son) fıkrasında, "Devlet organları ve idare makamları bütün işlemlerinde kanun önünde eşitlik ilkesine uygun olarak hareket etmek zorundadırlar." hükmü yer almaktadır. Şüphesiz, "Devlet organları" kavramı içerisine "Yasama organı" da girmektedir. Oysa, Yasama organı, bu tasarrufuyla, yâni 6545 sayılı Kanunun iptalini talep ettiğimiz bu hükmü ile adli para cezasının ödenmemesi nedeniyle, cezası hapse çevrilen hükümlüler yönünden aleyhe bir düzenleme öngördüğünden, "Kanun önünde eşitlik" ilkesine uygun hareket etmemiş olmaktadır. Dolayısı ile, 6545 sayılı Kanunun 80. maddesi ile 5275 sayılı Kanunun 105/A maddesinin dördüncü fıkrasında öngörülen değişiklik, Anayasamızın 10. maddesinin beşinci (son) fıkrası hükmüne de açıkça aykırıdır.

Açıklanmaya çalışılan nedenlerle, 5275 sayılı Kanunun 105/A maddesinin dördüncü fıkrasını değiştiren 6545 sayılı Kanunun 80. maddesi, Anayasanın 2. ve 10. maddelerine aykırıdır. İptali gerekir.

9-) 18.06.2014 tarihli ve 6545 sayılı "Türk Ceza Kanunu ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun"un 103. maddesinin (b) bendinde geçen:

". ve 54 üncü ."

Sözcük öbeğinin (ibâresinin) Anayasaya aykırılığı nedeniyle iptal gerekçesi:

Bu düzenleme ile Danıştay dava daireleri ve İdari veya Vergi Dava Daireleri Kurullarının temyiz üzerine verdikleri kararlar ile bölge idare mahkemelerinin itiraz üzerine verdikleri kararlar hakkında, bir defaya mahsus olmak üzere kararın tebliğ tarihini izleyen onbeş gün içinde taraflarca kararın düzeltilmesini isteme hakkını ve bu hakkın şümûlünü düzenleyen 2577 sayılı "İdari Yargılama Usulü Kanunu"nun "Kararın düzeltilmesi" kenar başlıklı 54. maddesi, 6545 sayılı Kanunun yayımı tarihinde (28.6.2014 tarihinde) yürürlükten kaldırılmıştır. 6545 sayılı Kanunun 103. maddesinin (b) bendi hükmü ile yürürlükten kaldırılan 2577 sayılı Kanunun 54. maddesi, başlığıyla birlikte, şu hükmü içeriyordu:

Kararın düzeltilmesi:

"Madde 54- 1. Danıştay dava daireleri ve İdari veya Vergi Dava Daireleri Kurullarının temyiz üzerine verdikleri kararlar ile bölge idare mahkemelerinin itiraz üzerine verdikleri kararlar hakkında, bir defaya mahsus olmak üzere kararın tebliğ tarihini izleyen onbeş gün içinde taraflarca;

a) Kararın esasına etkisi olan iddia ve itirazların, kararda karşılanmamış olması,

- b) Bir kararda birbirine aykırı hükümler bulunması,*
 - c) Kararın usul ve kanuna aykırı bulunması,*
 - d) Hükümün esasını etkileyen belgelerde hile ve sahtekarlığın ortaya çıkmış olması,*
- Hallerinde kararın düzeltilmesi istenebilir.*

2. Danıştay dava daireleri ve İdari veya Vergi Dava Daireleri Kurulları ile bölge idare mahkemeleri, kararın düzeltilmesi isteminde ileri sürülen sebeplerle bağlıdırlar.

3. Kararın düzeltilmesi istekleri esas kararı vermiş olan daire, kurul ve bölge idare mahkemesince incelenir. Dosyanın incelenmesinde tetkik hakimliği yapanlar, aynı konunun düzeltme yoluyla incelenmesinde bu görevi yapamazlar."

6545 sayılı Kanunun 103. maddesinin (b) bendi ile yürürlükten kaldırılan 2577 sayılı Kanunun 54. maddesinin birinci fıkrasına göre; Danıştay dava daireleri ve İdari veya Vergi Dava Daireleri Kurullarının temyiz üzerine verdikleri kararlar ile bölge idare mahkemelerinin itiraz üzerine verdikleri kararlar hakkında, taraflar,

- a) Kararın esasına etkisi olan iddia ve itirazların, kararda karşılanmamış olması,*
- b) Bir kararda birbirine aykırı hükümler bulunması,*
- c) Kararın usul ve kanuna aykırı bulunması,*
- d) Hükümün esasını etkileyen belgelerde hile ve sahtekarlığın ortaya çıkmış olması,*

Hâlleri tahakkuk etse dahî, bundan böyle, kararın düzeltilmesini isteme yoluna gidemeyeceklerdir.

6545 sayılı Kanunun 103. maddesinin (b) bendi ile yürürlükten kaldırılan 2577 sayılı Kanunun 54. maddesinin ikinci fıkrasına göre; Danıştay dava daireleri ve İdari veya Vergi Dava Daireleri Kurulları ile bölge idare mahkemelerinin, kararın düzeltilmesi isteminde ileri sürülen sebeplerle bağlı oldukları; üçüncü fıkrasına göre ise, Kararın düzeltilmesi isteklerinin esas kararı vermiş olan daire, kurul ve bölge idare mahkemesince inceleneyeceği; dosyanın incelenmesinde tetkik hakimliği yapanların, aynı konunun düzeltme yoluyla incelenmesinde bu görevi yapamayacakları hükme bağlanmakta idi (Şüphesiz, bu bapta, Anayasaya aykırılığı nedeniyle iptal gerekçelerini açıklamaya çalıştığımız bütün hususlar, sadece, 6545 sayılı Kanunun 103. maddesinin (b) bendi ile yürürlükten kaldırılan 2577 sayılı Kanunun "Kararın düzeltilmesi" kenar başlıklı 54. maddesinin, hangi yargı mercilerinin, hangi hâllerde ve ne tür kararlarına karşı karar düzeltme yoluna gidilebileceğini öngören birinci fıkrası hükmüne münhasır değildir; bu bapta açıklamaya çalıştığımız Anayasaya aykırılık nedeniyle -bütün- iptal gerekçeleri, 2577 sayılı Kanunun mülgâ 54. maddesinin "Danıştay dava daireleri ve İdari veya Vergi Dava Daireleri Kurulları ile bölge idare mahkemeleri, kararın düzeltilmesi isteminde ileri sürülen sebeplerle bağlıdırlar." biçimindeki ikinci fıkrası ile, "Kararın düzeltilmesi istekleri esas kararı vermiş olan daire, kurul ve bölge idare mahkemesince incelenir. Dosyanın incelenmesinde tetkik hakimliği yapanlar, aynı konunun düzeltme yoluyla incelenmesinde bu görevi yapamazlar." hükmünü ihtivâ eden üçüncü fıkrası için de aynen geçerlidir).

Yüksek malûmları olduğu veçhile, yargı yerlerinden verilen nihai kararların kesinleşmesine engel olan kanun yollarına "olağan kanun yolu" denir ve "kararın düzeltilmesi" (ya da "karar düzeltme" / "tashihi karar") yolu, "temyiz" gibi, "olağan kanun yolları"ndan biridir.

Kararın düzeltilmesi yolu ile, belli bir süre içinde ve kanunda belirtilen nedenlerden dolayı "nihai" olarak verilmiş bir yargı kararının yeniden gözden geçirilmesi ve muhtemel sakatlıkların önlenmesi sağlanır (A.Şeref Gözübüyük, Yönetmelik Yargı, Ankara, 1981, sh.431). Danıştay dava daireleri ve İdari veya Vergi Dava Daireleri Kurulları ile bölge idare mahkemelerinin vereceği kararlarda yanılğıya düşmeleri, bu meyânda (6545 sayılı Kanunun 103. maddesinin (b) bendi ile yürürlükten kaldırılan 2577 sayılı Kanunun 54. maddesinin birinci fıkrasında da sayıldığı üzere), kararın esâsına etkisi olan iddia ve itirazların, kararda karşılanmamış olması; kararda birbirine aykırı hükümler bulunması; kararın usûl ve kanuna aykırı bulunması ve hükmün esâsını etkileyen belgelerde hîle ve sahtekârlığın ortaya çıkmış olması olasılığı vardır. İşte, bu gibi sakıncaları önleyebilmek için öngörülen yollardan biri de, "kararın düzeltilmesi" yoludur.

Anayasanın "Hak arama hürriyeti" kenar başlıklı 36. maddesinin birinci fıkrasında "Herkes, meşrû vasıta ve yollardan faydalanmak suretiyle yargı mercileri önünde davacı veya davalı olarak iddia ve savunma ile adil yargılanma hakkına sahiptir." denilmekle, herkesin gerekli araç ve yollardan yararlanarak yargı organları önünde davacı ya da davalı olarak iddia ve savunma hakkına sahip olduğu belirtilmektedir. Buna göre, hak arama özgürlüğünün en önemli iki ögesini oluşturan iddia ve savunma haklarının kısıtlanması, bu hakların noksansız kullanımının ve âdil yargılanma hakkının engellenmesi, Anayasanın 36. maddesine aykırılık oluşturur.

Zirâ, Danıştay dava daireleri ve İdari veya Vergi Dava Daireleri Kurullarının temyiz üzerine verdikleri kararlar ile bölge idare mahkemelerinin itiraz üzerine verdikleri kararlar hakkında, tarafların, kararın düzeltilmesini isteme haklarını ortadan kaldırmak, yâni, taraflara (az yukarıda açıklanmaya çalışılan) "karar düzeltme / tashihi karar" yolunu kapatmak, bu tür uyuşmazlıkların taraflarını "hak arama hürriyeti"nden ve dolayısı ile, "hak arama hürriyeti"nin doğal bir yansıması olan "âdil yargılanma hakkı"ndan mahrum etmek anlamına gelmektedir. Başka bir ifade ile, davanın taraflarından "kararın düzeltilmesi" yolunun esirgenmesi, demokratik toplumların en temel değerlerinden olan "hak arama hürriyeti" ile "âdil yargılanma hakkı"na yönelik ağır bir müdâhale anlamı taşımaktadır. Bu da, şüphesiz, "hak arama hürriyeti"ni ve "âdil yargılanma hakkı"nı güvence altına alan Anayasanın 36. maddesinin ihlâli sonucunu doğurmaktadır.

Bu itibarla, 2577 sayılı Kanunun 54. maddesini yürürlükten kaldıran dava konusu Kural'da yer alan dava konusu ibâre ile, Danıştay dava daireleri ve İdari veya Vergi Dava Daireleri Kurullarının temyiz üzerine verdikleri kararlar ile bölge idare mahkemelerinin itiraz üzerine verdikleri kararlar hakkında, tarafların, kararın düzeltilmesini isteme haklarını ortadan kaldırdığından, "hak arama özgürlüğü"nü sınırlamakta ve dolayısı ile Anayasanın 36. maddesine aykırılık oluşturmaktadır.

Diğer yandan, Anayasanın "Temel hak ve hürriyetlerin sınırlanması" kenar başlıklı 13. maddesinde, "Temel hak ve hürriyetler, özlerine dokunulmaksızın yalnızca Anayasanın ilgili maddelerinde belirtilen sebeplere bağlı olarak ve ancak kanunla sınırlanabilir. Bu sınırlamalar, Anayasanın sözüne ve ruhuna, demokratik toplum düzeninin ve lâik Cumhuriyetin gereklerine ve ölçülülük ilkesine aykırı olamaz." denilmektedir.

"Buna göre, bir sınırlamanın demokratik toplum düzeninin gereklerine uygun olduğundan söz edilebilmesi için hakkın özüne dokunmaması, makûl ve kabûl edilebilir ölçüyü aşmaması gerekir. Başka bir anlatımla, temel hak ve özgürlükler sınırlanırken, sınırlama ile öngörülen amaç arasında makûl ve adaletli bir denge kurulmalıdır." (Anayasa Mahkemesi'nin 20.7.1999 Tarihli, 1999/1 Esas, 1999/33 Karar sayılı Kararı; Anayasa Mahkemesi Kararlar Dergisi, Sayı:36, 2.Cilt, Ankara, 2001, sh.579).

Dava konusu ibârenin yer aldığı, 2577 sayılı Kanunun 54. maddesini yürürlükten kaldıran 6545 sayılı Kanunun 103. maddesinin (b) bendinde öngörülen dava konusu Kural, Danıştay dava daireleri ve İdari veya Vergi Dava Daireleri Kurullarının temyiz üzerine verdikleri kararlar ile bölge idare mahkemelerinin itiraz üzerine verdikleri kararlar hakkında, tarafların, kararın düzeltilmesini isteme haklarını ortadan kaldırarak hak arama hürriyetinin özüne dokunması ve idarî yargıda karar düzeltme yoluna gidilmek suretiyle hak arama hürriyetinin kullanımını imkânsız hâle getirmesi nedeniyle, demokratik toplum düzeninin gerekleriyle bağdaşmadığından, mezkûr düzenleme, Anayasanın 13. maddesine uygun bir sınırlama olarak kabûl edilemez.

Anayasanın 36. maddesinde "Hak arama hürriyeti" Anayasamız tarafından teminat altına alındığına göre, "kararın düzeltilmesi" yoluna başvurma, "hak arama hürriyeti" kapsamında davanın taraflarına tanınan bir "hak" olduğu âşikârdır. "Kararın düzeltilmesi" yoluna başvurmak suretiyle "hak arama hürriyeti"nin kullanılması da "hukuk devleti" ilkesinin bir gereğidir.

Bu meyânda, Anayasamızda teminat altına alınan "hak arama hürriyeti" ile "âdil yargılanma hakkı" hakkının özüne dokunacak her türlü sınırlama ya da kısıtlamanın Anayasanın "Cumhuriyetin nitelikleri" kenar başlıklı 2. maddesinde tanımlanan "hukuk devleti" ilkesini de zedeleyeceği âşikârdır. Zirâ, Anayasanın 2. maddesinde; "Türkiye Cumhuriyeti, toplumun huzuru, millî dayanışma ve adalet anlayışı içinde, insan haklarına saygılı, Atatürk milliyetçiliğine bağlı, başlangıçta belirtilen temel ilkelere dayanan, demokratik, laik ve sosyal bir hukuk Devletidir." denilmiştir.

"Çağdaş demokratik rejimlerin temel ilkelerinden biri olan "hukuk devleti" Anayasanın 2. maddesinde "Cumhuriyetin nitelikleri" arasında sayılmıştır.

Kişilerin devlete güven duymaları, maddî ve manevî varlıklarını geliştirebilmeleri, temel hak ve özgürlüklerden yararlanabilmeleri ancak hukuk güvenliği ve üstünlüğünün sağlandığı bir hukuk devletinde gerçekleşebilir. Bu nedenle, hukuk devleti, temel hak ve özgürlüklere saygı gösteren, onların korunup güçlenmelerine olanak sağlayan, adaletli bir hukuk düzeni kurup bunu geliştirerek sürdüren, hukuku tüm devlet organlarına egemen kılan, Anayasa ve hukukun üstün kurallarıyla kendini bağlı sayan, eylem ve işlemlerine karşı yargı yolu açık olan devlettir. Hukuk devletinin sağlamakla yükümlü olduğu hukuk güvenliği, kişilerin, hukuk düzeninin koruması altındaki haklarını elde edebilmeleri için her türlü önlemin alınmasını zorunlu kılar." (Anayasa Mahkemesi'nin 20.7.1999 Tarihli, 1999/1 Esas, 1999/33 Karar sayılı Kararı; a.g.d., sh.578-579).

Danıştay dava daireleri ve İdari veya Vergi Dava Daireleri Kurullarının temyiz üzerine verdikleri kararlar ile bölge idare mahkemelerinin itiraz üzerine verdikleri kararlar hakkında, tarafların,

a) Kararın esasına etkisi olan iddia ve itirazların, kararda karşılanmamış olması,

- b) Bir kararda birbirine aykırı hükümler bulunması,
- c) Kararın usul ve kanuna aykırı bulunması,
- d) Hükümün esasını etkileyen belgelerde hile ve sahtekarlığın ortaya çıkmış olması,

Hâllerinde "kararın düzeltilmesi" yoluna gidebilmelerini öngören ve bunun usûl ve esaslarını düzenleyen 2577 sayılı Kanunun 54. maddesini yürürlükten kaldıran 6545 sayılı Kanunun dava konusu ibârenin yer aldığı 103. maddesinin (b) bendindeki düzenleme, kararın düzeltilmesini istemek suretiyle bir hakkın elde edilmesini zorlaştırdığından, Anayasamızın 2. maddesinde ifadesini bulan "hukuk devleti" ilkesine açıkça aykırıdır.

Açıklamaya çalıştığımız sebeplerle, dava konusu ibârenin yer aldığı 6545 sayılı Kanunun 103. maddesinin (b) bendi hükmünce 2577 sayılı Kanunun 54. maddesinin yürürlükten kaldırılmasını öngören dava konusu düzenleme, Anayasanın 2., 13. ve 36. maddelerine aykırıdır. İptali gerekir.

V. YÜRÜRLÜĞÜ DURDURMA İSTEMİNİN GEREKÇESİ

Yüksek mâlûmları olduğu üzere, Kamu Hukukunda yürütmeyi durdurma kararı verilebilmesi için, yasal bir düzenlemenin uygulanması hâlinde telâfisi güç veya imkânsız zararların doğması ve bu yasal düzenlemenin açıkça hukuka aykırı olması şartlarının birlikte gerçekleşmesi gerekmektedir. Dava konusu olayda, 18.6.2014 tarihli ve 6545 sayılı Kanun'un 15., 18., 19., 26., 40., 69., 71., 80. ve 103. maddelerinin iptallerini talep ettiğimiz dava konusu madde, fıkra, bent, tümce ve ibâreleri yönünden, bu iki şart birlikte gerçekleşmiştir.

Dava dilekçemizde de mufassal bir biçimde açıklamaya çalıştığımız veçhile, dava konusu yapılan ve Anayasaya aykırılıkları nedeniyle iptali istenen ve bu bapta da yürürlüklerinin durdurulması talep olunan madde, fıkra, bent, tümce ve ibârelerin öngördüğü düzenlemelerle;

İdarî yargılama usûlünde, ilk inceleme üzerine Danıştay veya idare ve vergi mahkemelerince verilen kararlar hakkında, tarafların, "kararın düzeltilmesi" yoluna gidebilme hakkı ortadan kaldırılmakta ve böylece "hak arama hürriyeti" sınırlandırılmakta,

İdarî yargılamada, "Kararın düzeltilmesi" müessesesi ilgâ edilerek, davanın taraflarına "karar düzeltme / tashihi karar" yolunu kapatmak, tarafları, hak arama hürriyeti"nden ve dolayısı ile, "hak arama hürriyeti"nin doğal bir yansıması olan "âdil yargılanma hakkı"ndan mahrum etmek anlamına gelmekte,

İhaleden yasaklama kararları hariç, ihale işlemlerinden, acele kamulaştırma işlemlerinden, özelleştirme Yüksek Kurulu kararlarından, 2634 sayılı Turizmi Teşvik Kanunu uyarınca yapılan satış, tahsis ve kiralama işlemlerinden, 2872 sayılı Çevre Kanunu uyarınca, idarî yaptırım kararları hariç, çevresel etki değerlendirmesi (ÇED) sonucu alınan kararlardan, 6306 sayılı Afet Riski Altındaki Alanların Dönüştürülmesi Hakkında Kanun uyarınca alınan Bakanlar Kurulu kararlarından kaynaklanan uyuşmazlıklar hakkında uygulanacağı öngörülen "İvedi yargılama usûlü"nde, dava açma, açılan dava üzerine Danıştay, bölge idare veya idare mahkemesinin ilk inceleme, savunma, dosyaların tekemmülünden itibaren karara bağlama, temyiz yoluna başvurma, temyiz dilekçelerini inceleme ve tebliğe çıkarma, temyiz dilekçelerine cevap verme ve temyiz istemini karara bağlama ve kararın tebliğe çıkarılma süreleri

kısaltılmakta; davacının, idarenin savunmasına karşı cevap hakkı ve bu meyânda, davanın taraflarına tanınan, davacının savunmaya karşı ikinci dilekçe verme ve davalının da davacının ikinci dilekçesine karşı ikinci savunma yapma hakkı tamamen ortadan kaldırılmakta,

"İvedi yargılama usûlü"ne tâbi uyuşmazlıklarda, ilgililer tarafından idarî dava açılmadan önce, idarî işlemin kaldırılması, geri alınması, değiştirilmesi veya yeni bir işlem yapılması için üst makamdan, üst makam yoksa işlemi yapmış olan makamdan, idarî dava açma süresi içinde talepte bulunma hakkı ortadan kaldırılmakta ve böylece, "üst makamlara başvurma" yolu kapatılmakta,

"İvedi yargılama usûlü" adı altında getirilen bu düzenlemeler, yürütmeyi güçlendiren, yürütme karşısındaki yurttaş haklarını daraltan ve âdil olmayan düzenlemeler olarak karşımıza çıkmakta ve özellikle, ihâle, turizm, acele kamulaştırma, özelleştirme, çevre hukuku ve şehircilik hukuku ile ilgili konularda, idarenin (yürütmenin) hukuka uymasının değil, bilâkis, hukukun idareye (yürütmeye) uydurulmasının önü açılmakta; kezâ, bütün bu düzenlemeler, demokratik toplumların en temel değerlerinden olan "hak arama hürriyeti" ile "âdil yargılanma hakkı"na yönelik ağır bir müdâhale anlamına gelmekte; söz konusu hakların kullanımını zorlaştırmakta; Anayasamızda, idarenin her türlü eylem ve işlemlerine karşı "açık" olduğu belirtilen yargı yolunun "daraltılması", her türlü eylem ve işlemlerini re'sen yerine getirebilme ve bunu sağlamak için gerektiğinde kamu gücünü kullanabilme ayrıcalığına sahip idare karşısında zayıf olan bireyin (yurttaşın) haklarının "zayıflatılması" sonucu doğmakta,

"İvedi yargılama usûlü"ne tâbi uyuşmazlıklarda, idarî dava açılmadan önce, idarî işlemin kaldırılması, geri alınması, değiştirilmesi veya yeni bir işlem yapılması için üst makamdan, üst makam yoksa işlemi yapmış olan makamdan, idarî dava açma süresi içinde talepte bulunma hakkı tamamen ortadan kaldırılmakta ve dolayısı ile, ilgililerin (bireylerin) "hukukî mücâdele alanları" daraltılmakta; böylece, "hak arama hürriyeti", "âdil yargılanma hakkı" ve "dilekçe hakkı"nın özüne dokunacak sınırlamalara cevaz verilmekte,

"İvedi yargılama usûlü"nde, "yürütmenin durdurulması talebine ilişkin olarak verilecek kararlara itiraz edilemeyeceği" hükme bağlanmak suretiyle, demokratik toplumların en temel değerlerinden olan "hak arama hürriyeti" ile "âdil yargılanma hakkı"na ağır bir müdâhalede bulunulmakta,

Kezâ, "İvedi yargılama usûlü" adı altında ihdâs edilen yeni yargılama modelinde, bu usûle tâbî olan ihaleden yasaklama kararları hariç, ihale işlemlerinden, acele kamulaştırma işlemlerinden, özelleştirme Yüksek Kurulu kararlarından, 2634 sayılı Turizmi Teşvik Kanunu uyarınca yapılan satış, tahsis ve kiralama işlemlerinden, 2872 sayılı Çevre Kanunu uyarınca, idarî yaptırım kararları hariç, çevresel etki değerlendirmesi (ÇED) sonucu alınan kararlardan, 6306 sayılı Afet Riski Altındaki Alanların Dönüştürülmesi Hakkında Kanun uyarınca alınan Bakanlar Kurulu kararlarından doğan uyuşmazlıklar hakkında "istinaf" yolu kapatılmakta ve böylece, idarenin -zâten- daha güçlü olduğu mezkûr alanlarda, bireyler, daha da savunmasız hâle getirilmekte; aleyhine karar verilen taraf, "hak arama hürriyeti"nden ve "âdil yargılanma hakkı"ndan mahrum edilmekte; "ivedi yargılama usûlü"ne tâbi olan uyuşmazlıklar bakımından idarenin her türlü eylem ve işlemlerine karşı yargı yolunun açık olduğu ilkesi işlevsiz kılınmakta ve böylece, "yargı yolu"nun idare lehine "daraltılması"na cevaz verilmekte,

"Siyasi partiye yazılı üyelik başvurusu bulunmayan veya mevcut olmayan kişileri gerçeğe aykırı olarak üye kaydetme" eyleminin, önceki yasal düzenlemeye göre suç konusu fiillerin yaptırımı olarak Kural'ın önceki düzenlemesine göre "bir yıldan üç yıla kadar hapis

cezası" yerine -"kısa süreli"- "bir aydan üç aya kadar hapis cezası" gibi çok daha düşük (oniki kat daha az) hürriyeti bağlayıcı ceza ve "elli günden iki yüz güne kadar adli para cezası" gibi, "Siyasi partiye yazılı üyelik başvurusu bulunmayan veya mevcut olmayan kişileri gerçeğe aykırı olarak üye kaydetme" suçu ile mücâdelede çok yetersiz müeyyideler öngörmek suretiyle, suçun mağduru olan kişilerin hukuk güvenliğini "hakkâniyet kurallarına" ve "ölçülülük" ilkesine aykırı biçimde sınırlandırmakta ve bu itibarla, ceza hukukunun "kamu düzen ve güvenliği"ni sağlamak, "hukuk devleti"ni ve "toplum barışı"nı korumak ve "suç işlenmesini önlemek" amaçları göz ardı edilerek, mezkûr suçla mücâdele zayıflatılmakta,

"Yargı görevi yapanı, bilirkişiyi veya tanığı hukuka aykırı olarak etkilemeye teşebbüs" eylemi, soruşturma evresinde suç kapsamından çıkartılmakta, "yargı görevi yapanı, bilirkişiyi veya tanığı hukuka aykırı olarak etkilemeye teşebbüs suçu"nın fâilleri hakkında herhangi bir ihbar veya şikâyet alınıp veya böyle bir durumu öğrenmiş olsa dâhi, Cumhuriyet savcılarının adli yönden işlem yapması (kamu davasını açmaya yer olup olmadığına karar vermek üzere hemen işin gerçeğini araştırmaya başlama görevi / soruşturma yapma ödevi) elinden alınmakta; bu durum, "ceza yargılaması açısından ön inceleme ve soruşturma evresine geçilememesi nedeniyle, varsa, mezkûr suçun ve suçlusunun ortaya çıkarılmaması" anlamına gelmekte ve dolayısı ile, "yargı görevi yapanı, bilirkişiyi veya tanığı hukuka aykırı olarak etkilemeye teşebbüs suçu" ile -soruşturma evresi de dâhil- etkin biçimde mücâdele edilerek, toplum barışının sağlanması ve mezkûr suçun işlenmesinin önlenmesi amacı ortadan kaldırılmakta,

Cumhuriyet savcısının verdiği kovuşturmayaya yer olmadığına dair karara karşı itiraz mercii, başka bir deyişle "kovuşturma davası"na bakacak olan makam, bir yargılama makamından (ağır ceza mahkemesinden) alınmakta ve yargılama / muhâkeme yapma hakkına ve yetkisine sahip olmayan başka bir makâma (sulh ceza hâkimliğine) verilmekte ve böylece, yargılama yapma (davaya bakma) yetkisi olmayan bir makamın (sulh ceza hâkimliğinin) kovuşturmayaya yer olmadığına dair karara karşı "itiraz" mercii olarak belirlenmesi, başka bir deyişle, talî bir ceza davası olan kovuşturmayaya yer olmadığına dair karara itiraz davasına (kovuşturma davasına) bakma ve bu sûretille "yargılama yapma" yetkisi tanınması (suçtan zarar görenin "mahkeme" yerine "hâkim" karşısına çıkartılması ve yine suçtan zarar göreni tabî olduğu "mahkeme" yerine "hâkim" önüne çıkarma sonucunu doğuran yargı yetkisine sahip "hâkimlik" mercii kurulması nedeniyle), suç teşkil eden fiillerle, -"tabî hâkim ilkesi" çerçevesinde- "etkin" biçimde mücâdele edilerek, toplum barışının sağlanması ve suç işlenmesinin önlenmesi amacı ortadan kaldırılmakta ve bilhassa, "tabî hâkim ilkesi" ihlâl edilmekte,

Suçtan zarar görenin, kovuşturmayaya yer olmadığına dair karar veren Cumhuriyet savcısının yargı çevresinde görev yaptığı ağır ceza mahkemesinin bulunduğu yerdeki sulh ceza hâkimliğine itiraz edebilmesini öngören düzenleme ile itiraz mercii (yargısal denetim makâmının) her türlü etkiden uzak, sağlıklı ve tarafsız inceleme yapabilmesi güçleşmekte,

Haklarında, doğrudan hürriyeti bağlayıcı cezaya hükmedilen (hapis cezasına çarptırılan) hükümlülerin, 5275 sayılı Kanunun 105/A maddesinin birinci, ikinci ve üçüncü fıkralarında öngörülen ve infaz rejimi bakımından daha lehe düzenlemeler içeren denetimli serbestlik tedbiri uygulanmak suretiyle cezalarının infazı usûlünden yararlanmaları mümkün iken, haklarında doğrudan adli para cezasına hükmedilen, ancak herhangi bir sebeple bu meblâğı ödeyemeyen hükümlülerin, sırf bir miktar parayı Devlet hazinesine ödeyemedikleri gerekçesiyle, daha lehe olan denetimli serbestlik tedbiri uygulanmak suretiyle cezalarının infazı

usûlünden yararlanma hakkından mahrum bırakılmakta ve böylece, aynı suçtan dolayı, -âdetâ- ikinci kez cezalandırılmaları cihetine gidilmekte,

İdarî yargılama usûlünde, "Kararın düzeltilmesi" müessesesinin ilgâsıyla birlikte, Danıştay dava daireleri ve İdari veya Vergi Dava Daireleri Kurullarının temyiz üzerine verdikleri kararlar ile bölge idare mahkemelerinin itiraz üzerine verdikleri kararlar hakkında, tarafların, kararın düzeltilmesini isteme hakları ortadan kaldırılarak hak arama hürriyetinin özüne dokunulmakta ve idarî yargıda kararın düzeltilmesi yolu kapatılarak, hak arama hürriyetinin kullanımı imkânsız hâle gelmekte,

Dolayısı ile, anılan düzenlemelerle, Anayasada "Temel haklar ve hürriyetler" arasında sayılan "hak arama hürriyeti", âdil yargılanma hakkı"; "Siyasî Haklar" arasında sayılan "Dilekçe hakkı"; kezâ, "Kanun önünde eşitlik" ilkesi, "Temel hak ve hürriyetlerin, özlerine dokunulmaksızın yalnızca Anayasanın ilgili maddelerinde belirtilen sebeplere bağlı olarak ve ancak kanunla sınırlanabileceği" ilkesi; "tabî hâkim ilkesi" ve "İdarenin her türlü eylem ve işlemlerine karşı yargı yolunun açık olduğu" prensibi", -söz konusu hakların ve hürriyetlerin özüne dokunurcasına- "Hukuk devleti" ve "Adâlet" ilkeleriyle bağdaşmayacak surette sınırlanmakta ve "Hukuk devleti" ilkesi ihlâl edilmektedir.

Bütün bu açıklamaya çalıştığımız sebeplerle, dava konusu yapılan ve iptali istenen madde, fıkra, bent, tümce ve ibâreler, Anayasaya açıkça aykırıdır. Dava konusu madde, fıkra, bent, tümce ve ibârelerin uygulanması halinde, "Hukuk devleti" ilkesi, "hak arama hürriyeti", "âdil yargılanma hakkı", "Dilekçe hakkı", "Temel hak ve hürriyetlerin, özlerine dokunulmaksızın yalnızca Anayasanın ilgili maddelerinde belirtilen sebeplere bağlı olarak ve ancak kanunla sınırlanabileceği" ilkesi, "Kanun önünde eşitlik" ilkesi, "Tabî hâkim ilkesi" ve "İdarenin her türlü eylem ve işlemlerine karşı yargı yolunun açık olduğu" prensibi konularında Anayasanın öngördüğü kuralların ihlâl edilmiş olacağı ve bu Anayasal ilke ve güvenceler yönünden telâfisi imkânsız zararların doğacağı kesindir.

Dava konusu madde, fıkra, bent, tümce ve ibâreler hakkında yürürlüğün durdurulması kararı verildiği takdirde, hukuk sistemimizde herhangi bir boşluk meydana gelmeyecek, sadece, Anayasaya aykırı olan uygulama durdurulmuş olacaktır. Ancak, dava konusu yasal düzenlemeler yönünden "Yürürlüğü Durdurma" Kararı verilmeyip, sadece İptal Kararı verilmesi halinde, bu İptal Kararı -büyük bir ihtimâlle- etkisiz kalacaktır.

Öte yandan, Anayasal düzenin, hukuka aykırı kural ve düzenlemelerden en kısa sürede arındırılması, hukuk devleti olmanın en önemli gerekleri arasında sayılmaktadır. Anayasaya aykırılıkların sürdürülmesi, özenle korunması gereken "hukukun üstünlüğü" ilkesini de zedeleyecektir. Hukukun üstünlüğünün sağlanamadığı bir düzende ise, kişinin temel hak ve özgürlükleri güvence altında sayılamayacağından, bu ilkenin zedelenmesi, "hukuk devleti" ilkesi yönünden (yukarıda açıklamaya çalıştığımız veçhile), telâfisi imkânsız durum ve zararlara yol açacaktır.

Böylesi bir ahvâlin husûle gelmesini önlemek amacıyla, Anayasaya açıkça aykırı olan ve iptalleri istenen dava konusu madde, fıkra, bent, tümce ve ibârelerin, dava sonuçlanıncaya kadar yürürlüklerinin de durdurulması talebiyle Yüksek Mahkemenizde iş bu dava açılmıştır.

VI. SONUÇ VE İSTEM

18.06.2014 tarihli ve 6545 sayılı "Türk Ceza Kanunu ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun"un,

1-) 15. maddesinde geçen "kararın düzeltilmesi veya ." ibâresinin Anayasanın 2., 13. ve 36. maddelerine,

2-) 18. maddesi ile 2577 sayılı "İdari Yargılama Usulü Kanunu"nun 20. maddesinden sonra gelmek üzere eklenen 20/A maddesinin ikinci fıkrasının (a), (c), (d), (e), (f), (g), (h), (ı), (i) ve (j) bentlerinin Anayasanın 2., 36. ve 125. maddelerine; ikinci fıkrasının (b) bendinin Anayasanın 2., 36. ve 74. maddelerine; birinci fıkrasının Anayasanın 2., 36., 74. ve 125. maddelerine,

3-) 19. maddesi ile değişik 6.1.1982 tarihli ve 2577 sayılı "İdari Yargılama Usulü Kanunu"nun 45. maddesinin sekizinci fıkrasının Anayasanın 2., 36. ve 125. maddelerine,

4-) 26. maddesinde geçen ". başlığı "Yargılamanın yenilenmesi usulü:" şeklinde," ibâresinin; ". , 54 ." ibâresinin ve ". üçüncü ve dördüncü fıkralarında yer alan "ve kararın düzeltilmesi" ibareleri ile beşinci fıkrasında yer alan "ve kararın düzeltilmesinde" ibaresi madde metninden çıkarılmıştır." ibâresinin Anayasanın 2., 13. ve 36. maddelerine,

5-) 40. maddesi ile değişik 22.4.1983 tarihli ve 2820 sayılı "Siyasi Partiler Kanunu"nun 114. maddesinde geçen ". bir aydan üç aya kadar hapis ve elli günden iki yüz güne kadar adli para cezasına hükmolunur." ibâresinin Anayasanın 2. maddesine,

6-) 69. maddesinde geçen ". fıkrasında yer alan "veya yapılmakta olan bir soruşturmada," ve "şüpheli veya" ibareleri madde metninden çıkarılmış ve ." ibâresinin Anayasanın 2. maddesine,

7-) 71. maddesinin birinci fıkrasını oluşturan "5271 sayılı Kanunun 173 üncü maddesinin birinci fıkrasında yer alan "ağır ceza mahkemesine en yakın ağır ceza mahkemesine" ibaresi "ağır ceza mahkemesinin bulunduğu yerdeki sulh ceza hâkimliğine" şeklinde; üçüncü fıkrası aşağıdaki şekilde; dördüncü fıkrasında yer alan "Mahkeme" ibaresi "Sulh ceza hâkimliği" şeklinde ve altıncı fıkrasında yer alan "ağır ceza mahkemesinin" ibaresi "sulh ceza hâkimliğinin" şeklinde değiştirilmiştir." tümcesinin Anayasanın 2. ve 37. maddelerine,

8-) 80. maddesinin Anayasanın 2. ve 10. maddelerine,

9-) 103. maddesinin (b) bendinde geçen ". ve 54 üncü ." ibâresinin Anayasanın 2., 13. ve 36. maddelerine,

Aykırı olmaları nedeniyle, gerek lâyihamızda açıkladığımız gerekçelerle ve gerekse Yüksek Mahkeme'niz tarafından re'sen belirlenecek nedenlerle İPTALLERİNE ve iptal davası sonuçlanıncaya kadar YÜRÜRLÜKLERİNİN DURDURULMASINA,

Karar verilmesini saygı ile arz ve talep ederiz."

B- Ek dava dilekçesinin gerekçe bölümü şöyledir:

"1-) 6545 sayılı Kanun'un 15. maddesiyle, 6.1.1982 günlü, 2577 sayılı İdari Yargılama Usulü Kanunu'nun 15. maddesinin (4) numaralı fıkrasında yer alan ve "ilgisine göre istinaf ya da temyiz yoluna" şeklinde değiştirilen "kararın düzeltilmesi veya temyiz yoluna; tek hakim kararına karşı ise itiraz yoluna" ibaresi içinde yer alan "kararın düzeltilmesi veya." ibaresi ile ilgili olarak İPTAL İSTEMİNE KONU GEREKÇELERLE SONUÇ VE İSTEM BÖLÜMLERİ ARASINDAKİ ÇELİŞKİNİN GİDERİLMESİ ve söz konusu ibâre hakkındaki İPTAL TALEBİMİZİN TASHİH VE TAVZİHİ:

6545 sayılı Kanun hakkında daha önce hazırlayıp Yüce Mahkeme'nize sunduğumuz dava dilekçemizin "Başlık", "İptali İstenen Hükümler" ve "Sonuç ve İstem" Bölümlerinde, ilk inceleme üzerine Danıştay veya idare ve vergi mahkemelerince verilen kararlar hakkında, tarafların, "kararın düzeltilmesi"ni isteme hakkını engelleyen 6545 sayılı Kanunun 15. maddesi uyarınca 2577 sayılı Kanunun 15. maddesinin dördüncü fıkrasında yapılan değişiklikle geçen "kararın düzeltilmesi veya ." ibaresinin Anayasanın 2., 13. ve 36. maddelerine aykırı olduğu iddia edilerek iptali ve yürürlüğünün durdurulması talep olunmuş ve bu talebimizin gerekçesi, yine anılan dava dilekçemizin "Anayasa'ya Aykırılık İddialarının Gerekçeleri" başlığını taşıyan (IV). Bölümünün (1) numaralı başlığı altında (sh.17 ve devamında) ayrıntılı biçimde açıklanmıştır.

6545 sayılı Kanunun 15. maddesi uyarınca 2577 sayılı Kanunun 15. maddesinin dördüncü fıkrasında yapılan değişiklikle geçen "kararın düzeltilmesi veya ." ibaresinin değiştirilmesine ilişkin düzenlemenin iptalini istemekteki asıl murâdımızın, 2577 sayılı Kanunun 15. maddesinin dördüncü fıkrasında yer alan bu ibarenin "ilgisine göre istinaf ya da temyiz yoluna" şeklinde değiştirilmesinin, başka bir deyişle, idarî yargılama usûlünde "kararın düzeltilmesi" yolunun kapatılmasının (asıl dava dilekçemizin "Anayasa'ya Aykırılık İddialarının Gerekçeleri" Bölümünün [IV]. Kesiminin [1] numaralı başlığı altında açıkladığımız gerekçelerle) Anayasa'ya aykırılığı sebebiyle "iptali" olduğu açıktır. Nitekim, dava dilekçemizin 20. sahifesinin (özellikle) ikinci ve üçüncü paragraflarında da ifade edildiği üzere; Anayasa'ya aykırılığı nedeniyle iptalini talep ettiğimiz asıl düzenlemenin, "6545 sayılı Kanunun 15. maddesi ile 2577 sayılı Kanunun 15. maddesinin dördüncü fıkrasında yapılan değişiklik nedeniyle, ilk inceleme üzerine Danıştay veya idare ve vergi mahkemelerince verilen kararlara karşı 'kararın düzeltilmesi' yoluna gidilememesini öngören düzenleme" olduğu âşikârdır.

Ne var ki, dava dilekçemizde 6545 sayılı Kanunun 15. maddesi uyarınca 2577 sayılı Kanunun 15. maddesinin dördüncü fıkrasında yapılan değişiklikle geçen "kararın düzeltilmesi veya ." ibâresinin ("ilgisine göre istinaf ya da temyiz yoluna" şeklinde) değiştirilmiş olmasını öngören "ilgisine göre istinaf ya da temyiz yoluna" ibaresinin Anayasa'nın 2., 13. ve 36. maddelerine aykırılığı nedeniyle iptalinin talep olunması gerekirken, tarafımızdan sehven, 2577 sayılı Kanunun 15. maddesinin değişiklikten önceki metninde yer alan "kararın düzeltilmesi veya ..." ibaresinin iptali ve yürürlüğünün durdurulması istenmiştir.

Dava dilekçemizin buna ilişkin bölümlerindeki ("Başlık", "İptali İstenen Hükümler", "Anayasa'ya Aykırılık İddialarının Gerekçeleri" ve "Sonuç ve İstem" bölümlerindeki) talep ve beyanlarımızı, ilk inceleme üzerine Danıştay veya idare ve vergi mahkemelerince verilen kararlar hakkında, tarafların, "kararın düzeltilmesi"ni isteme hakkını engelleyen ve "kararın düzeltilmesi" yolunu ortadan kaldıran "6545 sayılı Kanunun 15. maddesi uyarınca 2577 sayılı Kanunun 15. maddesinin dördüncü fıkrasında yapılan değişiklikle geçen "kararın düzeltilmesi veya ." ibâresinin "ilgisine göre istinaf ya da temyiz yoluna" şeklinde değiştirilmesini öngören "ilgisine göre istinaf ya da temyiz yoluna" ibaresinin Anayasa'nın 2., 13. ve 36. maddelerine

aykırı olması nedeniyle, gerek lâyihamızda açıkladığımız gerekçelerle ve gerekse Yüksek Mahkeme'niz tarafından re'sen belirlenecek nedenlerle İPTALİNE ve iptal davası sonuçlanıncaya kadar YÜRÜRLÜĞÜNÜN DURDURULMASINA Karar verilmesi" biçiminde TASHİH VE TAVZİH EDİYORUZ.

Keza, aynı tashih ve tavzih beyanımızı, dava konusu anılan Kural'ın yürürlüğünün durdurulması talebimiz için de tekrarlıyoruz.

Bu meyanda, 6545 sayılı Kanunun 15. maddesi uyarınca 2577 sayılı Kanunun 15. maddesinin dördüncü fıkrasında yapılan değişiklikte geçen "kararın düzeltilmesi veya ." ibâresinin "ilgisine göre istinaf ya da temyiz yoluna" şeklinde değiştirilmesini öngören dava konusu Kural'ın Anayasa'ya aykırılığı nedeniyle daha önce Yüce Mahkemenize ibraz ettiğimiz asıl dava dilekçemizde belirttiğimiz gerek iptal ve gerekse yürürlüğün durdurulmasına ilişkin bütün iptal ve yürürlüğün durdurulması gerekçelerimizi, iş bu ek-dilekçemizde de aynen tekrarladığımızı beyan etmekle yetiniyoruz.

2-) 6545 sayılı Kanunun 26. maddesiyle, 2577 sayılı Kanun'un 55. maddesinin, (5) numaralı fıkrasında yer alan ve "Bu madde ile 53 üncü." şeklinde değiştirilen "53, 54 ve bu." ibaresi içinde yer alan "., 54." ibaresi ile ilgili olarak İPTAL İSTEMİNE KONU GEREKÇELERLE SONUÇ VE İSTEM BÖLÜMLERİ ARASINDAKİ ÇELİŞKİNİN GİDERİLMESİ ve söz konusu ibâre hakkındaki İPTAL TALEBİMİZİN TASHİH VE TAVZİHİ:

6545 sayılı Kanun hakkında daha önce hazırlayıp Yüce Mahkemenize sunduğumuz dava dilekçemizin "Başlık", "İptali İstenen Hükümler" ve "Sonuç ve İstem" Bölümlerinde, 2577 sayılı Kanunun 55. maddesini, sâdece "Yargılamanın yenilenmesi usûlü"ne hasreden ve madde metninde dava konusu ibârelerle yapılan değişiklikler ile tarafların, "kararın düzeltilmesi"ni isteme hakkını engelleyen düzenlemeler kapsamında 6545 sayılı Kanunun 26. maddesi uyarınca 2577 sayılı Kanunun 55. maddesinin beşinci fıkrasında yapılan değişiklikte geçen "., 54 ." ibâresinin Anayasanın 2., 13. ve 36. maddelerine aykırı olduğu iddia edilerek iptali ve yürürlüğünün durdurulması talep olunmuş ve bu talebimizin gerekçesi, yine anılan dava dilekçemizin "Anayasa'ya Aykırılık İddialarının Gerekçeleri" başlığını taşıyan (IV). Bölümünün (4) numaralı başlığı altında (sh.71 ve devamında) ayrıntılı biçimde açıklanmıştır.

6545 sayılı Kanunun 26. maddesi uyarınca 2577 sayılı Kanunun 55. maddesinin beşinci fıkrasında yapılan değişiklikte geçen "., 54 ." ibaresinin değiştirilmesine ilişkin düzenlemenin iptalini istemekteki asıl murâdımızın, 2577 sayılı Kanunun 55. maddesinin beşinci fıkrasında yer alan bu ibarenin "Bu madde ile 53 üncü" şeklinde değiştirilmesinin, başka bir deyişle, idarî yargılama usûlünde "kararın düzeltilmesi" yolunun kapatılmasının (asıl dava dilekçemizin "Anayasa'ya Aykırılık İddialarının Gerekçeleri" Bölümünün [IV]. Kesiminin [4] numaralı başlığı altında açıkladığımız gerekçelerle) Anayasa'ya aykırılığı sebebiyle "iptali" olduğu açıktır. Nitekim, dava dilekçemizin 75. sahifesinin (özellikle) üçüncü ve 76. sahifinin birinci paragraflarında da ifade edildiği üzere, Anayasa'ya aykırılığı nedeniyle iptalini talep ettiğimiz asıl düzenlemenin, "6545 sayılı Kanunun 26. maddesi ile 2577 sayılı Kanunun 55. maddesinin beşinci fıkrasında yapılan değişiklik nedeniyle, 'kararın düzeltilmesi' yoluna gidilememesini öngören düzenleme" olduğu âşikârdır.

Ne var ki, dava dilekçemizde 6545 sayılı Kanunun 26. maddesi uyarınca 2577 sayılı Kanunun 55. maddesinin beşinci fıkrasında yapılan değişiklikte geçen "., 54 ." ibâresinin ("Bu madde ile 53 üncü" şeklinde) değiştirilmiş olmasını öngören "Bu madde ile 53 üncü" ibaresinin Anayasa'nın 2., 13. ve 36. maddelerine aykırılığı nedeniyle iptalinin talep olunması gerekirken,

tarafımızdan sehven, 2577 sayılı Kanunun 55. maddesinin değişiklikten önceki metninde yer alan ". , 54 ." ibaresinin iptali ve yürürlüğünün durdurulması istenmiştir.

Yine, dava dilekçemizin buna ilişkin bölümlerdeki ("Başlık", "İptali İstenen Hükümler", "Anayasa'ya Aykırılık İddialarının Gerekçeleri" ve "Sonuç ve İstem" bölümlerindeki) talep ve beyanlarımızı, 2577 sayılı Kanunun 55. maddesini, sâdece "Yargılamanın yenilenmesi usûlü"ne hasreden ve madde metninde dava konusu ibârelerle yapılan değişiklikler ile tarafların, "kararın düzeltilmesi"ni isteme hakkını engelleyen düzenlemeler kapsamında "6545 sayılı Kanunun 26. maddesi uyarınca 2577 sayılı Kanunun 55. maddesinin beşinci fıkralarında yapılan değişikliktle geçen ". , 54 ." ibâresinin "Bu madde ile 53 üncü" şeklinde değiştirilmesini öngören "Bu madde ile 53 üncü" ibaresinin Anayasa'nın 2., 13. ve 36. maddelerine aykırı olması nedeniyle, gerek lâyihamızda açıkladığımız gerekçelerle ve gerekse Yüksek Mahkeme'niz tarafından re'sen belirlenecek nedenlerle İPTALİNE ve iptal davası sonuçlanıncaya kadar YÜRÜRLÜĞÜNÜN DURDURULMASINA Karar verilmesi" biçiminde TASHİH VE TAVZİH EDİYORUZ.

Keza, aynı yöndeki beyanımızı, dava konusu anılan Kural'ın yürürlüğünün durdurulması talebimiz için de tekrarlıyoruz.

Bu meyanda, 6545 sayılı Kanunun 26. maddesi uyarınca 2577 sayılı Kanunun 55. maddesinin beşinci fıkrasında yapılan değişikliktle geçen ". , 54 ." ibâresinin "Bu madde ile 53 üncü" şeklinde değiştirilmesini öngören dava konusu Kural'ın Anayasa'ya aykırılığı nedeniyle daha önce Yüce Mahkemenize ibraz ettiğimiz asıl dava dilekçemizde belirttiğimiz gerek iptal ve gerekse yürürlüğün durdurulmasına ilişkin bütün iptal ve yürürlüğün durdurulması gerekçelerimizi, iş bu ek-dilekçemizde de aynen tekrarladığımızı beyan etmekle yetiniyoruz.

2014/146 Esas sayılı Davaya ilişkin ek-dilekçemizi saygı ile arz ederiz."

C- Başvuru kararının gerekçe bölümü şöyledir:

"1- ANAYASANIN 2. MADDESİ YÖNÜNDEN:

Anayasanın 2. maddesinde Türkiye Cumhuriyeti, toplumun huzuru, milli dayanışma ve adalet anlayışı içinde; insan haklarına saygılı, Atatürk Milliyetçiliğine bağlı, başlangıçta belirtilen temel ilkelere dayanan, demokratik, laik ve sosyal bir hukuk Devletidir, hükmüne yer verilmektedir. Hukuk devleti, insan haklarına saygılı ve bu hakları koruyucu adaletli bir hukuk düzeni kuran bunu sürdürmekte kendini yükümlü sayan bütün eylem ve işlemleri yargı denetimine bağlı olan devlettir. Hukuk Devleti ilkesi; Devletin tüm organlarının üstünde hukukun mutlak egemenliğinin bulunmasını, yasa koyucunun da her zaman Anayasa ve Hukukun üstün kuralları ile kendisini bağlı saymasını gerektirir. Bu bağlamda yasa koyucunun yasal düzenlemeler yaparkenki takdiri, sınırsız ve keyfi olmayıp, hukuk devleti ilkeleriyle sınırlıdır.

Hukuk devletinin unsurları doktrinde belirlenmiş olup, bunlardan konuyla ilgili olan iki tanesi "belirlilik" ve "hukuki güvenlik" ilkesidir. (Doç. Dr. Bahtiyar Akyılmaz İdare Hukuku 2003) Bunlardan belirlilik ilkesinin gereği ise, maddi hukuk ve usul kararlarının önceden öngörülebilir, bir açıklılıkta ve kişilerin haklı beklentilerini bariz bir şekilde bertaraf etmeyecek bir şekilde düzenlenmesini gerektirir.

Buna göre söz konusu yasa maddesi incelenecek olursa; İdari Yargı sisteminde "yürütmeyi durdurma" müessesesi, İdari Yargının bilinen genel bir müracaat yolu olup, yine bu kanundaki kararlara karşı itiraz yolu bilinen-öngörülen bir yoldur. Nitekim bu yol 2577 sayılı Yasanın 27. maddesinin 5 ve 6. fıkralarında düzenlenmiştir. Bu düzenleme ve uygulama, hukuk devleti ilkesinin "belirlilik" ve "hukuki güvenlik" ilkelerinin karşılığıdır ve "haklı beklenti" sebebidir. İdari Yargıda genel bir yol olarak bilinen yürütmenin durdurulması talebi ve karara itiraz müessesesi itiraz konusu kural ile kısıtlanmıştır.

2. ANAYASANIN 36. MADDESİ YÖNÜNDEN :

Anayasanın, hak arama hürriyeti başlıklı 36. maddesinde "Herkes meşru vasıta ve yollardan faydalanmak suretiyle yargı mercileri önünde davacı veya davalı olarak iddia ve savunma ile adil yargılanma hakkına sahiptir.

Hiçbir mahkeme, görev ve yetkisi içindeki bir davaya bakmaktan kaçınamaz" hükmü düzenlenmiştir. Burada bahsi geçen "Adil Yargılanma hakkı" Anayasal bir hüküm olduğu gibi, yerel mevzuatın (kanunların) üstünde kabul edilen ve ülkemizin de taraf olduğu Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesinin 6. maddesinde de düzenlenmiştir.

Bunun yanında Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin 13. maddesinde de "Etkili başvuru hakkı" düzenlenmiştir. Yukarıda anılan ve Yasa hükmünün üstünde olan bu düzenlemelere göre herkes aynı derecede, yargı mercileri önünde davacı ve davalı olma hakkına sahip olup, iddia ve savunma hakkına sahiptir. Yine, medeni hakları ihlal edilen herkes, ulusal bir merci önünde etkili bir yola başvurma hakkına sahiptir.

Nitekim itiraz edilen Yasa hükmü ile, idari yargının genelinde var olan bir itiraz hakkı, bir dava türüne özgü kısıtlanarak, taraflardan birisi için karara itiraz ve bir üst Mahkemede ihtilafın (itirazın) görülmesi yolu kapatılmıştır. Böylece, haklı ve meşru bir sebep olmaksızın, belli bir davaya özgü, adil yargılanma hakkı, hak arama özgürlüğü ve etkili başvuru hakkı engellenmiştir.

3. ANAYASANIN 125. MADDESİ YÖNÜNDEN :

Anayasanın 125. maddesinin 5 ve 6. fıkralarında "İdari işlemin uygulanması halinde telafisi güç veya imkansız zararların doğması ve idari işlemin açıkça hukuka aykırı olması şartlarının birlikte gerçekleşmesi durumunda gerekçe gösterilerek yürütmenin durdurulmasına karar verilebilir.

Kanun olağanüstü hallerde, sıkıyönetim, seferberlik ve savaş halinde ayrıca milli güvenlik, kamu düzeni, genel sağlık nedenleri ile yürütmenin durdurulması kararı verilmesini sınırlandırabilir." hükmü düzenlenmiştir.

Anılan hükümler, İdari Yargının etkinliğini sağlayan ve en karakteristik müessesesi olan "yürütmeyi durdurma" müessesesinin Anayasal çerçevesini düzenlemektedir. Nitekim, Anayasa bu hükümlere yürütmeyi durdurma kararı verilebilmesinin kriterlerini belirlediği gibi, hangi hallerde verilemeyeceğinin de sınırlarını belirlemektedir. Bu sebeple Anayasanın belirlediği haller dışında "yürütmeyi durdurma" müessesesinin işlerliğine sınırlama getirilemez. İtiraz konusu hüküm elbette doğrudan yürütmeyi durdurma talebini kısıtlamamaktadır. Bu yönüyle anılan Anayasal kuralla çeliştiği söylenemez. Ancak, getirilen kural ile yürütmeyi durdurma talebi hakkında verilen karara itiraz hakkı kaldırılarak, hem idari Yargının olmazsa

olmaz bir müessesesi olan yürütmeyi durdurmayı etkisiz hale getirmekte, hem de dolaylı yoldan Anayasa hılfına sınırlama getirmektedir. Çünkü bu hükümle tarafların, yürütmeyi durdurma talebiyle ilgili verilen karara itiraz hakkı engellenerek, Anayasa sayılan haller dışında da bu hakkın etkin kullanımına sınırlama getirilmiş olmaktadır.

Öte yandan, bu sınırlama ivedi yargılama müessesesinin özelliğiyle izah edilmek istenebilir. Çünkü ivedi yargılama müessesesinde yargı yoluyla ilgili bütün hak ve görevler daraltılmış ve kısıtlanmıştır. İtiraz hakkının kısıtlanması da bununla izah edilmek istenebilir. Öncelikle, ivedi yargılama konusu yapılan dava türlerinin idari davaya konu olan çok önemli ihtilaflar olduğunu belirtmek gerekir. (ihale, acele kamulaştırma, özelleştirme, turizmi teşvik, ÇED, kentsel dönüşüm ihtilafları) Bu tür önemli ihtilaflarda itiraz hakkının kaldırılması, netice olarak yürütmenin durdurulması hakkının etkin kullanılamaması sonucunu doğuracağından, Anayasa'da sayılan haller dışında hakkın sınırlandırılması anlamına gelmektedir.

Öte yandan, yürütmeyi durdurma ile ilgili kararlara itiraz ve itirazın mahkemece inceleme süresi 7 gün olup, bu sebeple de itiraz yolu ivedi yargılama müessesesiyle çelişip, bu müesseseyi ihlal etmemektedir. Dolayısıyla, bu itiraz yolu ivedi yargılamayla çelişen bir yol değildir.

D- SONUÇ VE TALEP :

İhale ile ilgili işlemin iptali istemiyle açılan dava 2577 sayılı Yasanın 20/A maddesi kapsamında ivedi yargılama usulüne göre incelenip işlem hakkında yürütmeyi durdurma kararı verilmiştir. Bu karara idarece yapılan itiraz üzerine dosya Mahkememize gelmiş olup, 2577 sayılı Yasanın 20/A-e maddesi uyarınca itiraz yolu kapalı olduğundan, anılan madde, ihtilafta uygulanacak madde hükmü alınmıştır. Yapılan müzakere sonucu, anılan maddenin Anayasanın 36. ve 125. maddelerine aykırı olduğu sonucuna varılmıştır.

Açıklanan nedenlerle, Anayasanın 152/1. maddesi uyarınca 2577 sayılı Yasaya 6545 sayılı Yasa ile eklenen 20/A maddesinin (e) bendinin Anayasa'ya aykırılık teşkil ettiği gerekçesiyle iptalinin ve anılan hükmün yürürlüğünün devamı halinde telafisi güç zararlar doğabileceğinden yürürlüğünün durdurulmasının istenilmesine, dava dosyasının tüm belgelerinin onaylı sureti ile karar aslının Anayasa Mahkemesine sunulmasına, 22.09.2014 günü oyçokluğuyla karar verildi."''